

ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งมนุษยชาติ ความคิดเรื่องโลกอุดมคติเป็นเรื่องซึ่งฝังแน่นในจิตใต้สำนึกของมวลมนุษยชาติมาช้านาน มนุษย์สร้างจินตนาการมากมายหมายถึงดินแดนแห่งอุดมคติ¹ ได้แก่การจินตนาการถึงภาพสวรรค์ดังที่ปรากฏในชนชาติต่างๆ

อย่างไรก็ตามประสบการณ์การรับรู้ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน โลกอุดมคติที่ปรากฏจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเรื่องโลกอุดมคติที่ปรากฏในความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อว่าเป็นอนาคตกาลเมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าพระศรีอาริย์เมตไตรยได้เสด็จมาโปรดฯ โลกมนุษย์ในยามนั้นจะเป็นดินแดนแห่งความสุขซึ่งมนุษย์มิเคยประสบมาก่อน มนุษย์ไม่ต้องลำบากเหนื่อยยากในการทำงาน สิ่งใดที่มนุษย์ปรารถนาแล้วไซ้ร้ เขาเหล่านั้นก็สามารถอธิษฐานขอได้จากต้นไม้วิเศษนามว่า กัลปพฤกษ์ แล้วสิ่งทีพวกเขาอธิษฐานขอก็จะได้สมปรารถนาไม่ว่าจะเป็นอาหาร ทรัพย์สิน ฯลฯ

ในของทางโลกตะวันตกก็เช่นกัน มีภาพสวรรค์ที่ชื่อ Arcadia ดินแดนแห่งนี้มีความสมบูรณ์อย่างเหลือเฟือเพื่อ สิ่งใดที่มนุษย์ปรารถนาแล้ว เขาก็สามารถอธิษฐานขอได้ดังใจเมื่อเปรียบเทียบกับยุคพระศรีอาริย์ และโลก Arcadia แล้วอาจกล่าวได้ว่ามีแก่นเรื่องเหมือนกันคือ เป็นดินแดนที่จินตนาการถึงสังคมซึ่งอุดมด้วยโภคทรัพย์ แต่วิถีทางไปสู่ดินแดนทั้งสองนี้

¹(Leo, Loubere., Utopian Socialism It History Since 1800
(The United States of America : Belknap Publishing Company , 1979),p.1.

Utopian thought is as old as man's social consciousness and is therefore very old indeed. In the long course of history man has conceived of ideal communities with as much richness of imagination as he has devoted to explaining his origins and to envisioning his heavens and hells

แตกต่างกันคือ ยุคพระศรีอารีย์เป็นโลกแห่งอนาคต มนุษย์ที่ต้องการไปถึงต้องกระทำความดีจึง
 ไปได้เกิดในยุคพระศรีอารีย์ ส่วนโลก Arcadia เป็นภาพสวรรค์ที่เคยเกิดขึ้นแล้ว และความ
 สุขที่ได้รับทรมานมนุษย์ทวนหาที่จะกลับไปสู่ดินแดนแห่งนั้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า แม้แก่น เรื่องที่ปรากฏในแนวความคิดสังคมนิยมจะเป็นแก่น
 เรื่องสากล แต่ประสบการณ์การรับรู้ของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน นักประพันธ์เองก็มี
 ความเป็นอัตตวิสัย ถึงแม้ว่านักประพันธ์จะเลือกแต่งนวนิยายแนวยูโทเปียเช่นกัน แต่แนวความคิดและ
 กลวิธีการประพันธ์ที่ปรากฏในนวนิยายย่อมเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ภาพของสังคมนิยมที่
 ปรากฏในงานประพันธ์ จึงมีความหลากหลายกันออกไปด้วย ตัวอย่างเช่น เวลส์เองได้แถลงไว้
 อย่างชัดเจนใน อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย ว่า ภาพสังคมนิยมที่เขาแสดงในงานประพันธ์เป็นสังคมนิยม
 อุดมคติในความคิดส่วนตัวของผู้ประพันธ์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนบุคคลอื่น

Utopia were once in good faith, projects for a
 fresh creation of the world and of a most unworldly
 completeness; this so called Modern Utopia is a mere
 story of personal adventures among Utopian philosophies.

(A Modern Utopia , p.372)

การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการประพันธ์ จึงเป็นการศึกษาถึงความเป็นปัจเจก
 บุคคลของนักประพันธ์ที่ชี้แก่นเรื่องแบบยูโทเปียหรือแก่นเรื่องแบบสังคมนิยม เช่นกัน

อะโอมเคิร์น ยูโทเปีย (H.G.Wells : A Modern Utopia ,1905)

โครงเรื่อง (Plot)

เวลส์เปิดเรื่องด้วยการออกตัวบทนำว่าผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นตัวละครเอกนั้น มีชื่อเวลส์ผู้เป็นนักประพันธ์ ดังนั้นขอให้ผู้อ่านอย่าได้เข้าใจผิดว่าตัวละครของผู้อ่านเรื่องนี้เป็นตัวละครของผู้อ่าน ตัวละครเอกผู้เล่าเรื่องไม่มีชื่อ ผู้เล่าเรื่องอ้างสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง "ฉัน" ในการเล่าเรื่อง เวลส์ได้บรรยายลักษณะตัวละครเอกในบทนำว่าผู้เล่าเรื่องเป็นชายวัยกลางคน เตี้ย อ้วนลำ นัยน์ตาสีฟ้าแบบชาวไอริช ผมค่อนข้างบาง แต่มีกิริยาท่าทางกระฉับกระเฉง เขากำลังนั่งอ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องยูโทเปียทั้งหลาย ตัวละครอีกผู้หนึ่งซึ่งเวลส์ได้พรรณาลักษณะนิสัยเป็นการปูพื้น เรื่องคือนักพฤกษศาสตร์ ตัวละครผู้ไม่มีชื่อเช่นเดียวกับตัวละครเอกผู้เล่าเรื่อง แต่เขาถูกเรียกว่า "นักพฤกษศาสตร์" เวลส์พรรณารูปร่างตัวละครว่า ผอม สูง ใบหน้าซีดเขียว นัยน์ตาสีเทาอ่อน เป็นคนหงุดหงิดง่าย ใจคอคับแคบ เป็นโรคกระเพาะ ผู้อ่านจะทราบลักษณะนิสัยของตัวละครคือนักพฤกษศาสตร์ จากการพรรณาของผู้เล่าเรื่องในบทต่อไป ส่วนในการพรรณาของเวลส์เป็นการปูพื้นเรื่อง ให้ผู้อ่านทราบว่าเหตุการณ์ในเรื่องมาจากตัวละครของตัวละครผู้เล่าเรื่อง เวลส์ได้ยุติบทบาทการแสดงตัวในฐานะผู้แต่งเพียงบทนำเท่านั้น ในบทต่อไป จะเป็นการเล่นเรื่องจากชายร่างอ้วนเจ้าของเสียงเล่า

ชายร่างอ้วนเจ้าของเสียงผู้เล่าเรื่องกำลังอ่านหนังสือเกี่ยวกับยูโทเปีย จากนั้นเขาก็เคลิ้มไปในจินตนาการของตนเองว่าเขาได้เข้าไปอยู่ในโลกยูโทเปีย ซึ่งเป็นดาวคู่แฝดของโลกในยูโทเปีย และโลกมนุษย์มีความเหมือนกันมาก ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ภูเขา แม่น้ำ เมือง หรือแม้แต่จำนวนประชากรที่ปรากฏบนโลกมนุษย์ก็จะปรากฏที่โลกยูโทเปียด้วย เพียงแต่ทิศทางดวงดาวจะมีตำแหน่งแตกต่างกันจากที่เห็นบนโลก และโลกยูโทเปียมีความเรียบร้อยสวยงาม เป็นระเบียบกว่าบนโลกมนุษย์ ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้ผู้เล่าเรื่องรู้สึกตัวว่าเขาและเพื่อนคือนักพฤกษศาสตร์ได้มาอยู่บนโลกยูโทเปีย แล้วผู้เล่าเรื่องได้เล่าประสบการณ์ความรู้เรื่องบนโลกยูโทเปียในจินตนาการของเขาว่า สังคมยูโทเปียมีการปกครองแบบรัฐโลกแม้ว่าประชากรบนโลกยูโทเปียจะมีหลายเชื้อชาติ แต่จะไม่มีอคติหรือความหลงผิดเกี่ยวกับชาตินิยมอีกต่อไป ระบบ

เศรษฐกิจบนโลกยูโทเปียคาเนินตามนโยบายของรัฐกลางของโลกซึ่งมิใช่เพื่อรับใช้ชาติใดชาติหนึ่ง แต่รัฐบาลโลกจะปฏิบัติงานเพื่อความผาสุกของมนุษยชาติ

เรื่องคาเนินต่อไปด้วยการทำให้ผู้เล่าเรื่องและนักพฤกษศาสตร์ได้ไปพบกับชาวยูโทเปียในสังคมยูโทเปียนั้น ชาวยูโทเปียจะมีรหัสประจำตัว แต่มนุษย์ชาวโลกทั้ง 2 คนนี้ไม่มีรหัสประจำตัว จึงถูกสอบสวนและมีผลให้ผู้เล่าเรื่องและเพื่อนร่วมเดินทางได้พบกับคู่มืดของพวกเขาบนโลกยูโทเปีย ดังที่ผู้เล่าเรื่องได้เกริ่นนำตั้งแต่ต้นว่าโลกยูโทเปียเป็นดาวคู่แฝดกับชาวโลกยูโทเปียและโลกเคยมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน แต่ด้วยความเจริญทางความรู้และเทคโนโลยีทำให้โลกยูโทเปียพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ขณะที่โลกยังคงสับสนวุ่นวายจากปัญหาอคติและความเห็นแก่ตัวของแต่ละชาติ และต่อไปในอนาคตโลกยูโทเปียและโลกมนุษย์จะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง มนุษย์บนโลกและยูโทเปียจะไม่ชกคู่มืดกันอีก ทว่าในขณะที่ยูโทเปีย ยังไม่ได้พัฒนาไปถึงจุดความเจริญสุดยอด แต่ข้อพิสูจน์ว่ายูโทเปียมีระบบความเป็นอยู่ที่ดีกว่าโลกคือภาพคู่มืดของผู้เล่าเรื่องที่มีบุคลิกรูปร่างดีสมส่วนกว่าผู้เล่าเรื่อง เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างเต็มที่ เวลส์คาเนินเรื่องต่อไปด้วยการยังไม่ให้ผู้เล่าพบกับคู่มืดของเขานบนยูโทเปียเพื่อว่าช่วงที่รอคอยนี้ผู้เล่าจะได้ถ่ายทอดประสบการณ์อื่น ๆ ที่เขาได้พบเห็นบนยูโทเปีย ได้แก่ระบบการศึกษา ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ฯลฯ แม้ผู้อ่าน ขณะเดียวกันบทบาทตัวละครประจักษ์ของนักพฤกษศาสตร์ก็ยิ่งถูกตอกย้ำเด่นชัดขึ้น นักพฤกษศาสตร์ไม่เห็นด้วยกับการที่ยูโทเปียไม่มีการแบ่งเชื้อชาติ เขายังมีอคติและคิดว่าเผ่าพันธุ์ของตนสูงส่ง เวลส์ย้ำให้เห็นว่านักพฤกษศาสตร์เป็นผู้ไร้สาระมากยิ่งขึ้น ด้วยการกำหนดให้เขาหมกมุ่นแต่ปัญหาความรักที่ไม่สมหวังของตนเองและไม่ยอมรับความเป็นจริง เมื่อภาพของยูโทเปียได้รับการถ่ายทอดจากผู้เล่าจนเกือบครบสมบูรณ์ก็พอดีกับที่ผู้เล่าเรื่องได้พบกับคู่มืดบนยูโทเปีย คู่มืดและผู้เล่าเรื่องสนทนาเกี่ยวกับประวัติและอนาคตของยูโทเปีย เมื่อผู้เล่าเรื่องได้เล่าเรื่องบนยูโทเปียจบ เวลส์ได้ใช้กลวิธีปิดเรื่องด้วยการสร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างผู้เล่าเรื่องและนักพฤกษศาสตร์ ทั้งคู่ถกเถียงกันถึงขั้นแตกหักเกี่ยวกับวิถีการคาเนินชีวิตบนยูโทเปีย นักพฤกษศาสตร์ไม่เห็นด้วยและขอแยกตัว หลังจากนั้นผู้เล่าเรื่องจึงสะดุ้งตื่นจากจินตนาการ เขาพบสภาพความสับสนวุ่นวายของลอนดอนซึ่งเป็นโลกปัจจุบันของเขาและยังทำให้ผู้เล่าเรื่องรู้สึกท้อแท้ยิ่งขึ้น แต่จะอย่างไรก็ตาม เขาก็ยังมีความหวังถึงสังคมที่ดีกว่า ดังที่ผู้เล่าเรื่องได้กล่าวทิ้งท้ายว่าสักวันหนึ่ง

รัฐโลกจะได้บังเกิดขึ้นในโลกนี้ และวันนั้นมนุษยชาติจะประสบความพาสุกอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนบนโลกนี้

เวลส์ใช้วิธีนำเสนอเรื่องแบบผสมผสานระหว่างการสร้างบทสนทนาของตัวละคร และการอธิบาย ซึ่ง เป็นวิธีที่เวลส์ได้อ้างในบทกวีว่า เป็นการผสมผสานระหว่างการเล่าจินตนาการและการอธิบายทางปรัชญา " I am aiming throughout at a sort of shotsilk texture between philosophical discussion on the one hand and imaginative narrative on the other" (A Modern Utopia, p. viii)

ในส่วนที่เป็นโครงเรื่องหลักคือเมื่อผู้เล่าและเพื่อนร่วมทางไปปรากฏตัวบนโลกยูโทเปีย เรื่องเกิดขึ้นเมื่อผู้เล่าเรื่องต้องพิสูจน์ตัวว่าเขาเป็นใครมาจากไหน เรื่องดำเนินต่อไปจนสุดจุดยอดเรื่องคือเมื่อคู่แฝดชาวยูโทเปียได้พบกับผู้เล่าเรื่อง เหตุการณ์ตามโครงเรื่องดำเนินขนานไปกับลำดับเวลาคือเมื่อผู้เล่าเรื่องเริ่มปรากฏตัวบนโลกยูโทเปียและรอคอยพบกับคู่แฝด ผู้เล่าเรื่องก็ได้อธิบายถึงโครงสร้างยูโทเปียที่ละเอียดละออน้อย จนกระทั่งผู้เล่าเรื่องได้พบกับคู่แฝดทำให้รายละเอียดของโครงสร้างยูโทเปียได้รับการแถลงและปะติดปะต่อจนเป็นภาพยูโทเปียทั้งหมด เรื่องจึงจบลงด้วยการให้ผู้เล่าเรื่องตื่นจากจินตนาการ

โครงเรื่องหลักไม่มีความซับซ้อนดำเนินไปตามลำดับเวลา ทั้งนี้เป็นกลวิธีของผู้ประพันธ์ที่ต้องการสื่อสารความคิดมากกว่าความซับซ้อนของโครงเรื่อง เวลส์แบ่งเหตุการณ์ในเรื่องเป็นตอน ๆ หรือบท แต่ละตอนหรือบทจะกำหนดขอบเขตที่ต้องการสื่อสารซึ่งเน้นความคิดหลักแต่ละประเด็น และเพื่อให้มีการถกเถียงโต้แย้งอย่างที่ว่าเวลส์เรียกว่าการอธิบายทางปรัชญา เช่นใน บทที่ชื่อว่า "Topographical" เวลส์จะอธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของโลกยูโทเปียหรือในบทที่ชื่อว่า "Concerning Freedoms" ก็จะเป็นการอธิบายถึงเสรีภาพที่มีอยู่บนโลกยูโทเปีย ได้แก่เสรีภาพในการทำงาน เสรีภาพในการเดินทางและย้ายที่อยู่ หรือในบทที่ชื่อว่า "Women in a Modern Utopia" ผู้เล่าเรื่องได้อธิบายถึงสถานภาพของสตรีและ

ความคิดเกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงที่ปรากฏในงานของเพลโตและอริสโตเติล มีการอ้างถึงทฤษฎีของมัลทัส มีการให้สถิติจำนวนเด็กที่เกิดคิดปกตินั้นของอังกฤษ

ลักษณะการแทรกการอธิบายทำให้เรื่องเน้นหนักไปทางความคิดที่เป็นหลักการอยู่มาก เวลส์เองตระหนักถึงผลต่อผู้อ่านในข้อนี้ เขาจึงได้ออกตัวในบทกวีว่าถ้าผู้อ่านที่ยังไม่พร้อม จะมองปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และไม่ชอบการไตร่ตรองพิเคราะห์ก็อาจจะทั้งไม่สนใจและไม่สนุกในการอ่านเรื่อง อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย

If you are not already a little interested and open-minded with regard to social and political questions, and a little exercised in self-examination, you will find neither interest nor pleasure here.

(A Modern Utopia ,pp. VI-VII)

ตัวละคร (Characters)

ตัวละครใน อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย แบ่งได้เป็น 2 ฝ่าย คือ ตัวละครชาวโลก และตัวละครชาวยูโทเปีย ความซับซ้อนของตัวละครอยู่ที่ว่าตัวละครชาวยูโทเปียเป็นตัวละครสมมุติในจินตนาการของชายผู้เล่าเรื่อง เวลส์ได้ให้มุมมอง (point of view) ผ่านตัวละครชายชาวโลกผู้เป็นเจ้าของจินตนาการแต่ไม่ว่าจะเป็นตัวละครสมจริงในเรื่อง คือ ชายผู้เล่า และนักพฤกษศาสตร์ หรือตัวละครสมมุติที่อยู่ในจินตนาการของผู้เล่า ได้แก่ คู่แฝดของผู้เล่า คู่แฝดของนักพฤกษศาสตร์ ชายสาวกรรมชาติ ตัวละครเหล่านี้ต่างเป็นผู้สวมบทบาทเพื่อสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องตามวัตถุประสงค์ของเวลส์

เวลส์ไม่มีชื่อให้ตัวละคร แต่จะใช้สมญาแทนเช่น ชายผู้เล่าเรื่อง นักพฤกษศาสตร์ สาวกรรมชาติ คนงาน ฯลฯ สมญานามในการใช้เรียกจะเป็นการบ่งถึงสถานภาพด้านใดด้านหนึ่ง เช่น นักพฤกษศาสตร์บ่งถึงอาชีพของชายผู้เล่า สาวกรรมชาติบ่งถึงความประพาศของชายผู้เล่า ในส่วนนี้เป็นกลวิธีที่เวลส์พยายามสร้างตัวละครให้กลมกลืนกับโครงเรื่องว่าทั้งหมดนี้เป็นการถ่ายทอด

จากชายผู้หนึ่ง ธรรมชาติของการเล่าก็มักจะใช้สมมุติฐานที่รู้จักจากส่วนเด่นอื่น ๆ ของผู้ที่เราเล่าถึง

ทว่าไม่ว่าจะเป็นตัวละครชาวโลก หรือตัวละครในจินตนาการยูโทเปีย ล้วนแล้ว แต่สวมบทบาทโดยที่นักประพันธ์เป็นผู้กำกับคนสำคัญ เวลส์กระจายบทบาทตัวละครออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ตัวละครเอก ตัวละครปรปักษ์ และตัวละครย่อยอื่น ๆ .

1. ตัวละครเอก : ชายผู้เล่าเรื่อง

เวลส์ป้องกันตัวเองจากการรับผิดชอบความคิดในเรื่องด้วยการให้มุมมอง (Point of view) แก่ตัวละครเอก และสร้างความจริงด้วยการให้ "ฉัน" (I) เป็นผู้เล่า ความรู้สึกรวม อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนว่าเป็นความคิดของเวลส์โดยตรงหรือไม่ เวลส์เองก็เกรงว่าผู้อ่านจะติดหลงในความสมจริงของกลวิธีการเล่า เขาจึงออกตัวในบทกวีว่า เรื่องที่จะได้อ่านต่อไปนี้ไม่ใช่เป็นของเวลส์นักประพันธ์ แต่เป็นเสียงของตัวละครในเรื่อง ขอให้ผู้อ่านทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง

Now, this voice, and this is the peculiarity of the matter, is not to be taken as the voice of the ostensible author who fathers these pages, you have to clear your mind of any preconception in that respect.

(A Modern Utopia, p.1)

บทบาทของผู้เล่าไม่มีมากเท่าตัวละครเอกในเรื่อง เมืองนิมิต หรือ วอลเดิน ๗ ตัวละครผู้เล่าเรื่องเป็นเพียงผู้ดำเนินเรื่องไปสู่การพบยูโทเปีย จากนั้นบทบาทสำคัญจะอยู่ที่โครงเรื่องในการเสนอเนื้อหาของยูโทเปีย ตัวละครเอกผู้เล่าเรื่องจึงทำหน้าที่เพียงเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโลกจริงในนวนิยาย และโลกสมมุติของยูโทเปีย

2. ตัวละครฝ่ายปรักภัย

2.1 นักพฤกษศาสตร์

ตัวละครที่สำคัญอีกผู้หนึ่งคือนักพฤกษศาสตร์ เวลส์ได้พรรณนาไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องว่า นักพฤกษศาสตร์ผู้นี้มีนิสัยใจแคบ หงุดหงิดง่าย เป็นโรคธาตุพิการ การกล่าวถึงภูมิหลังของตัวละครเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านทราบว่าเขาเป็นบุคคลที่ไม่มีความสุขในชีวิตนัก จึงเป็นเหตุผลที่ดีว่าทำไมตัวละครผู้นี้จึงมองโลกในแง่ร้าย

นักพฤกษศาสตร์เป็นเพื่อนร่วมทางของผู้เล่าเรื่อง แต่มักจะมีความคิดเห็นขัดแย้งกับตัวละครเอก ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องตลอดเวลา ผู้เล่าเรื่องได้ชี้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างผู้เล่าและเพื่อนชาวโลกผู้นี้ว่า ตัวละครานยูโทเปียเรื่องก่อน ๆ ไม่เคยมีใครสามารถใจเท่ากับตัวของเขาซึ่งมีผู้ติดตามที่คอยแต่ขัดแย้งตลอดเวลา

I had to bring him, I suppose, there no getting away from him in this life, But, as I have already observed the happy ancients went to their Utopias without this sort of company.

(A Modern Utopia, p.343)

บทบาทสำคัญของนักพฤกษศาสตร์ในเรื่องจึงทำหน้าที่เป็นตัวละครฝ่ายปรักภัยเพื่อช่วยวิพากษ์วิจารณ์ข้อดีและข้อเสียของยูโทเปีย และช่วยเสริมบทบาทความคิดเห็นของตัวละครเอกด้วยการคัดค้านเพื่อให้ตัวละครเอกได้แถลงเหตุผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากตัวละครเอกทำหน้าที่เป็นผู้แถลงหลักการปฏิบัติในสังคมยูโทเปียซึ่งอาจจะดูว่าน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือสำหรับผู้อ่าน ส่วนนักพฤกษศาสตร์จะทำหน้าที่คัดค้าน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนของผู้ที่ไม่เห็นด้วย จึงเท่ากับเป็นโรกาสาให้เจ้าของทรนสนะได้ชี้แจงเหตุผลว่าทำไมจึงควรทำเช่นนั้น ตัวอย่างเช่นตัวละครเอกสมมุติว่าโลกยูโทเปียไม่มีการรังเกียจหรือดูหมิ่นกันเรื่องเผ่าพันธุ์เชื้อชาติอีกต่อไป มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์มีสิทธิอันความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน นักพฤกษศาสตร์แสดงบทบาทความเป็นฝ่ายปรักภัยด้วยการคัดค้านว่าเขาไม่เห็นด้วย และถ้ามีลูกสาวที่ต้องแต่งงานกับคนจีนซึ่งไว้หางเปีย

มีกริยามารยาทธรรมดาแล้ว เขาคงทนไม่ได้ ตัวละครเอกจึงได้ชี้แจงว่าเหตุที่มนุษย์ตั้งข้อรังเกียจชนานเผ่าพันธุ์อื่นเป็นเพราะการอบรมสั่งสอนอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เป็นเหตุให้เกิดการดูถูกซึ่งกันและกัน แต่โลกยูโทเปียชอบเลิกละความเป็นเชื้อชาติ มนุษย์เติบโตมาด้วยบ่าหลอมทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงไม่มีข้อรังเกียจที่จะให้ดูหมิ่นเหยียดหยามกันได้

เวลส์ได้สร้างตัวละครนักพฤกษศาสตร์เป็นตัวแทนของคนที่เห็นแก่ตัวและมีอาการป่วยทางใจ ผู้เขียนบรรยายลักษณะรูปร่างและนิสัยของตัวละครตัวนี้เป็นชายหนุ่ม มีรูปร่างพอมนีสัยขริม พูดจาไม่มีสาระ ป่วยเป็นโรคธาตุพิการ มีความคิดวนเวียนอยู่แต่เรื่องความรักของตัวเอง ผู้เขียนได้พูดถึงนิสัยอีกว่า เขาเป็นคนใจแคบ "Men of this type, the chairman remarks with a sudden intrusion of exposition, are romantic with a shadow of meanness" (*A Modern Utopia*, p. 3)

ความใจแคบของนักพฤกษศาสตร์ผู้นี้เห็นได้ชัดเจนจากบทชื่อ "Race in Utopia" เขามองยอมรับว่าทุกเชื้อชาติมีความเท่าเทียมกัน และแม้เมื่อเข้าไปสู่โลกจินตนาการของยูโทเปียชายผู้นี้ยังคงน้าวเรื่องอกหักของเขาเข้าไปคร่ำครวญต่อ

ในตอนที่เขาทราบว่ายูโทเปียไม่มีสัตว์เลี้ยงเพื่อจะได้ไม่เป็นแหล่งแพร่โรคระบาด เขาก็คร่ำครวญถึงลูกสุนัขของเขา และแสดงความประสงค์ว่าไม่ต้องการอยู่ในโลกยูโทเปียถ้าไม่มีลูกสุนัขของเขาอยู่ด้วย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าความนึกคิดของชายผู้นี้ใจแคบและวนเวียนอยู่เพียงเรื่องใกล้ตัว

ถึงแม้ว่าหลายครั้งบทบาทความเป็นผู้ร้ายของนักพฤกษศาสตร์จะเด่นชัด เช่น ความใจแคบ เป็นคนรั้น ไม่มีเหตุผล แต่ถ้าขาดตัวละครฝ่ายปรปักษ์เช่นนักพฤกษศาสตร์แล้ว การเสนอเรื่องจะเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อซึ่งขาดการหาเหตุผลมาโต้แย้ง อนึ่ง แม้นักพฤกษศาสตร์จะสวมบทบาทของผู้ร้ายในเรื่อง แต่ก็มิบางครั้งเช่นกันที่เขาได้ทบทวนที่ดึงผู้อ่านให้ตระหนักถึงโลกแห่งความเป็นจริง เช่นในตอนจบของเรื่อง เมื่อตัวละครเอกตื่นจากจินตนาการและพบความสับสนวุ่นวายในฉากมหานครลอนดอน เขาแทบไม่เชื่อสายตาและคิดว่าเป็นฝันร้าย แต่นักพฤกษศาสตร์กลับเป็นฝ่ายพูดให้ตัวละครเอกสำนึกกว่านี่แหละคือโลกแห่งความเป็นจริง ส่วน

ยูโทเปียเป็นเพียงความคิดฝันเท่านั้น จากการทักท้วงของนักพฤกษศาสตร์ เวลส์ทำให้ผู้อ่าน
ตระหนักว่าตัวละครเอกเป็นผู้ที่ช่างฝันจนเกินความจริง

ตั้งที่กล่าวมาแล้วนั้นบทบาทของนักพฤกษศาสตร์จึงไม่เข้าเพียงตัวละครบร็อกอย่างเดียว
แต่เป็นฝ่ายยืนอยู่บนพื้นฐานของความจริงและดึงฝ่ายความฝันมาให้เตลิดไกลเกินไป ตลอดอดีตที่
ผ่านมามีนักคิดนักเขียนต่างสร้างจินตนาการถึงโลกยูโทเปียมากมาย แต่โลกยูโทเปียที่แท้จริงไม่
เคยเกิดขึ้นจริงบนโลกนี้ เหตุผลส่วนหนึ่งก็คือโลกที่ฝันไว้ได้อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง เวลส์
ตระหนักความจริงข้อนี้และให้ตัวละครเอกบ่นว่า ยูโทเปียในยุคก่อนมองดูง่ายดายเพราะไม่มี
คนคอยขัดคอไม่เหมือนยูโทเปียของเขาซึ่งมีนักพฤกษศาสตร์เป็นผู้คอยขัดแย้งตลอด

โดยความเป็นจริงแล้วนักพฤกษศาสตร์ก็คือปัจเจกชนซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม
เขาย่อมมีสิทธิที่จะขัดแย้ง แสดงความคิดเห็นที่เป็นของตัวเอง ในเมื่อถ้าเราต้องการสร้าง
ยูโทเปียให้ปรากฏเป็นจริงบนโลก สมาชิกทุกคนบนโลกย่อมมีสิทธิมีเสียงในการสร้างโลกของเขา
ด้วย เวลส์ตระหนักความจริงข้อนี้ว่า โลกยูโทเปียควรเกิดจากบุคคลหลายฝ่ายหลายเสียงช่วยกัน
วางแผนสร้างโลก ส่วนความฝันของผู้เล่าเรื่องเองอาจจะเหมาะสมสำหรับตัวเจ้าของ แต่ไม่ใช่ว่า
ทุกคนจะพอใจ เช่นในเรื่องนี้นักพฤกษศาสตร์ก็ได้แสดงสิทธิคัดค้านในฐานะปัจเจกชนคนหนึ่ง ตัว
ละครเอกผู้เป็นเจ้าของจินตนาการจึงถถลงในตอนท้ายเรื่องว่า

First here, then there, single men and then
groups of men will fall into line-not indeed with my
poor faulty hesitating suggestions - but with a great
and comprehensive plan wrought out by many minds and in
many tongues. It is just because my plan is faulty,
because it mis-states so much, and omits so much, that
they do not now fall in. It will not be like my dream,
the world that is coming. My dream is just my own poor

dream the thing sufficient for me. We fail in comprehension, we fail so variously and abundantly.

(A Modern Utopia, p. 370)

2.2 สาวกของธรรมชาติ

ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญอีกผู้หนึ่ง เขาได้รับฉายาว่าสาวกของธรรมชาติ "Apostle of Nature" ตัวละครผู้นี้ปรากฏตัวในบทที่ชื่อว่า "เสียงของธรรมชาติ" (The Voice of Nature) ในบทนี้กล่าวถึงเมื่อผู้เล่าเรื่องและนักพฤกษศาสตร์รู้สึกตัวว่าอยู่ในโลกยูโทเปีย เขาออกเดินทางอย่างไม่รู้ทิศทางไปตามเนินเขา ระหว่างนั้นเขาพบชายชาวยูโทเปียผู้หนึ่ง ชายผู้นี้มีลักษณะแปลกคือเดินเท้าเปล่า สวมเสื้อผ้าทำด้วยขนแกะ นุ่งกางเกงครึ่งแข้ง เขามีผมสีบลอนด์ดงาม ผู้เล่าเรื่องสันนิษฐานว่าถ้าดาวคู่แฝดเป็นดาวคู่กับโลก และคนบนยูโทเปียจะเป็นคู่แฝดกับคนบนโลก คู่แฝดของสาวกแห่งธรรมชาติผู้นี้จะต้องเป็นผู้มีฐานะมั่งคั่งมาก เพราะลักษณะคนที่ต้องการแสวงหาสิ่งจะแห่งชีวิตไม่ใช่ลักษณะของคนส่วนใหญ่ที่เป็นกัน แต่ลักษณะคนพวกนี้คือ มีเวลาว่างมากพอจะตีความในโลกของความคิด บุรุษผู้นี้ใช้เวลาว่างในการเดินทางเพื่อจะอธิบายความคิดของเขา เรื่องที่เขาได้พบมาก็คือเรื่อง "ความปรารถนาถลับคืนสู่ธรรมชาติ" (The Need of a Return to Nature) และเรื่อง "การบริโภคและดำเนินชีวิตแบบง่าย ๆ" (Simple Foods and Simple Ways)

ความคิดของสาวกของธรรมชาติเป็นความคิดที่ขัดแย้งกับผู้เล่า คือผู้เล่าแสดงทรรศนะว่าสังคมยูโทเปียไม่อาจเกิดขึ้นได้เอง แต่ต้องมีการจัดระบบสังคมที่ดี ตัวอย่างบนโลกมนุษย์เป็นตัวอย่างของความล้มเหลวเนื่องจากขาดการจัดระบบสังคมที่ดี ประชากรบางส่วนบนโลกตายด้วยความอดอยาก หิวรหยา เด็กจำนวนมากเกิดอย่างผิดปกติ และได้รับการเลี้ยงดูอย่างโหดร้าย มีสิ่งๆ เรียกว่าสงครามและการนองเลือด ผู้เล่าจึงไม่เห็นด้วยกับการบดขยี้โลกไปตามยถากรรม แต่ยูโทเปียหรือสังคมอุดมคติจะเกิดขึ้นได้โดยความพยายามที่ร่วมมือกันสร้างสังคมด้วยการออกกฎหมายที่เหมาะสม จัดตั้งรัฐบาลที่ชาญฉลาดเพื่อสร้างความสมดุลในระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม

It is manifest this Utopia could not come about by chance and anarchy, but by co-ordinated effort and a community of design, and to tell of just land laws and wise government of wisely balanced economic system and wise social arrangements.

(A Modern Utopia , p. 128)

ถ้าเปรียบเทียบสาวกของธรรมชาติกับคนในสังคม เราน่าจะเปรียบเทียบได้กับพวก บูบผาชน (Hippy) พวกนี้จะมีความคิดต่อต้านกฎเกณฑ์ของสังคมและต้องการกลับไปสู่ธรรมชาติ แต่เวลาไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว

ตัวละครสาวกของธรรมชาติจึงมีบทบาทเป็นฝ่ายปรบิษฐ์ขัดแย้งทางความคิด ทว่าประเด็น สำคัญกว่านั้นคือสาวกของธรรมชาติเป็นตัวละครที่สะท้อนบทบาทให้เห็นว่าโลกยูโทเปีย เคารพสิทธิ ของปัจเจกชน ตัวละครผู้นี้สามารถเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ และเป็นกฎข้อหนึ่งของการทำให้ เสรีภาพในยูโทเปียว่าถ้าผู้ใดทำงานจนมีเงินพอใช้จ่ายจำนวนหนึ่งแล้ว เขาสามารถจะอยู่เฉย ๆ ก็ได้

The existence of our blond bare-footed friend was evidence enough that in a modern Utopia a man will be free to be just as idle or uselessly busy as it please him, after he has earned the minimum wage.

(A Modern Utopia, pp. 153-154)

3. ตัวละครประกอบ

ในเรื่อง อะ รัมเดิร์น ยูโทเปีย มีตัวละครประกอบ ทั้งที่ในสวนโลกจริง ของนวนิยายเช่นขอทาน คนจรจัด หรือในโลกยูโทเปีย เช่น เจ้าของโรงเตี๊ยม เป็นต้น แต่ตัวละครย่อยที่มีบทบาทต่อเรื่องพอสมควรนั้น ได้แก่

3.1 ตัวละครคู่แฝดชาวโลก

ตัวละครสำคัญอีกผู้หนึ่งได้แก่ คู่แฝดของผู้เล่าเรื่องบนโลกยูโทเปีย คู่แฝดบนโลกยูโทเปียอันที่จริงคือภาพอุดมคติของมนุษย์บนโลก แต่เหตุผลที่ว่ามนุษย์บนยูโทเปียมีความสมบูรณ์ทั้งกายและใจกว่ามนุษย์บนโลกนั้น ผู้เล่าเรื่องอธิบายว่าเป็นเพราะการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าบนโลกยูโทเปีย มีผลให้มนุษย์ที่เติบโตบนโลกยูโทเปียได้รับการพัฒนาอย่างดี ซึ่งโดยแท้จริงแล้วเป็นการที่เวลสำนักประพันธ์ เปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมว่า มนุษย์ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีของคาร์วิน คนเราก็เช่นกันถ้าเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่คิดกันย่อมมีพัฒนาการคนละแบบ ตัวอย่างเช่น คู่แฝดของผู้เล่าเรื่อง ผู้เล่าบรรยายบุคลิกของคู่แฝดหรือก็คือตัวเขาเองถ้าได้เติบโตในยูโทเปียก็จะมีรูปร่างสูง อ่อนวัย บุคลิกมั่นคง มีความเชื่อมั่น ซึ่งผู้เล่าบอกเป็นภาพที่ดีกว่าตัวผู้เล่า ดังที่ผู้เล่าได้บรรยายภาพของคู่แฝดว่า

I stand now so that the light fall upon him, and I can see his face better. He is a little taller than I, younger looking and sounder looking; he has missed and illness or so, and there is no scar over his eyes. His training has been subtly finer than mine; he has made himself a better face than mine.

(A Modern Utopia, p. 247)

ทั้งนี้เพราะยูโทเปียมีสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าบนโลก เริ่มตั้งแต่การสมรสต้องได้รับการตรวจคุณสมบัติของคู่แต่งงานว่าพร้อมทั้งกาย ใจ และสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ รัฐเองก็ช่วยให้ค่าเลี้ยงดูเด็ก ๆ มาตั้งแต่เล็ก ทุกคนจึงได้รับการศึกษาและอาหารอย่างเพียงพอ ชาวยูโทเปียอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีจึงสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีศักยภาพ

ความรู้สึกของตัวละครที่น้อยเนื้อต่ำใจในรูปลักษณะและสติปัญญาของตนนั้น ถ้าวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหนังสืออัตชีวประวัติของผู้ประพันธ์แล้ว เราอาจกล่าวได้ว่าเวลส์ได้แฝงความรู้สึกจากประสบการณ์ในเรื่องความเสียเปรียบในสังคมเพราะฐานะที่ยากจนจากตัวเขาเอง ตามประวัติในวัยเด็กของเวลส์นักประพันธ์เป็นบุตรชายเจ้าของร้านซักรีดเสื้อผ้า ฐานะของครอบครัวเป็นชนชั้นกลางที่ค่อนข้างลำบาก เวลส์ได้กล่าวถึงความด้อยฐานะทางเศรษฐกิจมีผลให้เขาขาดโอกาสในการพัฒนาบุคลิกภาพและการศึกษา ความรู้สึกน้อยใจนี้ยังคงแฝงมาจนกระทั่งเขาอายุ 40 ปีแล้ว เขาก็ยังรู้สึกมีมด้อยเรื่องสรีระของตนเองโดยที่ไม่อาจหาสิ่งใดมาลบล้างความรู้สึกนี้ไปได้ ดังที่เวลส์เคยได้แถลงไว้ในหนังสือ อัตชีวประวัติ (The Experiment in Autobiography :1932) "Until I was over forty the sense of physical inferiority was a constant acute distress to me which no philosophy could mitigate."² ความรู้สึกคับแค้นขมขื่นกับปัญหาทางชนชั้นไม่เคยจางไป แม้เมื่อเวลส์จะกลายเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงแล้วก็ตาม เวลส์ได้ระบายความรู้สึกคับแค้นที่เขาได้รับจากสังคมซึ่งอยู่ดิฐรรมาหนังสือชื่อ The Outlook for Homo Sapiens (1942) ว่าคนอื่น ๆ คงมีประสบการณ์เช่นเดียวกับเวลส์ คือ หิวกระหายความรู้ แต่สำหรับเวลส์มันมีอะไรที่ลึกซึ้งกว่านั้น เขารู้สึกขุ่นเคืองและเสียใจที่ขาดโอกาสการแสวงหาความรู้ ได้เต็มทีในวัยเด็ก องค์กรทางศาสนาหรือสังคมไม่ได้ยื่นมือมาให้โอกาสแก่เด็กชายยากจนเช่นเขาเลย ในวัย 13 ปี เวลส์เด็กชายยากจนต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยตนเองปราศจากผู้ชี้แนะทางสภาพครอบครัวขาดแคลน เขาได้รับอาหารไม่เพียงพอ อยู่อย่างขาดความรู้ ไม่มีโอกาสพัฒนาร่างกายและสติปัญญาในวัยที่สมควรจะได้รับ เวลส์รู้สึกรังเกียจความอยู่ดิฐรรที่เขาได้รับจากสังคม เขาจึงใช้สิ่งเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจผลักดันตนเองไปสู่การดิ้นรนแสวงหาความรู้ เพื่อว่าเขาจะสามารถ "ลืมตาอ้าปาก" ได้ และผลักดันตนเองให้พ้นจากความคับแค้นก่อนที่จะสายเกินไป

²Kumar, Krishan, Utopia and Anti-Utopia in Modern Times (Great Britain : Basil Blackwell, 1987), p. 208.

I have heard other people who have had similar experience to mine tell of the thirst for knowledge they experienced. I suppose I had that thirst in good measure, but far stronger was my anger at the paltry sham of an education that had been fobbed off upon me; angry resentment also at the dismal negligence of the social and religious organizations responsible for me, that had allowed me to be thrust into the hopeless drudgery of a shop, ignorant, misinformed, undernourished and physically underdeveloped, without warning and without guidance, at the age of thirteen. To sink... or swim I hated them as only the young can hate, and it gave me energy to struggle, and I set about struggling for knowledge. I was bitterly determined to see my world clearer and truer, before it was too late.³

เวลส์พึงใจกับเรื่องความด้อยโอกาสทางสังคม ด้วยเหตุนี้เองการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จึงเน้นไปที่การจัดองค์การทางสังคมให้เป็นระบบระเบียบอย่างดี และเมื่อมีการจัดระบบเป็นอย่างดีแล้ว ผลลัพธ์ซึ่งเวลส์ต้องการเสนอแก่ผู้อ่านก็คือ บุคคลที่เป็นผลิตผลของสังคมจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบทั้งกายและใจ ดังมนุษย์ในภาคอุดมคติซึ่ง ไปได้แก่ คู่แฝดในโรงกยูงเปียของชายผู้เฒ่าเรื่องนั่นเอง

³Ibid., p.209.

3.2 ขนชั้นแรงงาน

ขนชั้นแรงงานเป็นกลุ่มตัวละครที่มีบทบาทอยู่พอสมควร กลุ่มตัวละครพวกนี้ปรากฏในตอนที่มีชื่อว่า "A Few Utopian Impressions" คือเมื่อผู้เล่าและนักพฤกษศาสตร์รอคอยการพิสูจน์จากชาวยูโทเปียว่าเขาเป็นใครกันแน่ ผู้เล่าและนักพฤกษศาสตร์ถูกส่งไปทำงานในขนบทงานที่ทำคือการแกะสลักตุ๊กตาไม้ ซึ่งถือว่าเป็นงานของพวกเขาขนชั้นแรงงานที่ไม่ต้องมีสติปัญญามาก เพื่อนร่วมงานพวกนี้จึงเป็นตัวอย่างของขนชั้นแรงงานทั่วไป นักพฤกษศาสตร์ชอบใจที่ได้พูดคุยเกี่ยวกับอาราสีสาวโรงงานที่เขาทำงานด้วย ส่วนผู้เล่าไม่ได้สนใจจะพูดคุยด้วยแต่เขาก็สังเกตเห็นด้วยความพอใจในบุคลิกและระสนิยมการแต่งกาย เสื้อผ้าของผู้หญิงจะงดงามมีสีสันและอ่อนนุ่ม แม้ผู้ที่ยากจนที่สุดก็แต่งกายได้น่าก่ยง การแต่งผมเป็นแบบเรียบง่ายแต่ประณีตบรรจง ภาพการแต่งกายของผู้หญิงในยูโทเปียทำให้ผู้เล่านึกถึงความสง่างามของสตรีในยุคศตวรรษที่ 15 ของอิตาลี ส่วนเด็กชายและเด็กหญิงจะแต่งกายเหมือนกัน คือ สวมรองเท้าหนังสีน้ำตาล กางเกงขายาวรัดรูปสวมทับด้วยเสื้อแจ็กเก็ตเข้ารูป หรือไม่กี่เป็นเสื้อทูนิค ส่วนผู้สูงอายุจะสวมเป็นเสื้อคลุมยาว เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจะเหมาะสมตามฤดูกาล ได้แก่ ถ้าเป็นฤดูฝนจะสวมเสื้อกันฝนพร้อมมีร่ม ฤดูหนาวจะสวมเสื้อขนสัตว์ ส่วนรองเท้าเป็นบุททรงสูงสำหรับลุยโคลน และหิมะ การแต่งกายของคนระดับต่าง ๆ ในสังคมยูโทเปียไม่แตกต่างกันมาก จะดูดีมีระสนิยมเหมือนกันหมด เพียงแต่ถ้าเป็นสาวในสังคมเมืองก็จะมีการประดับประดาหมวกด้วยขนนกหรือเหรียญตราในส่วนที่เป็นบุคลิกลักษณะแล้ว ทุกคนจะมีความสง่างามและความภาคภูมิใจในตนเอง ถึงแม้จะเป็นขนชั้นแรงงานก็ตาม

ตัวอย่างขนชั้นแรงงานในยูโทเปีย เป็นขนชั้นแรงงานในอุดมคติของเวลส์นักประพันธ์โดยปกติขนชั้นแรงงานหรือกรรมกร จะเป็นผู้ที่ยากไร้ การแต่งกายสกปรก เก่าทรม ขาดระสนิยม รวมถึงสุขภาพของพวกเขากรรมกรมักจะอ่อนแอ จี๊โรคเพราะขาดปัจจัยในการดำรงชีวิต แต่ขนชั้นแรงงานในเรื่อง อะ โรมเดิร์น ยูโทเปีย กลับตรงกันข้าม คือ มีความสง่างาม ความภาคภูมิใจ และมีระสนิยม ขนชั้นแรงงานในยูโทเปียไม่ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม สังคมให้โอกาสและสิทธิแก่พวกเขาเท่ากับขนชั้นอื่น ๆ แต่เนื่องจากแตกต่างทางสติปัญญา เขาจึงมาทำงานด้านฝีมือแรงงานแทนงานด้านบริหารอื่น ๆ

การที่สังคมยูโทเปียมีความแตกต่างระหว่างชนชั้น แสดงให้เห็นว่าเวลส์ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพียงแต่ความแตกต่างในทรัพย์สินของเวลส์ไม่ได้ใช้เศรษฐกิจเป็นมาตรวัดว่าเขาแบ่งคนตามความสามารถของสมองและจิตใจ

อนึ่ง การยอมรับว่าบุคคลมีความแตกต่างกันทำให้สังคม อะโรมเดิร์น ยูโทเปีย ไม่ช้สังคมซึ่งถึงพร้อมด้วยความบรมสุข แต่เป็นสังคมที่ยังคงต้องพัฒนาต่อไปอีกจนกว่าความแตกต่างของความดีความเด่นในแต่ละบุคคลจะได้รับการพัฒนาปรับปรุงจนถึงจุดมคติคือ ความเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้เวลส์จึงได้เกริ่นในคำนำว่า สังคม อะโรมเดิร์น ยูโทเปีย ยังคงต้องพัฒนาต่อไป สำหรับในขณะที่สังคมยูโทเปียยังปรากฏภาพของความเหลื่อมล้ำ ตัวอย่างเช่น ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงคู่แฝดของคนบนโลกมนุษย์และโลกยูโทเปียว่ายังคงมีส่วนเหมือนกันอยู่บ้าง เช่น ถ้าตัวตนของมนุษย์บนโลกเป็นคนจ้ำม่ำ คู่แฝดบนโลกยูโทเปีย ก็ยังคงมีนิสัยจ้ำม่ำอยู่เช่นกัน เพียงแต่เขาจะดูดีกว่าด้วยการพัฒนาที่เหมาะสมบนโลกยูโทเปีย ประชากรของโลกยูโทเปียดูจะกระฉับกระเฉง ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เพราะมีสุขภาพดีแต่รวมถึงได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นอย่างดีด้วย เราจึงแทบไม่พบชาวยูโทเปียที่อ้วนพุงพลุ้ย ผมบาง หลังคดโค้งเมื่อแก่เฒ่าหรือผมหงอกขาว ความดีบนโลกจะได้รับการแก้ไขบนโลกยูโทเปียให้ดีขึ้น

The general effect of a Utopian population is vigour. Everyone one meets seems to be not only in good health but in training, one rarely meets fat people, bald people, or bent or grey. People who would be obese or bent and obviously aged on earth are here in good repair, and as a consequence the whole effect of a crowd is livelier and more invigorating than on earth.

(A Modern Utopia, p. 226)

เมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีการสร้างตัวละครของเวลส์ อาจกล่าวได้ว่าไม่มีความซับซ้อน ผู้ประพันธ์พรรณาลักษณะทางกายภาพรวมทั้งนิสัยใจคอของตัวละครแบบตรงไปตรงมา พฤติกรรมของตัวละครมีลักษณะแบนราบ (Flat Character) คือตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบ นิสัยใจคอของตัวละครไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น การที่นักพฤกษศาสตร์เป็นคนใจแคบ พฤติกรรมของเขาตั้งแต่ต้นจนจบก็จะแสดงถึงความใจแคบ มือคด แต่ความสำคัญของตัวละครใน อะ รัม เดียร์น ยูโรเปีย จะเน้นที่การเป็นตัวแทนความคิด หรือบทบาทต่าง ๆ ของคนในสังคม เช่น บทผู้ต่อต้านสังคม บทผู้ชี้แจงงาน ฯลฯ ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อหาของยูโรเปียต้องการเสนอแก่นเรื่องสังคมในอุดมคติ คำวิพากษ์วิจารณ์ของสมาชิกจากชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมย่อมมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของสังคม ด้วยเหตุนี้ผู้ประพันธ์จึงไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างความซับซ้อนของตัวละครมากไปกว่าการเสนอบทบาทของตัวละครเพื่อเป็นตัวแทนทรศนะต่าง ๆ ของคนในสังคมดังกล่าวมาแล้ว

ฉาก (Setting)

เวลส์เปิดเรื่องด้วยฉากสภาวะจริงของตัวละครเอกคือ นั่งอ่านหนังสืออยู่บนโลกของความจริง จากนั้นเขาก็เคลิ้มฝันว่าเข้าไปสู่ดินแดนยูโรเปีย ตัวละครเอกผู้เล่าเรื่องสร้างสถานการณ์ให้ดูสมจริงสมจังว่าในขั้นแรกเขาควรทำเหมือนไม่รู้สึกรู้ว่าตัวเองได้เข้าไปสู่โลกยูโรเปีย ผู้เล่าเรื่องและนักพฤกษศาสตร์เพื่อนร่วมทางของเขาสมมุติว่ากำลังเดินเล่นอยู่บนภูเขาแอลป์ จากนั้นทั้งคู่ได้หยุดรับประทานอาหารกลางวันแล้วคุยกันเรื่องยูโรเปีย ในขณะที่เองตัวละครทั้งคู่จะรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศ แต่ตัวละครทั้งคู่ยังคงไม่รู้ตัวว่าพวกเขาได้เข้ามาสู่โลกยูโรเปียแล้ว เนื่องจากฉากที่ปรากฏยังคงเป็นภูเขาแอลป์เช่นเดิม ทั้งนี้เพราะผู้เล่าเรื่องสมมุติว่ายูโรเปียเป็นดาวคู่แฝดกับโลก สิ่งที่เป็นภูมิศาสตร์ในโลกมนุษย์ย่อมปรากฏในโลกยูโรเปียด้วย ไม่ว่าจะเป็นภูเขาแอลป์ ภูเขาฟูจิ หรือแม่น้ำสำคัญ ๆ ต่างก็มีชื่อเรียกเหมือนกัน ที่ผิดแปลกกันบ้างนั้นมีเพียงสิ่งก่อสร้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังนั้นผู้เล่าเรื่องและนักพฤกษศาสตร์จึงไม่ตระหนักถึงความแตกต่างในทันที แต่ต่อมาพวกเขาเริ่มรู้สึกตัว นักพฤกษศาสตร์สังเกตเห็นสิ่งก่อสร้างทรงแปลกซึ่งเขาไม่เคยเห็นมาก่อนว่ามีปรากฏทางด้านขวาของภูเขาแอลป์ เขาเห็นผู้คนแต่งกายแปลกซึ่งไม่เหมือนคนสวิส และพูดภาษาที่เขาไม่คุ้นเคย และสิ่งสำคัญที่ทำให้เขาตระหนักตกใจว่ามีได้อยู่ในโลกอีกต่อไปก็คือ เมื่อเขามองหาตำแหน่งดวงดาวบนท้องฟ้า แต่ไม่ปรากฏตำแหน่งของดวง

ดาวตามทิศทางดาราศาสตร์โลก เขาจึงได้รู้สึกว่าตนเองได้มาสู่ดินแดนต่างมิติแล้ว

ในการสร้างฉาก นวนิยายแนวยูทอปียานั้นเป็นสูตรสำเร็จว่าฉากของเรื่องจะต้องเกิดขึ้นบนดินแดนซึ่งไม่มีใครรู้จัก เป็นดินแดนสมมุติ ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของเรื่องบังคับให้ฉากต้องเป็นดินแดนสมมุติ เพื่อเสนอภาพสังคมอุดมคติที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นบนโลกนี้ การจินตนาการสร้างฉากของนักประพันธ์ตั้งแต่อดีตมักเป็นเกาะหรือดินแดนที่ไม่มีคนรู้จัก เช่น เกาะในยูทอปียา ของมอร์เป็นต้น ส่วนในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูทอปียา กลวิธีสร้างฉากของผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ประสานกับจินตนาการที่จะวิเคราะห์ต่อไปในบทชื่อภูมิศาสตร์ของยูทอปียา

ดินแดนทางภูมิศาสตร์ของ อะ รมเดิร์น ยูทอปียา เป็นดินแดนต่างดาว ต่างมิติ เวลา เวลาสั้นทำให้ตัวละครผู้เล่าเรื่องอ้างถึงสาเหตุที่สมมุติให้ยูทอปียาในจินตนาการของเขาเป็นดินแดนต่างมิติ เพราะเป็นยูทอปียาที่อยู่บนยูคาทอม ความรู้ความเจริญของยุคนี้มีมาก การที่จะสมมุติว่ายูทอปียาเป็นดินแดนในอาฟริกากลาง หรืออเมริกาใต้ หรือดินแดนบริเวณขั้วโลกจึงไม่ใช่การสมมุติที่น่าสนใจอีกต่อไป านเมื่อคนในโลกปัจจุบันมีความรู้เรื่องภูมิศาสตร์โลกเป็นอย่างดี การที่จะอ้างว่ายูทอปียาเป็นเกาะลอยน้ำอย่างในเรื่อง La Cite Morellyste จึงไม่ใช่เรื่องสมเหตุสมผล และการที่จะอ้างถึงดินแดนซึ่งไม่มีใครรู้จักจึงต้องเขยิบขอบเขตพ้นจากดินแดนบนภูมิศาสตร์โลกไปสู่ดินแดนที่เป็นดาวนพเคราะห์อื่นดังเช่น ที่ลอร์ด เออร์ไคน์ (Lord Erskine) ผู้เขียนนวนิยายยูทอปียาเรื่อง อะ มาตา (Armata) ได้ใช้ดินแดนต่างดาวเป็นสถานที่ในยูทอปียาของเขา ซึ่งลอร์ด เออร์ไคน์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเฮวิน ซึ่งเป็นคนแรกที่ชี้ฉากต่างดาวในงาน ยูทอปียา ส่วนของ ลอร์ด เออร์ไคน์นั้น เขาได้ใช้ฉากเป็นดาวคู่แฝดมีขั้วโลกติดกันเหมือนสายสะดือ แต่ผู้เล่าเรื่องคือตัวละครเจ้าของจินตนาการเห็นว่า ยุคสมัยของเขาความรู้ความเจริญทางฟิสิกส์ในยุคนี้นี้มีมาก จึงควรจะได้ต้นความรู้ทางฟิสิกส์มาช่วยให้จินตนาการฉากของยูทอปียาสมัยใหม่ ให้มีความลึกซึ้งกว้างไกลยิ่งขึ้น กลวิธีสร้างฉากของเวลส์แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลแนวคิดทางทฤษฎีวิทยาศาสตร์ผสมกับจินตนาการ

เวลส์คำให้ตัวละครผู้เล่าเรื่อง บรรยายฉากของดาวยูโทเปียว่าภายใต้ระบบ สุริยจักรวาลลึกไปในอวกาศเราจะเห็นแสงสว่างจ้าจากดาวดาวหนึ่งซึ่งได้แก่ดวงอาทิตย์บนโลก ยูโทเปียของเราเอง อวกาศสว่างไสวด้วยลูกไฟวิ่งกระทบกันวูบวาบมาถึงสองล้านปี ในห้วง จักรวาลนี้มีกลุ่มดาวนพเคราะห์ที่อีกกลุ่มหนึ่งอยู่ใกล้โลกเพียง 2 ล้านไมล์ กลุ่มดาวนี้มีลักษณะ เหมือนกลุ่มดาวนพเคราะห์ของเรา กลางกลุ่มดาวนี้เองเป็นที่ตั้งของโลกยูโทเปียและดาวบริวารคือดวงจันทร์

Out beyond Sirius, far in the deeps of space, beyond the flight of a cannon-ball flying for a billion years, beyond the range of unaided vision, blazes the star that is our Utopia,'s sun. To those who know where to look, with a good opera-glass aiding good eyes, it and three fellows that seem in a cluster with it though they are incredible billions of miles nearer-make just the faintest speck of light. About it go planets, even as our planets, but weaving a different fate and in its place among them is Utopia , with its sister mate , the moon.

(A Modern Utopia, p.13)

เวลส์นำความรู้เรื่องมิติที่ 4 มาใช้ โดยให้ฉากว่ายูโทเปียตั้งอยู่ในห้วงอวกาศ และ สร้างความสัมพันธ์ของเหตุการณ์และเวลาให้เกิดบนยูโทเปียเป็นเวลาร่วมสมัยกับโลก ดาวยูโทเปีย เป็นดาวคู่แฝดของโลก จึงมีผลทำให้เรื่อง อะ โมเดิร์น ยูโทเปีย มีลักษณะฉากคล้ายแฟนตาซี (Fantasy)

ถ้ามองการสร้างฉากยูโทเปีย เป็นดาวคู่แฝดของโลกในอีกแง่มุมหนึ่งแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเวลส์ใช้ยูโทเปียในฐานะสัญลักษณ์ของภาพอุดมคติของโลก เวลส์วาดภาพยูโทเปียและโลกว่า โดยพื้นฐานจะมีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน ไม่ว่าจะ เป็นภูมิประเทศ หรือบุคคล

So that our first convention works out to this, that not only is every earthly mountain, river, plant, and beast in that parallel planet beyond Sirius also, but every man, woman and child alive has a Utopian parallel.

(A Modern Utopia, p. 24)

แต่ในเวลาต่อมา ยูโทเปียกลับสามารถพัฒนาตนเองไปได้ก้าวหน้ากว่าโลก ในยุคต่อมา ยูโทเปียและโลกจะเริ่มแตกต่างกันยิ่งขึ้น จนกระทั่งไม่มีสิ่งใดเหมือนกันโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นคำถามสำหรับผู้อ่านว่าด้วยการจัดระบบการบริหารเช่นไร จึงทำให้โลกยูโทเปียพัฒนาไปได้ดีกว่า และเวลส์ก็ได้ให้ตัวละครของเขาเล่าจินตนาการถึงระบบสังคมในยูโทเปียแต่ละบท จนกระทั่งจบเรื่อง

นอกเหนือไปจากภูมิศาสตร์ซึ่งกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของดาวยูโทเปียแล้ว องค์ประกอบสำคัญในการวาดภาพสังคมยูโทเปียก็คือ ฉากสถานที่ซึ่งผู้ประพันธ์พรรณนาไว้ ความสำคัญของฉากมิใช่เพียงการพรรณนาภาพลักษณ์ในส่วนที่เป็นกายภาพเท่านั้น แต่ฉากยังมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสื่อสารความหมายบางประการของผู้ประพันธ์อีกด้วย เมื่อประมวลภาพฉากที่ปรากฏในโลก อะโรมเดิร์น ยูโทเปีย ทั้งหมดจะพบภาพรวม 3 ประการ เป็นแก่นหลักคือ ความสงบเป็นธรรมชาติ, ความสะอาดเป็นระเบียบ และฉากสื่อความรุ่งเรืองทางวิทยาการ

1. ความสงบเป็นธรรมชาติ

1.1 ฉากชนบทในยูโทเปีย

ฉากชนบทในยูโทเปียปรากฏอยู่ในบทที่ชื่อว่า "ความประทับใจในยูโทเปีย" (A Few Utopian Impressions) เหตุการณ์ในบทนี้กล่าวถึงผู้เล่าเรื่องและนักพฤกษศาสตร์ ถูกส่งตัวไปทำงานในชนบทแห่งหนึ่ง ระหว่างรอการพิสูจน์ว่าเขาเป็นใคร งานที่มนุษย์โลกทั้งสองทำคือแกะสลักตุ๊กตาไม้ ซึ่งเป็นงานขั้นต่ำสุดของพวกช่างแรงงาน แต่ผู้เล่ากลับรู้สึกประทับใจผู้คนและธรรมชาติของที่นี่ กระทั่งที่เขาอยู่รวมถึงกระโจมของคนอื่น ๆ ด้วยทำด้วยไม้ซุงท่อน จากกระโจมที่หักผู้เล่าสามารถมองผ่านหน้าต่างออกไปเห็นทะเลสาบ มีขุมกุหลาบสีเหลือง 2-3 กอ ใต้เงาอยู่ด้านหน้าอาคาร และเมื่อผู้เล่าตื่นมองผ่านหน้าต่าง ในตอนเช้าตรู่ซึ่งเป็นเวลาเริ่มงานปกติใน

ยูโทเปีย เขาก็มองเห็นกุหลาบพันซ์พิลาตัสชูดอกแล เห็นเป็นสีกุหลาบงามแต่งเติมสีส้มท้องฟ้าในยามเช้า

Two or three abundant yellow roses climb over the face of the building, and when I look out of my window in the early morning - for the usual Utopian working day commences within an hour of sunrise - I see Pilatus above this outlook, rosy in the morning sky.

(A Modern Utopia, p. 216)

ดังตัวอย่างที่ยกมา อาจกล่าวได้ว่าชนบทในยูโทเปียยังคงลักษณะของความงดงามสดชื่นตามธรรมชาติ ฉากชนบทของยูโทเปียเน้นความเรียบง่ายมากกว่าสถาปัตยกรรมทรงแปลกประหลาดของโลกของยูโทเปียในส่วนที่เป็นฉากชนบทจึงดูไม่แตกต่างจากโลกมนุษย์นัก แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่งฉากที่พักของคนงานนับเป็นฉากอุดมคติ ด้วยขณะที่ในสภาพความเป็นจริงของสังคมอุตสาหกรรมทั้งหลาย สภาพที่พักของคนงานมักเป็นเพียงห้องแคบแออัด ไม่มีอากาศบริสุทธิ์ ความเป็นอยู่ของชนชั้นแรงงานจะอึดอัด ยากไร้ แต่ในโลกยูโทเปียบ้านพักของคนงานกลับเป็นสภาพของความงดงาม สดชื่น

1.2 ฉากการเดินทาง

มีกฎข้อหนึ่งของพวกเขาว่า จะต้องเดินทางออกแสวงหาความวิเวก เพื่อชำระจิตใจและฝึกความแข็งแกร่งของจิตใจ ดังที่ผู้แปลชาวยูโทเปียได้ยกบทโคลงการแสวงหาความวิเวกของ "Old Henry" ว่า

ออกสู่ราตรี ซึ่งปกคลุม
 มีดสนิทราวหลุมลึกจากชั่วโลก
 ข้าฯ ขอบคุณพระองค์กับสิ่งที่อาจเป็น
 เพื่อทดสอบความเข้มแข็งแห่งวิญญาณ

"Out of the night that convers me
Black as the pit from pole to pole
I thank whatever gods may be
for my unconquerable soul"

(A Modern Utopia, p. 284)

พวกซามูไรต้องออกชุดงค์ปีละ 1 ครั้ง การเดินทางจะผ่านทั้งภูเขา ป่า ทะเลทราย ดินแดนที่มีหิมะ เขาจะท่องเที่ยวไปทั่วโลกผจญกับความวิเวกเพียงลำพังในราตรี บรรยากาศ ความวิเวกของป่าเขาและเสียงสัตว์ไพรแสดงถึงความเป็นผู้กล้าชิตธรรมชาติ ดังที่ซามูไรได้ บรรยายเส้นการเดินทาง

"And at last one turns one's feet down some slope,
some gorge that leads back. You come down ,perhaps, into
a pine forest, and hear that queer clatter reindeer make.

(A Modern Utopia, p. 308)

เวลส์เชื่อว่าความวิเวกสันโดษจะช่วยให้อัจฉริยะบรรลุถึงความรู้เช่นพวกซามูไร ได้กระทำการเดินทางชุดงค์เพื่อชำระจิตใจตนเอง ความสงบวิเวกเป็นธรรมชาติจึงเป็นองค์ ประกอบหนึ่งในฉากยูโทเปีย

2. ความสะอาดเป็นระเบียบ

2.1 จากเส้นทางบนยูโทเปีย

ฉากหนึ่งซึ่งผู้เล่าเรื่องอธิบายไว้มากบนโลกยูโทเปีย คือเส้นทางคมนาคมบนยูโทเปีย ที่มีขอบข่ายโยงใยราวกับเส้นจิ้งจกขยับแมลงมุม จะมีเส้นทางหลวงทอดผ่านไปบนแผ่นดิน ผ่าน ภูเขาและชุดเป็นอุโมงค์อยู่ใต้ทะเล การคมนาคมทั่วโลกเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว ราคาถูก มีเส้นทางหลักห้าหรือหกขบวนและมีเส้นทางอื่น ๆ สำหรับรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน ผู้ที่ชอบเดินเท้าก็มีเส้นทางตัดผ่านตามป่าเขาให้ได้ชมธรรมชาติ เส้นทางคมนาคมบนยูโทเปีย

เน้นที่ความสบายและความสุขกับการได้สัมผัสธรรมชาติ ถ้าประชาชนต้องการความรวดเร็ว เขาก็สามารถเดินทางด้วยรถไฟ หรือถ้าต้องการเดินทางอย่างรวดเร็วในเส้นทางระยะไกลสามารถไปได้ด้วยเส้นทางรถราง แต่ถ้าไม่รีบร้อนแล้วคนส่วนใหญ่นิยมใช้จักรยานหรือเดินทางเท้า

ผู้เล่าเรื่องได้บรรยายฉากเส้นทางการเดินทางตามที่เขาจินตนาการในยูโทเปียว่า เส้นทางสำหรับจักรยานจะพบมากในยูโทเปีย บางเส้นทอดยาวไปตามถนนหลวง แต่ส่วนใหญ่มักจะเป็นเส้นทาง ตัดผ่านป่า ทุ่งนาและท้องทุ่งหญ้า นอกจากนี้ยังมีเส้นทางเดินเท้าและถนนสายเล็ก ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางเดินเท้ามีอยู่มากในยูโทเปีย เส้นทางเท้าเหล่านี้น่าเพลิดเพลินใจกับการได้เดินสูดกลิ่นยางบนภูเขาป่าสน หรือแม้กระทั่งเดินลัดเลาะผ่านกอดอกพริมโรส ซึ่งชูช่อหนาขึ้นสะพรั่งตามภูมิประเทศที่ลาดต่ำลง รอยเส้นทางเดินบางรอยเป็นแนวอยู่ข้างลำธาร ซึ่งกระซกแรง บางเส้นทางเป็นแนวกว้างตัดผ่านทุ่งข้าวไรต์ บางเส้นทางตัดผ่านสวนดอกไม้ของแต่ละบ้านซึ่งปลูกกันอยู่ตามชานเมือง ทุก ๆ แห่ง บนโลกยูโทเปีย ไม่ว่าจะเป็นพื้นดินหรือผืนน้ำ จะเต็มไปด้วยถนนและเส้นทางเดิน ทั้งนี้เพื่อให้ชาวยูโทเปียได้เดินเล่นหรือเดินทางเที่ยวพักผ่อนอย่างมีความสุข

Cycle tracks will abound in Utopia, sometimes following beside the great high roads, but oftener taking their own more agreeable line amidst woods and crops and pastures; and there will be a rice variety of footpaths and minor ways. There will be many footpaths in Utopia . There will be pleasant ways over the scented needles of the mountain pinewoods, primrose-strewn tracks amidst the budding thickets of the lower country, paths running beside rushing streams, paths across the wide spaces of the corn land , and ,above all,paths through the flowery

garden spaces amidst which the house in the towns will stand . And everywhere about the world on road and path , by sea and land, the happy holiday Utopians will go.

(A Modern Utopia, p. 47)

2.2 จากผังเมืองที่พัก-ที่ทำงาน

จากผังเมืองบนโลกยูโทเปีย จะแบ่งส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยออกจากโรงงานอุตสาหกรรม คั้งที่ผู้เล่าได้จินตนาการว่าในพื้นที่ที่ไม่ส่งเสริมสุขภาพจะไม่ให้เป็นที่พักอาศัย เมื่อทำงานเสร็จจะได้อาบน้ำ แต่งตัวสะอาดก่อนกลับบ้านซึ่งเป็นอีกดินแดนที่สวยงาม แยกไว้สำหรับเด็ก ๆ

But in Utopia there will be wide stretches of cheerless or unhealthy or toilsome or dangerous land with never a household; there will be regions of mining and smelting, black with the smoke of furnaces and gashed and desolated by mines, with a sort of weird inhospitable grandeur of industrial desolation, and the men will come thither and work for a spell and return to civilisation again washing and changing their attire in the swift gliding train. And by way of compensation there will be beautiful regions of the earth specially set apart and favoured for children;

(A Modern Utopia, p. 49)

3. จากสื่อสารความรู้เรื่องทางวิทยาการ

3.1 จากมหานครลอนดอน

นอกจากจากของธรรมชาติและชนบทของยุโรปเปียดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนยังได้ เสนอภาพส่วนที่เป็นเมืองหลวงในโลกยุโรปด้วย ดังตัวอย่างที่ปรากฏเมื่อผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงมหานครลอนดอน เขาเดินทางด้วยรถไฟ เพื่อไปพบกับฝูงชนชาวยุโรปในมหานครลอนดอน การเดินทางด้วยรถไฟในยุโรปมีความรวดเร็วและสะดวกสบายมาก บนรถไฟมีห้องอ่านหนังสือ ห้องน้ำ ห้องอาหาร ห้องนอน ห้องเสริมสวย และห้องนั่งเล่น หรือเล่นกิจกรรมอื่น ๆ เช่น บิลเลียด ผู้เล่าไม่รู้สึغبื่อหน่ายในการเดินทางเพราะมีกิจกรรมทำให้เขาได้กระทำตามความพอใจ เขาออกเดินทางในเวลากลางวัน และพอรุ่งเช้าเขาก็ถึงมหานครลอนดอน

มหานครลอนดอนตรงตาผู้พบเห็นด้วยความงามด้านสถาปัตยกรรม สถาปนิกจะมีความรู้ทั้งทางด้านศิลปะและวิศวกรรม ดังนั้นงานก่อสร้างในยุโรปจะมีความเป็นศิลปะ มิใช่เพียงงานด้วยศิลปะด้วยการสร้างเหล็กเป็นแท่ง ๆ แบบสะพานลอนดอนบริดจ์ หรือรูปร่างไร้รสนิยม ด้วยการระมัดระวังจนเกินจำเป็นแบบศิลปะสมัยใหม่ (L'Art Nouveau)

ผู้เล่าได้เปรียบเทียบว่าศิลปะด้านสถาปัตยกรรมแทบจะไม่มีการสร้างสรรค์ในโลก แต่ในยุโรปสิ่งก่อสร้างด้วยอุดมคติของสถาปนิกคนสำคัญเช่น ดูร์เรอร์ (Dürer) จะกลายเป็นความฝันที่เป็นจริง ความงามที่แท้จริงของสถาปัตยกรรมคือการก่อสร้างด้วยวัตถุที่ทนทานและงามทะอะทะ เท่ากันหินหรืออิฐ แต่เป็นการสร้างด้วยเนื้อเหล็กกล้า ซึ่งหล่อหลอมรูปทรงของเหล็กกล้าเบสึอเบสึไปอย่างเสรี

ผู้เล่าเรื่องวิจารณ์ว่าศิลปะด้านสถาปัตยกรรมแทบจะไม่มีบนโลกมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมึสถาปนิกผู้บุกเบิกงานด้านนี้บ้าง แม้จะมีน้อยเหลือเกิน ได้แก่ ลีโอนาโด (Leonardo) และไมเคิล แอลเจโรล (Michael Angelo) พวกเขาต้องการสร้างสถาปัตยกรรมด้วยการแสดงความงามของเนื้อเหล็กกล้าอย่างบริสุทธิ์ เรียบง่าย ไม่ต้องมีการประดับตกแต่งเกินไวกว่าการอวดฝีมือออกแบบแท้ ๆ ของลีโอนาโด สถาปนิกรุ่นใหม่อีกคนหนึ่งคือดูร์เรอร์ (Dürer) ผู้

มีความคิดสร้างสรรค์ พวกเขาเหล่านี้ต้องการสร้างสะพานยาวคร่อมข้ามภูเขาทั้งลูกเพื่อเชื่อม
การติดต่ออีกเขตพื้นที่ วัสดุที่ใช้ต้องการความทนทานและบอบบาง ภาพความฝันเหล่านี้จะปรากฏ
เป็นจริงในมหานครลอนดอน

Art has scarcely begun in the world, There have been a few forerunners and that is all. Leonardo, Michael Angelo, how they would have exulted in the liberties of steel ! . There are no more pathetic documents in the archives of art than Leonardo's memoranda. In these, one sees him again and again reaching out as it were, with empty desirous hands, towards the unborn possibilities of the engineer. And Durer, too, was a Modern, with the same turn towards creative invention...In our times these men would have wanted to make viaducts, to bridge wild and inaccessible places, to cut and straddle great railways athwart the mountain masses of the world. You can see, time after time, in Durer's work, as you can see in the imaginary architectural landscape of the Pompeian walls, the dream of structures, lighter and bolder than stone or brick can yield...These Utopian town buildings will be the realisation of such dreams.

(A Modern Utopia, pp. 242-243)

ภาพสะพานเหล็กซึ่งเป็นพืดข้ามภูเขาและแม่น้ำ เราอาจจะกล่าวได้ว่าคล้ายกับสะพาน
วอเตอร์ เกรท ในนิวยอร์ก และด้วยรูปลักษณะของศิลปะผสมผสานวัสดุสมัยใหม่ เช่น เหล็กกล้าดั่ง
ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึง ฉากในมหานครลอนดอนของยูโทเปีย ทำให้เกิดภาพพจน์ของเมืองที่ทันสมัยยุค
ใหม่

นอกจากนี้ผู้เล่าเรื่องได้สมมุติฉากของมหานครลอนดอนในยุโรปเทียบว่าเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของโลก ลอนดอนจะเป็นเมืองของการแลกเปลี่ยนความคิดวิทยาการ ดังนั้นจึงจะต้องมีมหาวิทยาลัยสำคัญอยู่ที่นี้ มีห้องสมุดที่สำคัญของโลก และลอนดอนจะเป็นศูนย์กลางของบรรดาปัญญาชนได้แก่ คณาจารย์และนักศึกษานับเป็นหมื่น ๆ คน โบสถ์เวสต์มินสเตอร์ (Westminster) จะถูกจัดเป็นที่ประชุมแห่งหนึ่งขององค์การระหว่างโลก ผู้คนซึ่งผ่านไปมาในเมืองจะเป็นพวกนักศึกษาเสียเป็นส่วนใหญ่ พวกเขาจะแต่งตัวไปเรียน บางพวกก็เป็นนักธุรกิจเดินทางไปทำงาน แต่ทุกคนจะมีความสุขภาพเรียบร้อยดังเช่นผู้ที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี

สภาพอากาศในลอนดอนจะได้รับการปรับอุณหภูมิให้เหมาะสม ด้วยเทคโนโลยีทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ เมืองมหานครลอนดอนถูกปกคลุมด้วยหลังคาโดมแก้วซึ่งสร้างด้วยโลหะชนิดพิเศษมีความอ่อนบาง คุณสมบัติของกรอบแก้วนี้ทำให้ปรับอุณหภูมิภายในเมืองได้เหมาะสม ชาวเมืองจะรู้สึกอุ่นสบายแม้จะเข้าเดือนตุลาคมซึ่งอากาศบนพื้นโลกในลอนดอนจะเริ่มหนาวเย็น หลังคาโดมแก้วยังช่วยป้องกันมลพิษและความสกปรกในบรรยากาศ ทำให้อากาศสดชื่นบริสุทธิ์ตลอด และยังป้องกันแสงแดดไม่ให้จัดจ้าเกินไป ในยามแสงแดดส่องผ่านหลังคาโดมแก้วพิเศษนี้ จะเกิดเป็นแสงสี งามประหลาดล้ำเหมือนยามสนธยา และทำให้อากาศของเมืองนี้เหมือนตกอยู่ในบรรยากาศแห่งเทพนิยายก็ไม่ปาน เมื่อเดินไปตามถนน เราจะไม่พบสถาปัตยกรรมแบบอ้วนเตี้ยของเสากรีก หรือทิวมโหะหะด้วยเส้นโค้งแบบสิ่งก่อสร้างโรมัน แต่จะเป็นรูปทรงสูงสง่าของศิลปะแบบเรอเนสซองส์ วัตถุศิลปะที่นำมาสร้างเป็นเหล็กกล้าและโลหะชนิดใหม่มีไม้ถ่าน ตามเส้นทางถนน สองข้างทางจะรุ่มครึ้มด้วยหมู่ต้นปาล์ม พุ่มดอกไม้ และรูปปั้นต่าง ๆ เมื่อสุดถนนแยกไปตามเส้นทางเดินเท้า ผู้เล่าได้บรรยายจุดที่เขาหยุดมองกลุ่มโรงเตี๊ยมพักบนเชิงเขา ความสวยงามแบบธรรมชาติและกิ่งฝั้นปรากฏเป็นภาพความประทับใจในฉากยุโรป กลุ่มอาคารที่พักถูกฉาบด้วยแสงอรุณและแสงสีประกายระยิบของพื้นน้ำยามกระทบแสงอาทิตย์ในยามเช้า

One will come into this place as one comes into a noble mansion. They will have flung great arches and domes of glass above the wider spaces of the town, the

slender beauty of the perfect metal-work far overhead will be softened to a fairy-like unsubstantiality by the mild London air. It will be the London air we know, clear of filth and all impurity, the same air that gives our October days their unspeakable clarity and makes every London twilight mysteriously beautiful. We shall go along avenues of architecture that will be emancipated from the last memories of the squat temple boxes of the Greek, the buxom curvatures of Rome ; the Goth in us will have taken to steel and countless new materials as kindly as once he took to stone. The gay and swiftly moving platforms of the public ways will go past on either hand, carrying sporadic groups of people, and very speedily we shall find ourselves in a sort of central space, rich with palms and flowering bushes and statuary. We shall look along an avenue of trees, down a wide gorge between the cliffs of crowded hotels, the hotels that are still glowing with internal lights, to where the shining morning river streams dawlit out to sea.

(A Modern Utopia, p. 244)

ฉากของมหานครลอนดอนที่กล่าวมาแสดงถึงความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ทางสถาปัตยกรรม แต่สาระสำคัญของฉากยังเน้นถึงความสะอาด ความมีระเบียบ และแผงความงามตามแบบธรรมชาติอยู่ด้วย ฉากของมหานครลอนดอนยุโรปเป็นภาพอุดมคติซึ่งตรงกันข้ามกับฉากความวุ่นวาย อีกทั้ง ไร้ระเบียบ ไร้รสนิยมลอนดอนของโลกมนุษย์

จากตัวอย่างในบทท้ายของเรื่อง เมื่อตัวละครผู้เล่าเรื่องตื่นจากความฝัน เขารู้สึก
 ราคาญกับเสียงอึกทึกของลอนดอน และรู้สึกขยะแยะในงานความสกปรกโรสมมของลอนดอน ภาพ
 สิ่งของและการใช้ชีวิตผู้คนในลอนดอนแสดงถึงความเสื่อมโทรม ไม่ว่าภาพเก้าอี้ที่ออกแบบ
 เป็นเทิน ในสวนสาธารณะ ภาพของชายจรจัดในชุดเก่าโทรมสวมรองเท้าบูทเก่ากะรุ่งกะริ่งยืน
 เฝียงกันข้างสระน้ำโรครก ภาพการแก่งแย่งกันขึ้นรถโดยสารของผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก ๆ
 รวมถึงสถานการณ์ความโหดร้ายตั้งเป็นข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ เช่น การสังหารโหดในเมือง
 โรเตสสา หรือนักก่อการกรรมของเยอรมนีถูกจับได้ ฯลฯ ฉากเหล่านี้แสดงถึงความไร้ระเบียบ
 ความแก่งแย่ง ดังตัวอย่าง

We are in London, and clothed in the fashion of
 the town. The sullen roar of London fills our ears... I
 see that I am standing beside an iron seat of poor design
 in that grey and gawky waste of asphalte.

(A Modern Utopia, p. 358)

และ

What a lot of filthy, torn paper is scatted about
 the world! We walk slowly side by side towards the dirt-
 littered basin of the fountain, and stand regarding two
 grimy tramps who sit and argue on a further seat..

(A Modern Utopia, p. 358)

ฉากของมหานครลอนดอนในยูโทเปีย เป็นอุดมคติที่ดีกว่าภาพของนครลอนดอนใน
 โลกจริงเช่นเดียวกับตัวละครในโลกยูโทเปียที่เป็นอุดมคติของมนุษย์โลก แต่ส่วนหนึ่งที่เราอาจ
 วิเคราะห์ได้จากฉากในยูโทเปียถึงอุดมคติส่วนตัวของเวลส์นักประพันธ์คือความชื่นชมในธรรมชาติ
 ดังนั้นไม่ว่าจะกล่าวถึงสังคมชนบทหรือสังคมเมืองหลวงของยูโทเปีย ส่วนหนึ่งที่ปรากฏประกอบใน
 ฉากก็คือความงามของธรรมชาติ

ฉากใน อะ รมเตีร์น ยูโรเปีย เน้นในส่วนของโลกจินตนาการยูโรเปีย กระนั้นก็ตามฉากยูโรเปียมิได้ต่างจากสภาพสมจริงในโลกมากนัก มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น บนโลกมนุษย์ ความเป็นสีสันที่เด่นจริง ๆ ของฉากใน อะ รมเตีร์น ยูโรเปีย ได้แก่ โลกต่างมิติ และมีความก้าวหน้าทางวิทยาการเช่น สร้างหลังคาแก้วปกคลุมเมืองทำให้รู้สึกว่าเป็นโลกที่สูงด้วยวิทยาการ ทั้งนี้เพราะเวลส์มีความเป็นนักวิทยาศาสตร์

เมืองนิมิตร (ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ : 2487)

โครงเรื่อง

"นิมิตรมงคล" เริ่มเรื่องด้วยเหตุการณ์ขณะที่รุ่ง จิตเกษม ออกจากเรือนจำบางขวาง รุ่งถูกจำคุกอยู่ 4 ปีกว่าด้วยข้อกล่าวหาว่าเข้าร่วมกับ "กบฏบวรเดช" เขาไม่คิดจะกลับเข้ารับราชการอีกและได้เข้าทำงานในบริษัทขายเครื่องเขียนชื่อบริษัท "สยามเครื่องเขียน" ของนายห้างชาวอินเดียอยู่ระยะหนึ่ง แต่ต่อมารุ่งทนการเอารัดเอาเปรียบของนายห้างชาวอินเดียผู้นี้ไม่ไหวจึงลาออกจากงาน รุ่งต้องกลายเป็นคนว่างงานและเผชิญหน้ากับความแร้นแค้น แต่ยังคงคิดว่าเขาได้รับการอุปถัมภ์เงินจำนวนเล็ก ๆ น้อย ๆ จากสะอาดผู้เป็นน้ำสาวของเขา รุ่งทนรับเงินด้วยความอดสู้อยู่ระยะหนึ่ง แล้วเขาจึงได้ตัดสินใจเขียนบทความเผยแพร่ความรู้ทางชีววิทยาส่งลงหนังสือพิมพ์ รุ่งได้รับความสำเร็จบ้างตามสมควรและมีเงินรายได้พอใช้จ่ายอย่างประหยัด

ขณะต้องเผชิญกับความยากเข็ญในช่วงตั้งแต่ออกจากคุก รุ่งก็ยังโชคที่อยู่บ้างที่มีเพื่อนให้ความเห็นใจ โดยเฉพาะเพื่อนเก่าแก่ของเขาชื่อวีรพันธุ์ รุ่งไม่ได้พบวีรพันธุ์มานาน วีรพันธุ์ได้มาเยี่ยมเมื่อทราบว่ารุ่งพ้นโทษแล้ว และที่สำคัญกว่านั้น คือรุ่งได้พบอุไรวรรณ น้องสาววีรพันธุ์ ซึ่งเขาหลงรักเธอตั้งแต่แรกพบ ทว่ารุ่งเจียมตัวว่าเป็นคนว่างงานจึงไม่กล้าสารภาพความในใจให้อุไรวรรณรับรู้

รุ่งอาจจะไม่เคยสนใจการเมืองมาก่อน โดยการศึกษาและวิชาชีพแล้วรุ่งถนัดความรู้ทางชีววิทยาและจิตวิทยา แต่เมื่อถูกกล่าวหาจนต้องจำคุก รุ่งก็เริ่มสนใจทางการเมือง ประกอบ

กับประสบการณ์ที่รุ่งได้พบเห็นถึงปัญหาสังคม ท้าให้เขาเกิดจิตสำนึกที่จะหาทางแก้ปัญหาสังคม เพื่อสร้างสังคมในอุดมคติที่ดีให้คิด เขาจึงได้เขียนหนังสือแสดงทรรศนะในการแก้ไขปัญหาสังคมโดยใช้ชื่อว่า ทรรศนะแห่งสยามอนาคต หรือ The Sight of Future Siam เขาได้นำไปให้ วีรพันธุ์และอุไรวรรณอ่าน ทั้งคู่เห็นพ้องกันว่าหนังสือของรุ่งเป็นหนังสือที่ดี วีรพันธุ์ได้ช่วยส่งหนังสือไปให้นักพิมพ์ที่เขารู้จักพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่ม รุ่งจะได้ค่าลิขสิทธิ์มากพอที่จะพ้นความขาดแคลน เช่นในปัจจุบันนี้ ทว่าความยินดีของรุ่งมีเพียงเงินจำนวนนี้ แต่หมายถึงรุ่งเกิดความเชื่อมั่นพอที่จะบอกรักอุไรวรรณได้ด้วย รุ่งหลงรักอุไรวรรณตั้งแต่แรกพบ แต่เขารู้สึกที่ว่าถึงจะเป็นผู้สติปัญญา ทว่าขาดแคลนทุนทรัพย์ เกรงจะนำความลำบากมาสู่อุไรวรรณ เมื่อรุ่งแก้ปัญหาเรื่องฐานะทาง เศรษฐกิจได้ เขาจึงถือโอกาสสารภาพรักกับเธอ แต่แล้วสิ่งที่รุ่งหวังกลับกลายเป็นตรงกันข้าม อุไรวรรณไม่ได้ฉลาดไปกว่าหญิงอื่นที่รุ่งรู้จัก เธอพอใจที่รุ่งมีคุณสมบัติพอจะเชิดหน้าชูตา เธอได้ การที่รุ่งกลายเป็นสภาพจาก "นักประพันธ์ไร้แห่ง" มาเป็นผู้มีเงิน ไม่ได้ช่วยเชิดชูคุณสมบัติของรุ่งให้เด่นขึ้นมา การแต่งงานกับนักประพันธ์ที่มีเงินไม่ได้ทำให้อุไรวรรณรู้สึกว่าเขามีความสำคัญ หรือ ท้าให้ใครยกย่องว่าเธอเป็น "แม่พระ" ผู้เสียสละ อุไรวรรณ ได้ปฏิเสธคำสารภาพรักของรุ่ง รุ่งผิดหวังในความรักเป็นครั้งที่สองในชีวิต ครั้งแรก "สมส่วน" ผู้หญิงที่รุ่งรักคนแรกตัดขาด จากรุ่งเมื่อรุ่งติดคุก อุไรวรรณเป็นผู้หญิงในอุดมคติที่ท้าให้รุ่งหลงรัก เธอเป็นคนที่สอง แต่ผู้ หญิงทั้งสองคนก็ท้าให้รุ่งหมดศรัทธาในความรัก ผู้หญิงที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของรุ่งทั้งสองคนล้วน หลงติดยึดเพียงเปลือกนอกของมนุษย์ ความคิดหวังท้าให้รุ่งตัดสินใจออกต่างจังหวัด แต่ยังไม่ทัน ได้เดินทาง รุ่งถูกสันติบาลจับกุมในข้อหาเขียนสิ่งพิมพ์อันเป็นฉบับกบฏต่อรัฐบาล คราวนี้โทษของรุ่ง หนักถึงขั้นประหารชีวิต ผู้เขียนได้กล่าวทิ้งท้ายว่า "รุ่งอย่าผู้อ่านไปสู่ความตาย ภาวนาอยู่ อย่างเดียวว่า ขอให้ชาติไทยพ้นจากยุคทมิฬ เสียโดยเร็ว"

โครงเรื่องสำคัญมีรุ่งเป็นตัวดำเนินเรื่อง ประสบการณ์ที่รุ่งได้พบด้วยตนเองคือ ปัญหา ความล้มเหลวทางการเมืองและสังคมร่วมสมัยของรุ่ง "นิมิตรมงคล" สามารถเสนอปัญหาทางการเมืองและสังคมแก่ผู้อ่านได้อย่างกลมกลืนในส่วนที่เป็นภาคชีวิตของรุ่ง และในส่วนภาคที่เป็นแนวทาง แก้ปัญหาสังคมและวิธีสร้างสังคมอุดมคตินั้น นิมิตรมงคล ได้ท้าให้รุ่งเป็นเจ้าของทรรศนะ และ เขียนหนังสือแสดงหลักการสังคมอุดมคติในชื่อ ทรรศนะแห่งสยามอนาคต หรือ The Sight of Future Siam

เมืองนิมิตร มีชื่อเสียงแค่เพียงภาคที่กล่าวถึง ทรศนะแห่งสยามอนาคต เท่านั้น แต่ส่วนที่เป็นประสบการณ์ชีวิต การดำเนินชีวิตของรุ่ง ไม่ว่าชีวิตทางการเมือง ความรัก การทำงาน ฯลฯ ประสบการณ์ชีวิตอันสังคมเหล่านี้เป็นภาคแห่งความเป็นจริงของรุ่งซึ่งรุ่ง พจณด้วยความขมขื่น "นิมิตรมงคล" ได้ถ่ายทอดให้ผู้อ่านตระหนักความล้มเหลวจากกลไกของ สังคมร่วมสมัยโดยมีรุ่งเป็นตัวแทนความคิด

ผู้อ่านจะรู้สึกถึงความยุติธรรมระบบการเมืองไทยสมัยนั้น เมื่อรุ่งถูกจับกุมด้วยข้อหา กบฏวรรคต ทั้งที่ความจริงรุ่งไม่ได้เข้าข้างฝ่ายใด เพียงแต่รุ่งไม่เห็นตรงกับรัฐบาลและไม่ ยอมร่วมมือด้วย ผู้อ่านจะได้ศึกษาถึงความล้มเหลวในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผ่านประสบการณ์ ของรุ่ง เขาทนการเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน เช่น นายชัลวานไม่ไหว ยังมีแรงงานอีกมาก มายที่ถูกกดขี่ด้วยระบบทุนนิยมซึ่งเป็นระบบแบบ "มีอาครยาสาวได้สาวเอา" โดยไม่มีมนุษยธรรม ใดให้แก่เพื่อนร่วมโลก แม้กระทั่งประสบการณ์พลาดหวังรักทั้งสองครั้งสองหนของรุ่งก็สะกิดให้ผู้อ่าน ได้คิดถึงความล้มเหลวในการสมรส สตรีบางส่วนพึ่งตนเองไม่ได้ และบางส่วนไม่มีวิचारณาณาณ ในการตัดสินใจ พวกเขาจึงเลือกการแต่งงานด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล และก่อให้เกิดปัญหา ครอบครัวต่อไปในภายหน้า

ภาคปัญหาในสวนชีวิตจริงของรุ่งได้รับการเสนอวิธีแก้ไขตามหลักอุดมคติ ที่กล่าวว่า เป็น อุดมคติเพราะแนวความคิดในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่เหนือจริงในขณะนั้น เช่น รุ่งผันถึงระบบการ เมืองในอนาคตว่าจะ เป็นแบบ "รัฐโลก" คือทั้งโลกจะมีรัฐบาลกลางเพียงแห่งเดียว มนุษย์ละ อคติเป็นชาตินิยม ละทิ้งพรมแดนความแตกต่าง หันมาสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มี "ภาษา ทั่วโลก" เป็นภาษาที่ใช้ร่วมกัน การแบ่งชนชั้นวรรณะที่จิตใจและเขารุ่นปัญญา โดยมิหนักจิตวิทยาทาทาน้ำที่ เป็นผู้ทดสอบจิตใจมนุษย์ ดังตัวอย่างที่บรรยายมาแสดงให้เห็นถึงความผันที่เหนือจริงอย่างมาก อย่างไรก็ตาม "นิมิตรมงคล" มิได้ต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการผันของรุ่งเป็นสิ่งเพื่อเจอเหลว ไหล ผู้ประพันธ์จึงได้มีส่วนที่เป็นวิชาการมาอ้างอิงไว้ด้วย เช่น ความคิดเรื่องการสร้างภาษา ทั่วโลก "นิมิตรมงคล" อ้างข้อมูลโดยให้รุ่งอ้างอิงว่ามีองค์การโลกทางปกครองและ เศรษฐกิจได้ประ ชุมกันที่ประเทศสวีเดน เซอร์แลนด์ เพื่อคิดหาภาษาที่ชาวโลกจะใช้เป็นภาษากลาง ส่วนความคิด เรื่องการแบ่งคนตามความสามารถของสมองและจิตใจก็ได้มีการอ้างอิงถึงวิธีการของนักจิตวิทยาว่า

สามารถชี้แจงเรื่องมือจําแนกบุคคลออกเป็น อินทรเวท (พวกเก็บตัว) และพวกเอ๊กชัทรเวท (พวกชอบสังคัม) จากนั้นจึงฝึกคนตามความถนัดและฝึกอาชีพที่เหมาะสมให้ สังคัมอุคคตติ ของรัฐ จึงไม่ใช่สิ่งที่เลื่อนลอยเพียงแต่ขาดการปฏิบัติให้เห็นจริงเท่านั้นเอง บทบาทความคิดเห็นในส่วนที่เป็น ทรศนะแห่งสยามอนาคต จึงเป็นเพียงภาพอุคคตติอยู่

แม้ว่าโครงเรื่อง เมืองนิมิตร จะไม่มีความซับซ้อนก็ตาม แต่ผู้ประพันธ์สามารถสร้างภาพความจริงของสังคัมและภาพอุคคตติในความคิดให้เห็นเป็นการเปรียบเทียบกันอย่างกลมกลืนแนบเนียนโดยมีรัฐเป็นตัวละครสำคัญผู้ดำเนินเรื่องได้อย่างเหมาะสม แม้ในส่วน of ความคิดที่เป็นอุคคตติในส่วนหนึ่งของหนังสือเรื่อง ทรศนะแห่งสยามอนาคต "นิมิตรมงคล" ใช้กลวิธีการอธิบายเรื่องไม่ให้เป็นบทความจนเกินไป ด้วยการสร้างให้ตัวละคร 3 คน สนทนาซักถามกัน รัฐจะเป็นผู้อธิบายหลักการหนังสือที่เขาแต่ง ส่วนวีรพันธุ์และอุไรวรรณจะเป็นผู้คอยซักถาม

อนึ่ง "นิมิตรมงคล" ใช้เหตุการณ์ตอนเปิดและปิดเรื่องเป็นกลวิธีการเสริมเนื้อเรื่องด้วยวิธีหนึ่ง ในตอนเปิดเรื่องเหตุการณ์ในเรื่องเริ่มด้วยการให้รัฐได้รับอิสรภาพหลังจากถูกจองจำอยู่ 4 ปีเศษ และเรื่องปิดฉากลงด้วยการที่รัฐหมดอิสรภาพ เขาต้องกลับไปรับโทษทัณฑ์จาก "ยุคทมิฬ" อีกครั้ง แต่คราวนี้ชื่อหาของรัฐหนักกว่าครั้งแรก โทษของรัฐถึงกับต้องประหารชีวิต ผู้ประพันธ์เปิดเรื่องด้วยการให้อิสรภาพกับตัวละครเอก และจบเรื่องลงพร้อมการจบชีวิตของตัวละครเอก มีผลให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการดำเนินเรื่องนี้ได้จบลงอย่างสมบูรณ์แล้ว ความตายของรัฐเป็นบทพิสูจน์แก่ผู้อ่านว่าชีวิตของบุคคลไม่ได้สำคัญไปกว่า "อุคคตติ" ที่เขามีอยู่ มนุษย์อาจตายไปในเวลาเพียงสั้น ๆ แต่อุคคตติที่เป็นความจริงจะคงอยู่เป็นสัจธรรมสืบทอดอุคคตติแก่ชนรุ่นหลังต่อไป รัฐเป็นเพียงตัวละครที่มีบทบาทในการเป็นสื่อข่าวสารสำคัญเพื่อเผยแพร่สู่อุคชน และรัฐได้จบหน้าที่ไปตามวาระแต่อุคคตติของ ทรศนะแห่งสยามอนาคต ยังคงอยู่ ดังบทสนทนาที่รัฐได้กล่าวกับวีรพันธุ์ในตอนหนึ่งว่า

"กันเขียนสำหรับพิมพ์ เมื่อรัฐบาลที่นิยมใช้อำนาจเด็ดขาดต้องพ้นจากอำนาจไปแล้ว ซึ่งจะเป็นอีกกี่สิบปีข้างหน้า รัฐบาลของประเทศใด ๆ ก็ตามย่อมขึ้นปกครองอำนาจ และดำเนินนโยบายให้เหมาะกับกาลสมัย แต่หลักวิชาที่นำมาแสดงในหนังสือของ

กันมาได้ขึ้นอยู่กับกาลสมัย มันเป็นความจริงที่อาจคงอยู่คู่โลก เพราะมันเป็นความจริงตามวิทยาแห่งชีวิต รัฐบาลไม่ซ้าก็เปลี่ยนไป และตัวกันเองไม่ซ้าก็ตาย แต่หนังสือของกันจะยังคงอยู่เป็น เข็มทิศชี้ทางเดิน แห่งชีวิตของอนุชน..."

(เมืองนิมิตร, หน้า 191)

ตัวละคร

ในเรื่อง เมืองนิมิตร มีตัวละครที่มีความสำคัญหลายตัว ไม่ใช่เพียงตัวละครเอกหรือตัวละครฝ่ายปรปักษ์เท่านั้น แม้ตัวละครประกอบอื่น ๆ ก็มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนความคิดของชนชั้นประเภทต่าง ๆ ในสังคมที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อสาร แต่เนื่องจากนิมิตรมงคลไม่ได้เสนอให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นตัวแทนความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเท่านั้น ทว่ามีลักษณะเป็นกลุ่มตัวแทนมากกว่า ดังนั้นในการศึกษาวิเคราะห์จึงได้แบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวละครเอก : รุ่ง

รุ่ง จิตเกษม เป็นตัวละครเอกของเรื่อง "นิมิตรมงคล" ได้ปูพื้นประวัติของรุ่งว่าเป็นบุตรชวานานในต่างจังหวัด ด้วยความขยันหมั่นเพียร จึงได้เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ รุ่งสนใจศึกษาวินิจฉัยชีวิตวิทยาและจิตวิทยา รุ่งจึงได้สอบชิงทุนไปศึกษาเล่าเรียน ณ ประเทศอังกฤษ การที่ผู้ประพันธ์ปูพื้นให้ทราบว่ารุ่งสนใจวิชาชีวิตวิทยาและจิตวิทยา มีความสำคัญกับการดำเนินในตอนต่อไปในเรื่องศาสตร์ของการสร้างสังคมอุดมคติ "นิมิตรมงคล" มีทรรศนะว่า "ลัทธิชาตินิยม" ในขณะนั้นคือ "ลัทธิทำลายสังคม" ในสังคมอุดมคติของเขาจึงต้องลบล้างความเชื่อที่ผิดออกไป การที่จะให้คนส่วนใหญ่มั่นใจจากความไม่รู้ก็คือการทำให้ความรู้ โดยเฉพาะความรู้ทางชีววิทยา ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ว่าเผ่าพันธุ์มนุษย์โดยแท้จริงก็มาจากเซลล์เดียวกันที่แบ่งตัวออกไป มนุษย์ทั้งโลกจึงเป็นพวกเดียวกัน แต่คำว่า "ชาติ" ท้าให้มนุษย์หลงผิดเป็นพวกเขาพวกเรา ด้วยเหตุนี้นิมิตรมงคลจึงได้ให้รุ่งแสดงทรรศนะการให้การศึกษาในสังคมอุดมคติว่า

...และงานที่สุดจะต้องเรียนรู้ชีววิทยาเพื่อให้เห็นภาพแห่งมนุษย์ภายในภาพ
ชีวิตอันมหาศาลของบวงสรวงและให้เห็นความเกิดความเจริญและคาดคะเน
วิถีทางแห่งความเติบโตของชาติมนุษย์โดยรุ่งได้รู้สึกมาเพราะเขาเป็นนักชีววิทยา
อยู่คนหนึ่ง ว่าความโน้มไปของมนุษยชาติก็คือการขยายตัวออกทั้งในทางรูปร่างและ
บุคคลและในจำนวนชนซึ่งประกอบขึ้นเป็นองค์ภาพเพียงเดียว

(เมืองนิมิตร, หน้า 185.)

ด้วยวิถีชีวิตของรุ่งไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ แต่นิมิตรมงคลได้ใช้วัตถุดิบ
เรื่องกบฏวระเดช ในขณะที่มาเป็นประสบการณ์สำคัญในชีวิตรุ่งด้วยการทำให้ถูกจับกุมด้วยข้อหา
เข้าร่วมกับกบฏวระเดช ต่อต้านรัฐบาล⁴ ทั้งที่โดยความจริงรุ่งไม่ได้เป็นพวกของ "กบฏวระ
เดช" แต่ความไม่พอใจการเล่นพรรคพวกของ "คณะราษฎร" ทำให้รุ่งกล่าวคำปราศรัยเรียกร้อง
ให้ประชาชนชาวนครราชสีมาารวมตัวกันขับไล่คณะราษฎรรุ่งจึงถูกจับกุมตัว และต้องโทษตามคำสั่ง
ศาลพิเศษให้จำคุก 20 ปี แต่เมื่อจำคุกอยู่ 4 ปีเศษก็ได้รับการอภัยโทษ

"กบฏวระเดช" เห็นเหตุการณ์สำคัญซึ่งพลิกผันชีวิตของรุ่ง เช่นเดียวกับที่ได้พลิกผัน
ชีวิตของนิมิตรมงคลมาแล้วเช่นกัน นิมิตรมงคลนำเหตุการณ์ "กบฏวระเดช" มาเป็นบทขัดแย้งที่

⁴สุชุม นवलสกุล, การเมืองการปกครองไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
วิทยาลัยรามคำแหง 2529, หน้า 81

กบฏวระเดช (11 ตุลาคม 2476) นับเป็นการปฏิวัติซ้อนต่อคณะราษฎรโดยตรง
คณะราษฎรต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ด้วยเหตุนี้ฝ่ายกบฏที่นำทหารจากหัวเมืองตั้งที่ตอนเมือง
เพราะคิดว่าจะสามารถชู่ให้รัฐบาลยอมจำนนได้ต้องประสบกับความผิดหวัง การสู้รบได้ดำเนินไป
ถึง 10 วัน โดยมีการเสียเลือดเนื้อของทั้งสองฝ่าย จึงได้ตั้งศาลพิเศษอันขัดกับหลักนิติธรรมชำระ
คดีกบฏ ลงโทษประหารชีวิต 3 ครั้ง นับแต่กบฏวระเดช กบฏนายสิบ พ.ศ. 2478 และผู้คบ
คิดกบฏในปี 2482 นอกจากนั้นคณะราษฎร ยังได้ออกพระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษา
รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2476 อีกทางหนึ่งด้วย

สำคัญของตัวละครเอกเพื่อการดำเนินเรื่อง ประสบการณ์เมื่อต้องกลายเป็นนักโทษการเมือง ทำให้รุ่งหันมาสนใจการเมืองรุ่งได้เรียนรู้หลายอย่างจากชีวิตเขาต้องกลายเป็นคนว่างงานเมื่อออกจากคุกต้องเผชิญกับความยากจน ต้องสูญเสียคนรัก และประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งเหล่านี้จากชีวิตอันแร้นแค้น ทำให้รุ่งบรรลุถึงปัญหาที่มีอยู่ในสังคม และเป็นบทเรียนที่ทาให้เข้มแข็ง บันดาลใจให้รุ่งคิดแก้ปัญหาในเรื่อง ทรศนะแห่งสยามอนาคต หรือสังคมอุดมคติของรุ่งนั่นเอง

"นิมิตรมงคล" สร้าง "รุ่ง" ไม้ให้เป็นตัวละครที่ราบเรียบเกินไป ผู้ประพันธ์แสดงพัฒนาการทางนิสัยของตัวละครให้เห็นว่าจากเดิมรุ่งก็เป็นคนหนึ่งซึ่งตกเป็น "ทาสลัทธิชาตินิยม" ด้วยเช่นกัน การที่รุ่งปราศรัยเพื่อขับไล่ "คณะราษฎร" มาจากความหลงยึดว่าชาติเป็นของตน เมื่อไม่พอใจใครก็นำความคิดของตนมาเป็นใหญ่และดึงคนอื่นให้เห็นตาม แต่เมื่อต้องจำคุกอยู่ถึง 4 ปีเศษ รุ่งได้ทบทวนการกระทำและความตั้งใจของตนแล้วจึงเข้าใจสภาพการณ์โลกและการเมืองว่าย่อมเป็นไปตามอิทธิพลสิ่งแวดล้อม

เมื่อออกจากคุกคราวนี้ "รุ่ง" ไม้เซทาสของลัทธิชาตินิยมอีกต่อไป ความคิดของเขาสุขุมและมองเห็นความเป็นจริงของชีวิตมากขึ้น ความรู้สึกของรุ่งจึง มองสูงขึ้นไปถึงชั้นการแก้ปัญหาสังคมมากกว่าจะยึดติดความรักแร้นแค้นที่ส่วนตัวบุคคล

นิมิตรมงคลได้แนะนำ "รุ่ง" ด้วยการเปรียบเทียบกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นผู้ล้มล้างพระราชย์ ดังที่กล่าวไว้

... หนุมานนักโทษผู้นี้มีลักษณะอย่างเดียวกับอาบราฮัม ลินคอล์น ผู้ทำสงครามหรือซารานาโรวา ผู้เขย่าศาสนบัลลังก์ของสังฆราชาแห่งคริสตจักร หรือ ไรบสเปียร์ผู้จุดเทียนแห่งเสรีภาพ สมภาพ และภราดรภาพ หรือ คัสซิอุส ผู้ก่อการล้างชีพกษัตริย์แห่งสงครามจูเลียส ซีซาร์ ซึ่งเช็คสเปียร์ชี้ ลักษณะว่า "คนเช่นนี้สินากแล้ว"

(เมืองนิมิตร, หน้า 2)

การที่ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบเช่นนี้ทําให้ผู้อ่านรู้สึกว่ "รุ่ง" จะเป็นวีรบุรุษผู้มาล้มล้าง "ยุคทมิฬ" ในเรื่องนี้เช่นกัน ทว่าการต่อสู้ของรุ่งมิใช่การฆ่าฟัน แต่รุ่งเป็นนักปฏิวัติทางสังคมด้วยสันติวิธี เขาต่อสู้ด้วยการเขียนหนังสือแสดงอุดมการณ์ทางสังคม หนังสือแสดงอุดมคติทางสังคมของรุ่งก็เป็นความหวัง เช่นเดียวกับชื่อของรุ่งซึ่งเป็นภาพของความหวังถึงวันที่มีความสุข ในยามที่ชีวิตประสบพายุร้าย สิ่งเดียวที่ทําให้มนุษย์ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคความยากลำบากก็คือความหวังว่าเมื่อพายุร้ายเราจะพบกับความสุข เหมือนฟ้าเมื่อหลังฝนตกใหม่ ๆ จะมีสายรุ้งพาดผ่านรังผึ้ง ฟ้าเป็นความงดงามเป็นความหวัง สังคมนามอุดมคติของรุ่งก็เช่นเดียวกัน แม้สังคมยังไม่อาจเกิดขึ้นได้ ใน "ยุคทมิฬ" ซึ่งมิใช่หมายถึงเพียงรัฐบาลของไทยในช่วงนั้น แต่รวมถึงทุกยุคทุกสมัย ที่รัฐบาลยังไม่พร้อมจะทำงานด้วยความเสียสละ เพื่อประชาชนพลโลก แต่เมื่อ "ยุคทมิฬ" ผ่านพ้นไปแล้ว ภาพความหวังถึงสังคมอุดมคติก็น่าจะสถิตในใจมนุษย์ และเป็นความหวังว่าสักวันโลกเราจะประสบความสุขเช่นที่หวังได้ ภาพสังคมอุดมคติจึงเป็นสายรุ้งแห่งความหวังของนิมิตรมงคลด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า เมืองนิมิตร เป็นบันทึกประสบการณ์ชีวิตของรุ่ง รุ่งจึงเป็นตัวละครเอกในการดำเนินเรื่อง นิมิตรมงคลเสนอการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของรุ่งมีผลให้ผู้อ่านรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับโชคชะตาของรุ่งด้วย และแม้นิมิตรมงคลจะขึ้นว่ารุ่งเปรียบได้กับวีรบุรุษนักปฏิวัติ แต่ผู้ประพันธ์ก็ได้ขีดรุ้งให้เป็นสัญลักษณ์ของความเป็จริง รุ่งเป็นตัวละครที่มีชีวิตเหมือนบุคคลทั่วไป คือยังมีความรัก ความโกรธ ความหลง รุ่งอาจฉลาดปราดเปรื่องในการวาดหวังสังคมอุดมคติ แต่รุ่งก็เขลาที่จะรู้จักนึ้ใจคอผู้อื่น เช่นอุไรวรรณ โดยเฉพาะบ้้นปลายชีวิตของตนเอง รุ่งไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อนว่า เขาต้องตายด้วยโทษประหารชีวิต การที่นิมิตรมงคลสร้างตัวละคร เช่นรุ่งให้มีอารมณ์ความรู้สึก ความฉลาด ความบกพร่อง เช่นมนุษย์อื่น ๆ ทําให้บทบาทของรุ่งมิใช่เพียงตัวละครที่ถูกชักเชิดตามอารมณ์ผู้ประพันธ์ แต่เป็นมนุษย์มีชีวิต เลือดเนื้อและมีวิถีทางของตนเอง รุ่งจึงเป็นตัวละครที่ลักษณะซับซ้อนสมจริง

2. ตัวละครฝ่ายปรปักษ์: หลวงพิบูลสงคราม, นายแสวง, ผู้แทนวงการคูกบางขวาง

ตัวละครฝ่ายปรปักษ์เป็นตัวละครที่มีบทบาทขัดแย้งกับตัวละครเอก

อาจจะ เป็น

เรื่องความคิดหรือความขัดแย้งทางกายภาพ แต่บทบาทที่สำคัญคือ เมื่อเกิดความขัดแย้งกับตัวละครเอกจะทำให้เกิดปัญหาเพื่อให้ตัวละครเอกได้คลี่คลายบมซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งในการดำเนินเรื่อง หรืออีกแง่หนึ่งความขัดแย้งของตัวละครฝ่ายปรปักษ์อาจมีผลในการแสดงทรศนะให้ผู้อ่านทราบว่าทรศนะใดที่ผู้ประพันธ์ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

หัวหน้ากลุ่มตัวละครฝ่ายปรปักษ์ที่สำคัญคือ "หลวงพิบูลสงคราม" นิมิตรมงคลกล้าหาญที่จะนำชื่อและบุคคลที่มีตัวตนจริง ๆ มากกล่าวอ้างในบทนวนิยายของเขา นิมิตรมงคลไม่ได้ให้หลวงพิบูลสงครามเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นผู้กระทำความขัดแย้งโดยตรงต่อรุ่ง ตรงกันข้ามในลักษณะของบทบาท เมื่อมีการปะทะสังสรรค์กลับเหมือนจะเป็นมิตร ใต้แก่ตอนที่รุ่งได้เข้าพิธีพระราชทานอภัยโทษ หลวงพิบูลสงครามเป็นประธานของงาน รุ่งและหลวงพิบูลสงครามได้เผชิญหน้ากัน

...สายตาของท่านแลมาสายตาของรุ่ง บางคนคงจะเห็นว่า เป็น
สายตาของราชสีห์เมื่อจ้องดูหนู แต่รุ่งรู้สึกคล้ายเพื่อนคนหนึ่งมองดูเขา
เขาลืมหลบสายตา ท่านรัฐมนตรีนี่หัวหน้า แล้วก็เดินห่างจากเขาไป...

(เมืองนิมิตร, หน้า 88)

การพบกันของตัวละครทั้ง 2 คนยังไม่จบแค่นั้น หลวงพิบูลสงครามให้คนมาถามว่ารุ่งเป็นใครเรียนจบจากที่ไหนและชวนเข้ารับราชการในกระทรวงกลาโหม ซึ่งท่านเป็นรัฐมนตรีอยู่ แต่รุ่งได้ปฏิเสธท่านไป แล้วรุ่งก็ไม่ได้พบกับหลวงพิบูลสงครามอีก บทบาทของหลวงพิบูลสงครามมีอยู่เพียงฉากเดียวและไม่มี การกระทำที่สื่อเป็นเจตนาร้ายต่อรุ่ง แต่การที่หลวงพิบูลสงครามหยิบยื่นความช่วยเหลือให้รุ่งเข้ารับราชการในกระทรวงที่ท่านรับผิดชอบกลับแสดงให้เห็นความเมตตาและเป็นมิตรเสียด้วยซ้ำ บทบาทความเป็นปรปักษ์ของตัวละคร เช่นหลวงพิบูลสงครามจึงไม่ได้อยู่ที่การกระทำของตัวละครเอง แต่นิมิตรมงคลสร้างบทบาทความเป็นตัวละครฝ่ายปรปักษ์ด้วยการให้ตัวละครเอกเป็นฝ่ายแสดงความขัดแย้งเสียเอง

มุมมองของรุ่งที่มีต่อหลวงพิบูลสงครามเป็นในเชิงลบ ทุกครั้งที่รุ่งเอ่ยถึงหลวงพิบูลสงครามน้ำเสียงจะเป็นในทางประชดประชันว่าเป็นผู้มีอำนาจล้นฟ้า ผู้คนต้องยอมสยบเพราะเกรงบารมี ดังเช่น

...สมัยนั้นกิจการทุกสาขาอยู่ในมือคณะผู้นำวังปารุสฯ ครั้นแล้วได้เกิดผู้มีอิทธิพลสูงเด่นในหมู่ผู้นำอื่น ๆ ตูจราชสีห์ในหมู่เสือผู้นี้ คือ หลวงพิบูลสงคราม กฤตยานุภาพของท่านระบือไปตลอดความกว้างและความยาวของพระราชอาณาจักร แม้แต่ยังเป็นเพียงรัฐมนตรีกลาโหมก็มีผู้อ่อนน้อม เกรงกลัวยิ่งกว่าตัวท่านนายกรัฐมนตรี ...การที่ท่านเปิดประตูคุกบางขวาง ผ่อนเอานักโทษการเมืองชั้นผู้น้อยมารับอบรมนี้เป็นการกระทำเพื่อเจียบฐานะของท่านสู่ความเป็นใหญ่ อันตรายอันน่าสะพรึงกลัวจะเกิดแก่นักโทษการเมืองที่ยังไม่ยอมอ่อนน้อม ถ้าหากรุ่งไม่เข้าสวามิภักดิ์แก่รัฐมนตรีกลาโหม เขาจะต้องประสบความยุ่งยากทั้งในชีวิตด้านอาชีพ เขาจะกลายเป็นคนขวางเรือเมื่อน้ำเชี่ยว...

(เมืองนิมิตร, หน้า 67-70)

นิมิตรมงคลได้ใช้วิธีการแนะนำนิสัยตัวละครด้วยการเปรียบเทียบเป็นการกล่าวเฝ้าความ (Allusion) ด้วยการอ้างถึงบุคคลสำคัญ ๆ เป็นที่รู้จักกันดีทั่วไป เช่น เปรียบเทียบรุ่งกับวีรบุรุษผู้ล้มล้างพระราชย์ ในส่วนของตัวละครปรบักษ์ เช่น หลวงพิบูลสงคราม นิมิตรมงคลก็ได้เปรียบเทียบกับนักเผด็จการของโลก ได้แก่ ฮิตเลอร์ และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เช่น

ต่อมารัศมีก็พวยพุ่งออกจากตัวท่านผู้นำแห่งเยอรมนี จนกระทั่ง แม้แต่เด็กข้างถนนในเมืองไทยก็ยังออกชื่อฮิตเลอร์ ท้าทำทางอย่างฮิตเลอร์ ภายใตกรณีนี้นี้ เราจะหลีกเลี่ยงได้หรือที่จะไม่เกิด "ท่านผู้นำแห่งประเทศไทย" กับเขาบ้าง ?

(เมืองนิมิตร, หน้า 20)

และ

รู้คิดว่า ถ้าท่านรัฐมนตรีแต่งกายอย่างสามัญชน ไปปรากฏตน
แก่ชาวบ้านนอก คงไม่มีใครเชื่อว่าท่านข้าราชการของประเทศและมีความ
สำคัญไฉนน้อยกว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ผู้ตรัสว่า "รัฐคือตัวฉัน"
(เมืองนิมิตร, หน้า 84)

ด้วยเหตุที่การสร้างตัวละครเป็นการอ้างอิงถึงบุคคลที่มีตัวตนจริง ๆ ผู้ประพันธ์จึงใช้
กลวิธีการแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครโดยอาศัยตัวละครอื่นพรรณาลักษณะ เป็นการหลีกเลี่ยง
ว่าผู้ประพันธ์นั้นบุคคลจริงมากแล้วสมมติโดยใช้อคติ แต่การพรรณาลักษณะนิสัยของตัวละคร
โดยตัวละครอื่นเท่ากับผู้ประพันธ์กันตัวเองออกมาและมอมดมอมองให้ตัวละครคือ รู้เป็นผู้รับ
ผิดชอบพระสนะที่แสดงออกไป แต่เนื่องจากตัวละครเป็นการอ้างอิงถึงบุคคลที่มีตัวตนจริง ๆ
ดังนั้นในการวิพากษ์วิจารณ์บุคลิกนิสัยตัวละครในเชิงไม่ดี ผู้ประพันธ์ก็ได้หลีกเลี่ยงการเย้ยชื่อ
โดยตรงด้วยการใช้สมญานามแทน ได้แก่สมญาว่า "ท่านผู้นำ" "คุณหลวง" "ท่านรัฐมนตรี" เป็นต้น

บทบาทของตัวละครฝ่ายปรปักษ์ที่เป็นตัวรอง ได้แก่ นายตำรวจชื่อแสง และผู้
อำนวยการคุกบางขวาง บทบาทของนายแสงเหมือนพวกเกสตาโปที่ฮิตเลอร์ส่งไปสืบหาทำลาย
ล้างศัตรูทางการเมืองผู้ประพันธ์ได้พรรณาลักษณะของนายแสง จากบุคลิกที่แสดงความยโส
วางอำนาจ ได้แก่ "...รูปร่างของเขาอ้วนใหญ่ ความสง่าซึ่งมีอยู่ในความก้ำกึ่งที่เด่น
สะดุดตา ด้วยการยึดคอกและชูคอจนเกือบเป็นหงายหลัง" (เมืองนิมิตร, หน้า 5.)

นายแสงปรากฏตัวในฉากแรกของเรื่องเพื่อขัดขวางไม่ให้มีการปล่อยตัวรุ่ง บท
บาทความเป็นสมุนทรราชย์แสดงชัดเจนจากคำพูดของตัวละครเองในการที่เตือนว่ารุ่งจะเป็นผู้นำ
อันตรายมาสู่ "ท่านผู้นำ" ว่า "และหลักฐานเหล่านี้แสดงว่าอายนี้เป็นศัตรูของรัฐบาลที่
สำคัญคนหนึ่ง เราต้องช่วยกันป้องกันผู้นำของเรา ถ้าท่านปลอดภัย ไทยทั้งชาติก็เป็นสุข..."
(เมืองนิมิตร, หน้า 7)

ปฏิบัติการจองเวรของนายแสงมาได้จบเพียงแค่นั้น นายแสงปรากฏตัวอีกครั้งในตอนสุดท้ายของเรื่อง เขาได้ประกาศว่าเขาได้ติดตามสืบดูการกระทำของรุ่งมาตลอด และสรุปข้อกล่าวหาว่ารุ่งได้กระทำความผิดฐานเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล รุ่งจึงถูกนายแสงจับกุมตัวไปดำเนินคดีโดยไม่มีโอกาสโต้แย้ง

นายแสงมีบทบาทเป็นฝ่ายปรักษ์เช่นเดียวกับผู้อำนวยការเรือนจำบางขวาง บทบาทสมุทรราชย์ของทั้งคู่แสดงให้เห็นการใช้อำนาจเผด็จการแบบไม่เป็นธรรม อาศัยคำพูดของตัวเองอีกเช่นกันที่สื่อให้เห็นเสียว่าผู้อำนวยការเรือนจำบางขวางเป็นพวกนิยมเผด็จการและอำนาจนิยม ดังเช่นคำพูดที่เขาได้พูดกับรุ่งในวันปล่อยตัวว่า

"...มติมหาชนไม่เป็นเหตุ ที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ ในเมื่อรัฐบาลมีกำลังทหารอยู่ในมือ และเดี๋ยวนี้มติมหาชนก็สนับสนุนรัฐบาลอยู่เต็มที่ รัฐบาลจึงมั่นคงมาก รัฐบาลปล่อยพวกคุณ ก็เพราะไม่กลัวว่าจะเกิดกบฏอีก ถ้าเกิดขึ้นก็ปราบ..."

(เมืองนิมิตร, หน้า 3-4)

บทบาทของตัวละครฝ่ายปรักษ์ทั้ง 3 คนเป็นกลุ่มร่วมแนวความคิดคือเป็นพวกชาตินิยม และ "เผด็จการ" ความเป็นปรักษ์ที่สำคัญคือการมีความเห็นขัดแย้งกับแนวความคิดของรุ่ง ความขัดแย้งนั้นรุนแรงถึงขั้นนำ "รุ่ง" ไปสู่ความตายในตอนจบ

นิมิตรมงคลนาเสนอบทบาทของตัวละครฝ่ายปรักษ์ในเรื่องไม่ชัดเจนแค่เพียงแสดงความขัดแย้งกับรุ่งเท่านั้น แต่ได้เสนอให้เห็นถึงปัญหาสำคัญส่วนหนึ่งของสังคมไทยในขณะนั้นเมื่อผู้มีอำนาจในมือไม่ได้ใช้อำนาจการปกครองอย่างเป็นธรรมแล้วมิใช่เพียงชีวิตของรุ่งเท่านั้นที่สังเวทให้เป็น "เหยื่ออธรรม" แต่สังคมทั้งหมดก็พลอยเดือดร้อนวุ่นวายด้วย และแนวคิด "ชาตินิยม" ของตัวละครฝ่ายปรักษ์ยังเป็นอุปสรรคขัดขวางทางสร้างสังคมอุดมคติให้เกิดขึ้น ภาพความขัดแย้งที่เด่นชัดที่สุดจึงเกิดขึ้นระหว่างแนวความคิดของตัวละครทั้ง 2 ฝ่ายคือฝ่ายของรุ่งวางอุดมการณ์ของสังคมอุดมคติว่าเป็นเสรีนิยม ส่วนฝ่ายผู้มีอำนาจในโลกของความจริงกลับมีความคิดเห็นเป็นเผด็จการ

นิมิตรมงคลไม่เพียงแต่นำเสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างโลกความจริง และโลกอุดมคติ แต่เขายังชี้ทางมองปัญหา ด้วยการแสดงให้เห็นว่าความรู้และการศึกษาเท่านั้นจะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้บุคคลมีจิตกว้างยิ่งขึ้น รุ่งที่เดิมก่อนถูกต้องโทษก็เคยเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งสำคัญตนว่ายิ่งใหญ่ แต่เมื่อรุ่งได้ศึกษาวิชาทางวิทยาศาสตร์และเข้าใจกฎที่ว่า "มนุษย์ย่อมมีชีวิตภายใต้อำนาจสิ่งแวดล้อม" ความรู้ได้ทำให้รุ่งเกิดปัญญาและคลายจากมิจฉาทิฐิได้ ดังที่ว่า "...แต่วิญญาณของนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเติบโตขึ้นทีละน้อยในตัวรุ่ง มีซังกี้ได้ทำลายความพิจารณาของรุ่งในแว่นนี้จนสิ้นไป "อนาคตของเราอยู่ในมือเราจริงหรือ?" รุ่งคิดทบทวนครั้งแล้วครั้งเล่า..." (เมืองนิมิตร, หน้า 17)

3. ตัวละครประกอบ :

นอกจากบทบาทของตัวละครเอกและกลุ่มตัวละครฝ่ายปรปักษ์ที่มีต่อแนวคิดของเรื่องแล้วนิมิตรมงคลได้นำเสนอตัวละครประกอบอื่น ๆ เพื่อสื่อแนวความคิดของเขาด้วยเช่นกัน การนำเสนอจะอยู่ในลักษณะให้รุ่งเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์ตัวละครเหล่านี้ จะว่าไปแล้วตัวละครประกอบเหล่านี้เป็นเหมือนตัวแทนความคิด ให้นิมิตรมงคลได้ชี้ยกเป็นอุทาหรณ์ในการอธิบายองค์ประกอบการสร้างสังคมอุดมคติของเขาด้วย ตัวละครประกอบเหล่านี้มีดังนี้ ; สมส่วนและอุไรวรรณ สมทรงและนายผ่อง เจ้าคุณมหาเทวาฯ และวีรพันธุ์ นายอาลาบัคและ นายชัลวาน

"นิมิตรมงคล" สร้างตัวละคร เช่น สมส่วนและอุไรวรรณเพื่อแสดงข้อบกพร่องของ "ความรัก" ในโลกจริงที่หญิงส่วนมากยังเลือกคู่ครองจากเพียงเปลือกนอก ซึ่งมีผลเสียคือเกิดการแต่งงานที่มิได้เกิดจากรักแท้ "นิมิตรมงคล" จึงเสนอปรัชญา "ความรักในอุดมคติ" ว่าเป็น "การสมรสระหว่างคู่ครองที่มีคุณภาพเด่นกันคนละอย่าง ก็คือหนทางแห่งความเจริญสูงสุดของมนุษยชาติ" (เมืองนิมิตร, หน้า 137) อาจกล่าวได้ว่า "นิมิตรมงคล" ให้ความสำคัญกับพื้นฐานของครอบครัว ดังนั้นความรักตามอุดมคติเพื่อสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ จึงเป็นขั้นตอนหนึ่งของการ "ปฏิวัติสังคม" ในโลกอุดมคติด้วย ดังตัวอย่างของสมทรงและนายผ่องก็เป็นคู่แต่งงานตามอุดมคติ คือพิจารณาที่คุณสมบัติอันเหมาะสมส่งเสริมกัน

ส่วนเจ้าคุณมหาเทวาฯ และวีรพันธุ์เป็นตัวอย่างที่ผู้เขียนต้องการแสดงว่าอำนาจสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อมนุษย์ หรือนายอาลาบัคและนายชัลวานเป็นภาพสะท้อนของนายทุนผู้ทำลาย

เศรษฐกิจในโลกปัจจุบัน "นิมิตร์มงคล" ได้เสนอหลักการปฏิวัติเศรษฐกิจโลกอุดมคติด้วยการจัดตั้งองค์การเศรษฐกิจโลกเพื่อจัดการเอาโรคเอาเปรียบอันสังคมและสร้างงานที่เหมาะสมกับคนทุกคนได้ทำตามความสามารถ :

บทบาทของตัวละครในโลกจริงของ เมืองนิมิตร์ จึงเป็นตัวอย่างสนับสนุนหลักการในโลกอุดมคติ ทว่าแม้ตัวละครประกอบเหล่านี้จะเป็นตัวแทนความคิดในการเสนอความคิดของ "นิมิตร์มงคล" แต่โดยสถานภาพของตัวละครที่เป็นตัวละครสมจริง ตัวละครเหล่านี้จึงมีบทบาทและพฤติกรรมดังจะวิเคราะห์ต่อไป :

3.1 สมส่วนและอุไรวรรณ

สมส่วนเป็นผู้หญิงคนแรกที่รู้จัก เธอเป็นบุตรสาวของพระยาเรืองฤทธิ์ รู้ได้พบเธอครั้งแรกในงานสังคมชั้นสูง ณ บ้านสวนแก้ว ทั้งคู่รักใคร่และสัญญาจะแต่งงานกัน แต่หลังจากรุ่งถูกจำคุกอยู่ได้เพียง 6 เดือน สมส่วนได้ขอตัดสัมพันธ์และรับหมั้นชายอื่น ภายหลังเธอเป็นวัณโรคจึงถูกรังเกียจจากหมู่คนใหม่ รุ่งได้ไปเยี่ยมและให้อภัยเธอเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่สมส่วนจะสิ้นใจ นิมิตร์มงคลไม่ได้บรรยายลักษณะเด่นของสมส่วน นอกเสียจากว่าเธอเป็นหญิงสาวที่สวยงามคนหนึ่ง

ส่วนอุไรวรรณเป็นความรักครั้งที่ 2 ของรุ่ง อุไรวรรณมีบทบาทมากกว่าสมส่วน รุ่งหลงรักเธอตั้งแต่แรกพบ อุไรวรรณเป็นตัวแทนของผู้หญิงในอุดมคติ คือมีความงาม ความเฉลียวฉลาด และมีรสนิยมทางศิลปะและดนตรี แต่เธอก็ยังเหมือนหญิงทั่วไปที่คงติดยึดเพียงเปลือกนอกของมนุษย์

ในลักษณะกลวิธีการสร้างละคร สมส่วนและอุไรวรรณเป็นตัวละครที่ไม่เด่นมาก เนื่องจากบุคลิกภาพไม่ซับซ้อน อุไรวรรณอาจเด่นกว่าสมส่วนในแง่ของการพลิกผันบทบาท ในตอนแรกรุ่งมองอุไรวรรณในแง่อุดมคติ แต่ความคิดของอุไรวรรณกลับแสดงให้เห็นความเป็นพวกวัตถุนิยมของเธออย่างคาดไม่ถึง อุไรวรรณเห็นความรักเป็นเพียงความผัน ดังนั้นเธอจึงเลือกที่จะแต่งงานกับความเหมาะสมมากกว่าความรัก รุ่งและอุไรวรรณได้ถกเถียงกันถึงปรัชญาความรัก นิมิตร์มงคลใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครทั้ง 2 คนเป็นวิธีการอธิบายความรักในอุดมคติ "ปรัชญาความรัก" ของรุ่งอยู่ที่คำสรุปบทสนทนาสำคัญที่ว่า "ความมั่งมีด้วยคุณสมบัติในกายย่อมเป็นของเพียงถาวรยิ่งกว่าสมบัตินอกกาย" (เมืองนิมิตร์, หน้า 624)

3.2 สมทรงและผ่อง

สมทรงเป็นน้องสาวของสมส่วน เธอหลงรักรุ่ง แต่รุ่งปฏิเสธและขอให้เธอหันไปสนาจนายผ่องเพื่อนของรุ่งแทน สมทรงไม่เข้าใจถึงที่ฉลาด ดังที่รุ่งเคยวิจารณ์สมทรงว่า "... สมทรงก็เป็นหนึ่งในจำนวนกลุ่มใหญ่ที่เพื่อนิยมผู้มีอำนาจ ..." (เมืองนิมิตร, หน้า 105) สมทรงเป็นตัวละครประกอบที่ไม่มีบทบาทเด่น ไม่มีความซับซ้อนในบุคลิกภาพเช่นเดียวกับนายผ่องเพื่อนของรุ่ง นายผ่องเป็นตัวละครประกอบเช่นกัน เขามีบทบาทเป็นเพื่อนของรุ่งและตามรุ่งมารู้จักกับสมทรง จนกระทั่งเขาหลงรักสมทรง นิมิตรมงคลให้ความสำคัญของตัวละครทั้งคู่ คือสมทรงและผ่อง ในแง่ของการอธิบายปรัชญาของการแต่งงานตามอุดมคติ

สมทรงและผ่อง เป็นตัวละครอีกคู่หนึ่งที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเป็นตัวอย่างเพื่อเสนอความคิดเกี่ยวกับการแต่งงานตามอุดมคติ ผู้ประพันธ์มีความเห็นว่าการแต่งงานควรเลือกที่คุณสมบัติทางใจและปัญญา เพื่อที่จะเติมความบกพร่องของแต่ละฝ่ายขาด ผู้ประพันธ์ไม่เห็นด้วยกับการแต่งงานที่มองเพียงคุณสมบัติภายนอก

"สตรีโรคุมมากวิ่งเข้าตอมชื่อเสียงหรือตอมเงิน เหมือนแมลงเม่าบินเข้ากองไฟ ชื่อเสียงหรือความมั่งคั่งของฝ่ายชายได้ทำให้เขาเป็นคนละชั้นกับฝ่ายหญิง จึงเป็นที่เข้าใจกันว่าการสมรสคือการมอบตัวของหญิงให้ไปอยู่ในความกรุณาของชาย จะไม่มีความรักแต่อยู่ในการสมรสแบบนี้ซึ่งที่แท้ก็คือการขายตัว"

(เมืองนิมิตร, หน้า 251)

3.3 เจ้าคุณมหาเทวา ฯ และวีรพันธุ์

นิมิตรมงคลให้รุ่งเป็นผู้พรรณาลักษณะของตัวละครประกอบคือ เจ้าคุณมหาเทวา ฯ บิดาของวีรพันธุ์และอุไรวรรณหญิงที่รุ่งรัก การที่ผู้ประพันธ์ไม่ปล่อยให้ตัวละครได้แสดงความรู้สึกนึกคิด หรือแสดงบุคลิกลักษณะโดยอาศัยคำพูดหรือการกระทำของตัวเอง ทำให้เจ้าคุณมหาเทวา ฯ และวีรพันธุ์เป็นตัวละครที่แบนราบเรียบ แต่ความสำคัญของตัวละครประกอบคู่นี้คือเป็นตัวอย่างของตัวละครที่มีชีวิตอยู่ตามสภาพสิ่งแวดล้อม

วีรพันธุ์ เป็นเพื่อนของ รุ่ง วีรพันธุ์ และ รุ่ง รู้จักกันตั้งแต่เรียนที่ เทพศิรินทร์ ทั้งคู่ไม่
ได้ติดต่อกันนานพอวีรพันธุ์ได้ข่าวว่า รุ่ง ออกจากคุกจึงมา เยี่ยมอย่างไม่รังเกียจ นิสัยใจคอ
ของวีรพันธุ์ เป็นตัวอย่างของบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎว่า "มนุษย์ย่อมมีชีวิตภายใต้อำนาจสิ่งแวดล้อม"
ตัวอย่างเช่น

"วีรพันธุ์ เป็นหนุ่มในรุ่นที่ชาติต่าง ๆ กำลังมีการปฏิวัติทางการปกครอง
ระบอบต่าง ๆ ถูกรื้อถอน ถูกแก้ไข เขาเกิดและเติบโตขึ้นในยุคที่โลก
มีการเปลี่ยนแปลง เมื่อเขาเป็นหนุ่มแล้ว เขาได้เห็นปาฏิหาริย์อันน่า
พิศวงของฮิตเลอร์ จึงรับเอาฮิตเลอร์มาเป็นวีรบุรุษ จิตใจของวีรพันธุ์ เต็ม
ไปด้วยความแข่งขัน ความเร็ว ความเด่น ความดัง และความกดขี่คนอื่น..."

(เมืองนิมิตร, หน้า 134-135)

วีรพันธุ์ เป็นตัวละครที่ผู้เขียนยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับบิดาของวีรพันธุ์คือ เจ้า
คุณมหาเทวาฯ ซึ่งรุ่งถือว่าท่านเจ้าคุณเป็นผู้ดีที่แท้จริง

"...ท่านเจ้าคุณเป็นบุคคลที่ได้รับการอบรมอย่างเคร่งครัดมาแต่เล็กน้อยตามระ
เบียบแบบแผนของผู้ดีอย่างที่ยอมรับปฏิบัติกันมาสมัยพระพุทธเจ้าหลวง รสนิยม
ของท่านจึงเป็นไปในทางนุ่มนวล" (เมืองนิมิตร, หน้า 133)

ผู้ประพันธ์ให้คำอธิบายว่าแม้ทั้งสองจะเป็นสายเลือดเดียวกัน แต่สิ่งแวดล้อม
นั้นสำคัญกว่า และที่สำคัญอีกประการคือผู้ประพันธ์ต้องการเปรียบเทียบโดยนัยถึงค่านิยม
ของคนรุ่นร่วมสมัยว่าไม่ใช่ว่าจะเป็นการปฏิบัติของผู้ดีแท้

3.4 นายอาลาบัต และนายซัลวาน

นายอาลาบัตเป็นผู้จัดการแผนกขายเครื่องเขียนที่รุ่งไปทำงาน "นิมิตรมงคล"
พรรณนาลักษณะทางกายภาพของนายอาลาบัตว่าเป็นชายอายุราวห้าสิบปีค่อนข้างอ้วนแดงกาย
รุ่มร่ามและสกปรก อ่อนการศึกษาแต่ฉลาดไหวพริบดียอดเยี่ยม ผู้ประพันธ์ประเมินค่าตัวละคราที่ผู้

อ่านทราบในทันทีว่านายอาลาบัตมีบุคลิกไม่น่านับถือในความเป็นหัวหน้า ด้วยปฏิกิริยาจากรู้
 "เมื่อรุ่งมองดูเขาก็หนาวสะท้านในใจ "นี่หรือนายของเรา" เขาถามตนเอง เป็นการยากที่จะนึก
 สว่างหน้าว่า เขาจะต้องมาทำงานอยู่ใต้บังคับของบุคคลเช่นนี้ "พฤติกรรมการทุจริตลูกค้ำของนาย
 อาลาบัตถูกนำเสนอแก่ผู้อ่านจากการบอกเล่าของรุ่งในเวลาต่อมา

นายชวัลาน นายห้างชาวอินเดีย เป็นตัวอย่างของนายทุนที่ทุจริตแรงงานและผลกำไร
 ผู้อ่านจะทราบพฤติกรรมของนายชวัลานจาก มุมมองความคิดของรุ่ง การที่นิมิตรมงคลนำตัว
 ละคร เช่น นายอาลาบัตและนายชันวาทเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของรุ่งก็เพื่อเป็นตัวอย่างความ
 ล้มเหลวในการแบ่งระดับชนชั้นคนด้วยเศรษฐกิจ เพราะเมื่อคนต้องการขยับฐานะตนเอง เป็น
 ชนชั้นสูง เขาก็ยังกอบโกยเงินทอง ทรัพย์สิน ในเมื่อระบบสังคมยังยอมรับคนที่วัดมากกว่าจิตใจ
 นิมิตรมงคลได้วิเคราะห์สภาพจิตใจของชนชั้นนายทุนผ่านทรศนะของรุ่งว่า "แท้ที่จริงสิ่งที่กระตุ้น
 เตือนให้นายชวัลานกอบโกยทรัพย์สินไว้ก็คือความกลัว หาชะความโรกลาม" (เมืองนิมิตร, หน้า 146)

ฉาก

ฉากในเรื่อง เมืองนิมิตร เป็นสังคมไทยร่วมสมัยของผู้ประพันธ์ คือภาพสังคมไทย
 เมื่อปี 2482 ซึ่งเป็นระยะที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญ สภาวการณ์
 ทางการเมืองไทย มีการกวาดล้างปฏิบัติทางการเมืองของรัฐบาลในสมัยนั้น สภาวการณ์ทาง
 การเมืองเป็นวัตถุดิบให้นิมิตรมงคลนำมาผูกเป็นโครงเรื่อง รุ่งตัวละครเอกของเรื่องถูกจับในข้อ
 หาเป็นผู้เข้าร่วมกับกบฏบวรเดช

ฉากที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในเรื่องคือ เรือนจากกลางบางขวางซึ่งเป็นที่จองจำ
 นักโทษการเมือง รุ่งและนักโทษการเมืองบางส่วนได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำ เนื่องจากเป็น
 ผู้มีความประพฤติดี ในตอนเปิดเรื่องรุ่งได้รับอิสรภาพหลังจากถูกจองจำอยู่ 4 ปีเศษ รุ่งและ
 พวกนักโทษที่ได้รับการปลดปล่อยถูกส่งลงเรือเพื่อไปรับการอบรม ณ กระทรงกลารวมซึ่งขณะนั้น
 หลวงพิบูลสงครามเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรง การอบรมดำเนินอยู่ระยะหนึ่งจนถึงวันที่ 15
 เมษายน อันเป็นกำหนดกระทำพิธีพระราชทานโทษ "นิมิตรมงคล" ได้บรรยายฉากห้องเรือนซึ่ง

จัดเป็นท้องฟ้าประดับด้วยพระพุทธรูปมีเครื่องบูชาและพระบรมฉายาลักษณ์ของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ฉากนี้ทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่า เวลาในเรื่องได้ผ่านช่วงรัชกาลที่ 7 ไปแล้ว

ฉากประวัติศาสตร์ที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาเป็นฉากหนึ่งของเรื่องคือ ในตอนเช้าวันที่ 11 ตุลาคม 2476 รุ่งได้กล่าวปราศรัยปลุกระดมชาวนครราชสีมาที่มารวมชุมนุมที่หน้าประตูชุมพลให้พากันไปลงชื่อที่กรมทหารเพื่อร่วมกันต่อต้าน "คณะราษฎร" ผู้ประพันธ์จงใจระบุวันที่และสถานที่ที่รุ่งกล่าวปราศรัยจนกระทั่งเป็นเหตุให้ถูกจับในข้อหากบฏ เพราะวันที่และสถานที่ที่อ้างถึงเป็นวันเกิดกบฏบวรเดช ผู้นำก่อการในครั้งนี้คือ พลเอกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดชกฤดากรการยี่ต๋อนาจะเริ่มโดย พ.อ.พระยาศรีสิทธิสงครามจะนำกำลังทหารช่างจากอยุธยาเข้ายึดกรมท่าอากาศยานดอนเมือง วันที่ 12 ตุลาคม 2476 วันเดียวกันนั้นขบวนทัพใหญ่ซึ่งมีพระองค์เจ้าบวรเดชเป็นผู้นำจากนครราชสีมา สมทบด้วยกำลังทหารม้าจากสระบุรี ก็ได้มาถึงดอนเมืองอีกทัพหนึ่ง แต่ผลปรากฏว่ากบฏบวรเดชเป็นฝ่ายแพ้ต้องถอยร่นจากดอนเมือง รัฐบาลรุกคืบถึงจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอุบลราชธานี พระองค์เจ้าบวรเดชได้เสด็จหนีออกนอกประเทศโดยทางเครื่องบินจากสนามบินโคราช เมื่อ 25 ตุลาคม 2476 เข้าไปลี้ภัยในอินโดจีน พรรคพวกที่อยู่ถูกรัฐบาลตั้งศาลพิเศษขึ้นชำระ⁵

การที่ผู้ประพันธ์จงใจระบุวันและเวลาดังกล่าวจึงเป็นการทำความถึงฉากสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์กบฏบวรเดช และเป็นฉากที่พลิกผันชีวิตรุ่งจากคนหนุ่มธรรมดาให้กลายเป็นนักโทษการเมือง สภาพสังคมไทยสมัยนั้นก็เป็นเช่นสังคมโลกทั่วไปที่มีทั้งมุมสุขุมทุกข์ ความมี ความจน นิยมตรมกลอาจจะไม่ตั้งใจจะทำให้เกิดภาพการเปรียบเทียบโดยตรงถึงความหุหราชของสังคมชั้นสูงในสมัยนั้น ผู้ประพันธ์เพียงต้องการชี้ความหุหราชของฉากงานเลี้ยงที่บ้านสวนแก้วเป็นสถานที่ให้รุ่งได้พบกับสมส่วนผู้เป็นความรักครั้งแรกของเขา ดั่งเนื้อความต่อไปนี้

เมื่อสมัยที่หนุ่มห้วนอกผู้นี้เป็นคาราตวงเด่นอยู่ในกระทรวงธรรมการ

เขาได้พบเทพธิดาองค์หนึ่ง เธอเป็นแขกที่ได้รับเชิญมาในงานเลี้ยงและเต้นรำที่

⁵เสถียร สุภโรสภณ, ประวัติศาสตร์ไทย ฉบับพัฒนาการ (พระนคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2506), หน้า 553.

บ้านสวนแก้ว เป็นงานทำนุญวันเกิดของผู้มีบุญ เป็นงานเพื่อประกาศความเป็นใหญ่ เป็นงานที่เจ้าภาพมุ่งหมายจะต้อนรับบุคคลในสมาคมชั้นสูงทั่ว พระราชาอาณาจักร เป็นงานที่ตั้งงบประมาณค่าอาหารหนึ่งหมื่นบาท วิกส์กีของสก็อตินขวดตราดำและ ตราขาวนอนเรียงแถวคอยถูกเปิดนับจำนวนพัน และเหล้าองุ่น จากเบอร์กันดี อิตาลี บอร์ตุเกส และแชมเปญก็ได้มาประชุมพร้อมหน้ากันอยู่ที่บ้านสวนแก้ว....

(เมืองนิมิตร, หน้า 27)

จากความหรรษา ฟุ่มเฟือยของชาวสังคมชั้นสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นอยู่ ของคนงานในห้างของนายชัลดานช่างคิดกันมาก คนงานของนายชัลดานเดินทางมาจากอินเดีย คนเหล่านี้ได้รับเงินเดือนน้อยกว่าที่แห่งอื่น แต่เมื่อมาถึงประเทศไทยแล้วพวกเขาที่ไม่มีทางเลือก ดังที่รัฐได้วิจารณ์

ในฐานะเช่นนี้คนงานก็กลายเป็น "พวกฟิงบุญ" ของนายห้าง "ถ้า แกบ่นว่าเงินเดือนน้อยก็เชิญไปทำที่อื่น" และ "ถ้าแก่เกียจคร้านฉันจะแจก แกบ" คนเหล่านี้อาศัยตึกตอนหลังของห้างเป็นที่นอน เขากางมุ้งเรียงกันเป็น แถวมองดูเหมือนสภาพรังคิน ถึงเวลากินก็มีอาหารเลี้ยง ฉะนั้นแม้เงินเดือนจะ น้อยก็พอจะทนอยู่กันไปได้

(เมืองนิมิตร, หน้า 145)

ฉากในเรื่อง เมืองนิมิตร จึงเท่ากับเป็นการบันทึกภาพของสังคมไทยในสมัยนั้นด้วย นอกจากนี้ ฉากในเรื่องยังกล่าวถึงสถานที่อยู่ของตัวละครซึ่งเป็นสถานที่จริง ได้แก่ ถนน สีลม ถนนหลานหลวง โรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง เป็นต้น

หน้าที่ของฉากในเรื่องจึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ เป็นการอ้างถึงเหตุการณ์สำคัญเช่น กบฏบวรเดช และอีกประการเป็นฉากที่ไม่มีนัยอื่นแฝงนอกจากเพื่อให้เรื่องดูสมจริง อนึ่ง ใน การที่ผู้ประพันธ์ใช้ฉากจริงของสังคมไทยทำให้ผู้อ่านตระหนักว่าปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ผู้ประพันธ์ เสนอเป็นปัญหาของสังคมจริง ๆ ร่วมสมัยในบทประพันธ์

เมืองนิมิตร์ มีลักษณะแตกต่างจากนวนิยายในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย ในด้านของฉากคือ อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย มีการใช้ฉากเป็นดินแดนสมมุติต่างดาว ส่วนเรื่อง เมืองนิมิตร์ กล่าวถึงเนื้อหาการสร้างสังคมอุดมคติของประเทศไทยในอนาคต แต่เป็นการเสนอในรูปแบบของอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคม จึงไม่มีการสมมุติฉาก ความสำคัญของเรื่องจึงมาอยู่ที่ความตื่นเต็น่าสนใจจากฉากดินแดนสมมุติดังเช่นนวนิยายยูโทเปียเรื่องอื่น แต่ความสำคัญของเรื่องมุ่งมาอยู่ที่ประสบการณ์ของตัวละครเอก ในส่วนที่กล่าวถึงสังคมอุดมคติในเรื่อง เมืองนิมิตร์ จึงเป็นลักษณะของอุดมการณ์ ด้วยเหตุนี้เมืองนิมิตร์จึงไม่อ้างว่างานของเขาเป็นเรื่องยูโทเปียซึ่งเป็นนวนิยายแนวจินตนาการ แต่เป็นเรื่องเสนออุดมการณ์ทางความคิดด้วย ผู้ประพันธ์ได้ให้ตัวละครคืออุไรวรรณและวีรพันธุ์สนทนากันถึงแก่นเรื่องในหนังสือ ทรรศนะแห่งสยามอนาคต แล้วสรุปคุณลักษณะความเป็นนักเขียนของรุ่ง ว่า :

"เขาเป็นนักฝันอย่างที่เรียกว่า Utopian"

"แต่คุณรุ่งเป็นนักคิดด้วยเหมือนกันนะคะ ดิฉันขอค้านว่าเธอไม่ใช่ Utopian เธอเป็น Idealist ดูเหมือนเขาแปลคำนี้ว่า นักอุดมคติ "

(เมืองนิมิตร์, หน้า 230)

วอลเติน ทุ (B.F. Skinner : Walden Two, 1948)

โครงเรื่อง

สกินเนอร์ได้เสนอสังคมอุดมคติชื่อ วอลเติน ทุ ซึ่งเขียนในรูปแบบของนวนิยายเผยแพร่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 เนื้อเรื่องกล่าวถึงชนบทแห่งหนึ่งในประเทศอเมริกา ผู้ประพันธ์ไม่ได้บอกตำแหน่งสถานที่แน่ชัด เพียงแต่บอกว่าชื่อวอลเติน ทุ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเรื่อง วอลเติน ของ เฮนรี เดวิท ธอร์ นักเขียนชาวอเมริกา (1817-1862) ซึ่งได้บันทึกอัตตชีวะประวัติของเขาเป็นความเรียงเกี่ยวกับการใช้ชีวิตเพียงลำพังในธรรมชาติที่วอลเติน พอลด์ ส่วนวอลเติน ทุ

นั้นเป็นสังคมชนบทขนาดย่อมมีสมาชิกประมาณ 1,000 คน เป็นสังคมที่ไม่มีชนชั้น ไม่มีทรัพย์สินส่วนบุคคล สมาชิกในสังคมร่วมกันทำงาน แต่ละคนทำงานตามความถนัดและความสนใจของตัวเอง สังคมเป็นผู้ให้บริการทุกอย่างแก่สมาชิก ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ฯลฯ

การวางแผนเศรษฐกิจในสังคม มีการนำจิตวิทยาเกี่ยวกับเงื่อนไขการเสริมแรงมาใช้⁶ คือมีระบบให้หน่วยงานแทนหน่วยเงิน สมาชิกต้องทำงานให้ได้หน่วยแรงงานครบตามกำหนดในแต่ละปีจึงจะมีสิทธิที่จะรับบริการทุกอย่างจากสังคมอย่างเท่าเทียมกันทุกคน ในการกำหนดค่าของหน่วยแรงงานขึ้นอยู่กับว่างานใดที่สังคมต้องการมากก็ให้หน่วยแรงงานสูงขึ้น ผู้ที่เลือกทำงานงานที่มีค่าหน่วยแรงงานสูงขึ้น ก็อาจทำเพียงวันละ 2-3 ชั่วโมงก็เพียงพอ ในทางกลับกัน หากงานใดมีคนทำมากแล้ว และสังคมต้องการให้มีคนทำน้อยลง ก็จะลดค่าหน่วยแรงงาน ผู้ที่สนใจทำงานนี้ต่อไปก็อาจต้องใช้เวลาทำงานมากขึ้นเป็นวันละ 7-8 ชั่วโมงเพื่อให้ได้แต้มสะสมตามที่กำหนด หากว่าไม่อยากทำก็สามารถเลือกงานอื่นได้ตามที่สนใจและถนัด

นอกจากนี้สกินเนอร์ได้ให้ความสำคัญแก่วิทยาศาสตร์ประยุกต์และการนำจิตวิทยาประยุกต์มาใช้ เช่นในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อให้เด็กได้เติบโตเป็นคนดี มีความสุข มีความสะดวกสบาย ระบบของสกินเนอร์เน้นการประยุกต์ความรู้ทางจิตวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อสร้างสรรค์พฤติกรรมที่พึงปรารถนา จึงเรียกการประยุกต์นี้ว่าวิศวกรรมพฤติกรรม (Behavior Engineering)⁷

ผู้ประพันธ์เปิดเรื่องด้วยการสนทนาของตัวละคร 3 ตัวคือ บัวร์ริส, รรเจอร์ และสตีฟ รรเจอร์และสตีฟเป็นทหารเกณฑ์ในบริบทที่ฟิลิปปินส์ ทั้งคู่เป็นตัวแทนของคนหนุ่มมานยุคลับสนซึ่งทำให้เขาเป็นนายสภาพสังคมปัจจุบันและต้องการแสวงหาสังคมใหม่ รรเจอร์จำได้ว่าสมัยเป็นนักศึกษาเรียนกับบัวร์ริส เขาเคยพูดถึงสังคมยูโทเปีย รรเจอร์จึงชวนสตีฟไปพบกับบัวร์ริส

⁶ชัยพร วิชาวุธ , มูลสารจิตวิทยา, หน้า 463.

⁷เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สกินเนอร์ใช้กลวิธีให้ตัวละครสนทนากันเพื่อเป็นการปูพื้นเรื่อง และสร้างบรรยากาศว่า เหตุใดตัวละครของเขาจึงต้องการแสวงหาสังคมอุดมคติ ตัวละครทั้งหมดรวมถึงผู้ร่วมสมทบอีก 3 คน คือ บาบารา คู่หมั้นของโรเจอร์ แมรี คู่รักของสตีฟ และนายคาสเติลได้ติดต่อกับเพรเซอร์ เจ้าของความคิด "สังคมวอลเดิน ๗" และได้เข้าไปเยี่ยมชมวอลเดิน ๗

โครงเรื่องไม่มีลำดับเวลาที่ซับซ้อน แต่จุดสำคัญอยู่การเสนอภาพสังคมอุดมคติใน วอลเดิน ๗ การดำเนินเรื่องจึงเล่าไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่บรูร์ริส และคณะเข้า เยี่ยมชม วอลเดิน ๗ เพรเซอร์ได้อธิบายหลักการปฏิบัติของสมาชิกวอลเดิน ๗ จนกระทั่งภาพสังคม วอลเดิน ๗ ได้รับการถ่ายทอดจนจบ สกินเนอร์ได้ชมวอลเดินมาจนถึงจุดที่คลแมกซ์ที่ว่าตัวละครผู้เข้า เยี่ยมชมวอลเดิน ๗ จะตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสังคมนี้หรือไม่ ปมของเรื่องคลายลงเมื่อ ตัวละครได้ตัดสินใจเป็น 2 ฝ่าย แต่ละฝ่ายมีเหตุผลของตนเอง ตัวละครผู้ตัดสินใจเข้าร่วม วอลเดิน ๗ คือ สตีฟและแมรี ส่วนโรเจอร์และคู่หมั้นของเขา รวมทั้งคาสเติลและบรูร์ริสตัดสินใจ ออกนอกวอลเดิน ๗ ขณะการเดินทางกลับนั้น สกินเนอร์ได้จบด้วยการหักมุมว่าบรูร์ริสตัดสินใจกลับ เข้าร่วมเป็นสมาชิกวอลเดิน ๗ เรื่อง วอลเดิน ๗ จึงปิดฉากลง

แม้แก่นของเรื่อง วอลเดิน ๗ ต้องการเสนอภาพสังคมอุดมคติ แต่สกินเนอร์ไม่ เลือกที่จะจบเรื่องเมื่อภาพของสังคมวอลเดิน ๗ ได้รับการถ่ายทอดจบลง การที่เขาเลือกจบด้วย การตัดสินใจกลับเข้าวอลเดิน ๗ ของ บรูร์ริสมีผลโดยตรงต่อชัยชนะของวอลเดิน ๗ บรูร์ริสทำหน้าที่ เป็นผู้เล่าเรื่องตั้งแต่ต้น การที่บรูร์ริสตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกวอลเดิน ๗ จึงเท่ากับเป็นการช่วย สรุบบิดท้ายเรื่องว่าความคิดในการสร้างสังคมวอลเดิน ๗ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เขาจึงได้ตัดสินใจใน สิ่งที่ถูกที่ควร

ตัวละคร

สกินเนอร์ ได้ใช้ตัวละครของเขาเป็นตัวแสดงบุคลิกลักษณะ ทรรศนะของบุคคล หลายกลุ่มความคิด สกินเนอร์ใช้วิธีการเดียวกับนิมิตรมงคล ให้ตัวละครของเขาเป็นตัวแทนความคิด และตัวละครทั้งหมดได้ช่วยกันทำหน้าที่เป็นผู้สรุปแก่นของเรื่องว่า "สังคมวอลเดิน ๗ เป็น

สังคมอุดมคติซึ่งเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกที่มีอุดมการณ์เดียวกัน ช่วยกันสร้างสังคม" บทสรุป
 ได้จากการที่ตัวละครผู้เข้าเยี่ยมชมวอลเดิน ู ทั้ง 6 คนมีสิทธิเลือกทางชีวิตของเขา ผู้ที่สมัคร
 ใจอยู่ในวอลเดิน ู เพราะมีอุดมการณ์ร่วมกัน ได้แก่ บุร์ริส สตีฟ และแมรี ก็สามารถอยู่ได้
 ส่วนผู้ไม่สมัครใจอยู่ก็จะไม่ถูกบังคับ เรื่องจบลงโดยคณะผู้เยี่ยมชม 3 คนเดินทางกลับสู่โลก
 ภายนอก ได้แก่ คาสเทล โรเจอร์ และบาราธา สกินเนอร์ สร้างตัวละครแต่ละตัวเพื่อสื่อหน้าที่
 และบทบาทแตกต่างกันออกไป ดังจะวิเคราะห์ดังนี้ ;

1. ตัวละครเอก ; เฟรเซอร์ (Frazier)

ตัวละครเอกในเรื่องนี้คือเฟรเซอร์ ผู้ค้นพบและสร้างสังคมวอลเดิน ู ในทรศนะ
 ของเฟรเซอร์สังคมอุดมคติจะเกิดขึ้นได้จากการทดลองอยู่ แล้วค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยน
 สภาพสังคมนั้นจนเป็นที่พอใจของสมาชิก การทดลองนี้สามารถทำได้ในทุกสังคมและระบบการ
 เมือง งานสำคัญของเฟรเซอร์คือการจิตวิทยาทางพฤติกรรม (Behavior Engineering)
 ซึ่งเป็นการศึกษาการเคลื่อนไหวทางกายภาพของบุคคลในการทำงานที่ช่วยให้เหนื่อยน้อยที่สุด ทา
 งานมีประสิทธิภาพที่สุด รวมทั้งการศึกษาออกแบบเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานให้เหมาะ
 กับการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของบุคคล เพื่อใช้งานได้มากที่สุดในช่วงเวลาทำงานที่เหมาะสม
 และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในการทำงานเพื่อช่วยปรับปรุงให้ผลผลิตจากการกระทำให้ดียิ่งขึ้น
 และทำให้เกิดความพอใจในการทำงานมากขึ้น⁸ อีกทั้งการใช้เทคนิคการควบคุมตนเองใน
 สังคมวอลเดิน ู มีหลักการเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)
 บุคคลจะได้รับหรือไม่ได้รับสิ่งเร้าที่ปรารถนาหรือไม่ปรารถนาค้นน้อยหรือเพิ่มขึ้นทีละน้อย ๆ เพื่อ
 บุคคลนั้นจะสามารถปรับพฤติกรรมของตนเองอย่างค่อยเป็นค่อยไป หลักการจิตวิทยาพฤติกรรม
 (Behavior Engineering) เป็นหลักการของสกินเนอร์ที่ต้องการเผยแพร่⁹ ดังนั้น
 เฟรเซอร์จึงทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงสื่อเสนอหลักการนี้แก่ผู้อ่าน

⁸สิริอร วิชชาวุธ, "สังคมอุดมคติ". คุรุบริทัศน์ (2 กุมภาพันธ์ 2527): 29

⁹สกินเนอร์เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมนิยม เขาได้เขียนงาน
 วิชาการเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมมนุษย์ไว้หลายเรื่องได้แก่ The behavior of Organism
 (1936) Verbal Behavior (1957) เป็นต้น

เพรเซอร์เป็นตัวละครเอกในเรื่อง แต่การเสนอภาพ บุคลิกนิสัยของเพรเซอร์ผู้อ่านจะทราบจากบทพรรณนา ซึ่งบุรุษรีสทาทหน้าทีเป็นผู้เล่าเรื่อง สกินเนอร์ได้นำความรู้ทางจิตวิทยามาเป็นพื้นฐานการสร้างนิสัยตัวละครเพรเซอร์ เช่นพฤติกรรมของเพรเซอร์ชอบสะสางสิ่งต่าง ๆ ำให้เป็นระเบียบอยู่เสมอ "I like to salvage tangled wire and string and sort out a scrap heap of nails and screws" บุคลิกประเภทนี้ตามจิตวิทยาของพรอยต์เป็นพวกชอบจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ำให้อยู่ในระเบียบเป็นที่เป็นที่ เป็นทาง ด้วยนิสัยเช่นนี้เองทำให้เพรเซอร์ทนความวุ่นวายของสังคมทุนนิยมที่เขาอาศัยอยู่ไม่ไหว เพรเซอร์จึงปลีกตัวมาสร้างวอลเดิน ทุ เพื่อเป็นสังคมตามอุดมคติของเขา

2.1 ตัวละครฝ่ายปรปักษ์ : คาสเติล (Castle)

คาสเติลเป็นศาสตราจารย์สาขาปรัชญาในมหาวิทยาลัยเดียวกับบุรุษรีส เขามักจะยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ บางครั้งก็บิดเบือนข้อมูลเพื่อให้ตรงกับความคิดเห็นของเขา คาสเติลเคยสอนวิชาเกี่ยวกับยูโทเปีย เมื่อบุรุษรีสชวนให้ไปเยี่ยมวอลเดิน ทุ คาสเติลจึงตกลง เมื่อแรกคาสเติลพยายามทำความเข้าใจกับหลักการและสิ่งที่เพรเซอร์ทดลอง แต่เมื่อนานเข้าเขารู้สึกยอมรับไม่ได้

สกินเนอร์คงตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น แนวความคิดของเขาเป็นการฝืนธรรมชาติมนุษย์ และจะต้องถูกโจมตีจากนักปรัชญาซึ่งก็เป็นความจริงเช่นนั้น เมื่อสกินเนอร์พิมพ์เผยแพร่เรื่องนี้ เขาถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักมนุษยวิทยา เช่นโจเซฟ วูด เคิร์ท (Joseph Wood Krutch) ว่าเป็นเรื่องที่ทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์

"Is it not meaningful to say that, whereas Plato's Republic and More's Utopia are noble absurdities, Walden Two is an ignoble one, that the first two ask men than human, while the second urges them to be less"¹⁰

¹⁰Kumar, Krishan, Utopian and Anti-Utopian in Modern Times, p. 347.

นอกจากนี้ขณะที่ วอลเติน ทู พิมพ์ออกจำหน่ายในปี 1948 เป็นเวลาที่ไม่นาน
 ภายต่อการเผยแพร่งาน เนื่องจากทางโลกตะวันตกเข็ดขยาดกับลัทธินาซี และบอลเชวิคใน
 โซเวียต หนังสือเรื่อง วอลเติน ทู ที่แสดงสังคมอุดมคติแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์
 จึงทำให้คนอ่านอดวิตกกังวลไม่ได้ว่าจะเป็นการสนับสนุนของลัทธิดังกล่าวนี้

คาสเติลจึงเป็นตัวแทนของนักปรัชญาแบบมนุษยนิยมที่กล่าวโจมตีวอลเติน ทู และจึง
 เป็นโอกาสที่เพรเซอร์ได้แก้ออกกล่าวหา วอลเติน ทู ถูกโจมตีมากกว่าเป็นสังคมแบบพาสซิสม
 เพราะเพรเซอร์เป็นผู้กำหนดการกระทำทุกอย่างในวอลเติน ทู แต่เพรเซอร์ถือว่าพวกเผด็จ
 การจะทำเพื่อผลประโยชน์ของตนแต่เพรเซอร์ทำเพื่อส่วนรวม สกินเนอร์มองตามจิตวิทยา
 แบบพรอยด์ว่ามนุษย์ไม่มีเสรีภาพอย่างแท้จริง เขาถูกควบคุมด้วยจิตใต้สำนึก และสิ่งแวดล้อม จึง
 เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อเหนี่ยวนำพฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนา

"A sense of freedom was practically unknown in the
 planned society of Nazi Germany, because the planners made
 a fantastic use of force and the threat of force"

(Walden Two, pp. 263-264)

สกินเนอร์สร้างคาสเติลในฐานะตัวละครฝ่ายปรปักษ์ที่สำคัญ คำวิพากษ์วิจารณ์โต้แย้ง
 ของคาสเติลเป็นกลวิธีที่สกินเนอร์ใช้วิพากษ์วิจารณ์ข้อดีข้อด้อย ในหลักปฏิบัติของสังคมวอลเติน ทู
 ของเขา

3. ผู้ช่วยตัวละครเอก : บัวร์ริส (Professor Burriss)

บัวร์ริสเป็นศาสตราจารย์สาขาจิตวิทยาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา
 เขาเคยศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษากับเพรเซอร์ ผู้เป็นเจ้าของความคิดสร้างสังคมอุดมคติ ำให้ชื่อ
 ว่า วอลเติน ทู หลังจากจบการศึกษาและเข้าทำงานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย บัวร์ริส
 เคยนำความคิดเกี่ยวกับ สังคมอุดมคติมาบรรยายในชั้นเรียนเป็นบางครั้งเพื่อคลายความเบื่อหน่าย
 ของนักศึกษา แต่เขาไม่คิดว่าเพรเซอร์จะได้ทดลองสร้างสังคมวอลเติน ทู ขึ้นมาจริง ๆ

สกินเนอร์ทำให้บุร์ริสใช้สรรพนามที่ 1 ในการเล่าเรื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีเล่าเรื่องในยูโทเปียของมอร์จะมีลักษณะเดียวกันคือ ผู้เล่าเรื่องจะไม่ใช้ตัวละครเอก แต่มีลักษณะผู้ช่วยของตัวละครเอก การรำมูมมองในลักษณะนี้เหมาะสมกับการเสนอแนวความคิดในนวนิยาย สกินเนอร์จะได้เปรียบในการใช้ตัวละครถึง 2 ตัวเป็นกระบอกเสียงเสนอพรรณณะของเรื่อง ในขณะที่เพรเซอร์ตัวละครเอกของเรื่องเป็นผู้เสนอหลักการ บุร์ริสจะทำหน้าที่ช่วยวิพากษ์วิจารณ์และไขข้อข้องใจแก่ผู้อ่านด้วยบทสนทนาโต้แย้ง สนับสนุน และคัดค้าน ผู้อ่านจะทราบถึงแนวความคิดของเรื่องผ่านการกลั่นกรองจากมุมมองของบุร์ริสอีกชั้นหนึ่ง

สกินเนอร์ฉลาดที่จะไม่ชักเชิดบุร์ริสให้เป็นปากเสียงของเพรเซอร์โดยตรง ถ้าเป็นเช่นนั้นนวนิยายจะหมดความน่าสนใจเพราะผู้ประพันธ์โฆษณาชวนเชื่อมากเกินไป อีกประการคือหลักการของสังคมนวลเต็น ฑู เป็นสังคมของการทดลอง ถ้าเป็นที่พอใจจึงจะมีผู้ยอมรับ จึงมีลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่อ "An efficient state culture must be discovered by experimentation." (Walden Two, p. 195)

ด้วยเหตุนี้บทบาทของบุร์ริสจึงวางตัวเป็นกลางในตอนแรกและเกือบจะเป็นฝ่ายคัดค้านเพรเซอร์เสียด้วยซ้ำ แต่เมื่อบุร์ริสได้ทบทวนเปรียบเทียบข้อดีข้อด้อยของสังคมนวลเต็น ฑู และสังคมนิยม เขาก็ยอมรับในที่สุดว่าสังคมนวลเต็น ฑู มีการจัดระบบที่ดีกว่า ถูกต้องกว่า เขาจึงตัดสินใจเดินทางกลับเข้าเป็นสมาชิกในสังคมนวลเต็น ฑู การตัดสินใจของบุร์ริสเป็นกลวิธีของสกินเนอร์ในการดึงเสียงของผู้เล่าเรื่องให้มาเข้าข้างตัวละครเอก ผู้อ่านเองก็ถูกดึงและเห็นตามที่ผู้เล่าเรื่องเห็นด้วย ชัยชนะจึงกลายเป็นของฝ่ายนวนวลเต็น ฑู ในตอนจบ

4. ตัวละครประกอบ

4.1 โรเจอร์และบาราบารา (Rogers, Babara)

โรเจอร์เป็นตัวละครประกอบที่สำคัญอีกผู้หนึ่ง โรเจอร์เคยเป็นนักศึกษาเรียนอยู่กับบุร์ริส สกินเนอร์กำหนดให้โรเจอร์มาพบบุร์ริสเพื่อชักชวนไปนวนวลเต็น ฑู ผู้อ่านจะทราบประวัติของโรเจอร์จากการที่ตัวละครแนะนำตัวเองว่าเขาไปเป็นทหารอยู่ที่ฟิลิปปินส์ ก่อนถูกเกณฑ์

ทหาร โรเจอร์ตั้งใจจะศึกษาด้านกฎหมาย แต่เมื่อกลับจากสงครามแล้ว เขาก็เหมือนกับชายหนุ่มคนอื่น ๆ ที่ยังตัดสินใจเลือกอนาคตของตนเองไม่ได้

สกินเนอร์ได้นำเหตุการณ์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มาเป็นวัตถุดิบของตัวละคร คือเหตุการณ์เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 1941 ญี่ปุ่นทิ้งระเบิดอ่าวเพิร์ลฮาร์เบอร์ของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นและออกกฎหมายเกณฑ์ทหารในเดือนกุมภาพันธ์ 1942¹¹ สมรภูมิที่เกี่ยวข้องกับโรเจอร์และสติฟคือแนวรบด้านน่านน้ำแปซิฟิก ตามเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ กล่าวถึงเมื่อญี่ปุ่นทำลายอ่าวเพิร์ลฮาร์เบอร์ในวันที่ 7 ธันวาคม 1941 เพื่อตัดกำลังทัพเรือของอเมริกัน จนไม่สามารถยังยั้งการบุกของญี่ปุ่นในหมู่เกาะอินเดียนตะวันตก และจุดยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในน่านน้ำแปซิฟิก วันที่ 8 ธันวาคมรุ่งขึ้น กองทัพญี่ปุ่นได้บุกขึ้นประเทศไทยโจมตีมลายู สิงคโปร์ ฮองกงและฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะที่ฟิลิปปินส์ มีกองบัญชาการสัมพันธมิตรตั้งอยู่ ญี่ปุ่นสามารถเอาชนะนายพล ดักลาส แม็คอาเธอร์ ผู้บัญชาการกองทัพสัมพันธมิตรได้ แต่ภายหลังญี่ปุ่นก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในคราวสงครามโลกสงบลง¹²

โรเจอร์เป็นลูกศิษย์ของบัวร์ริซานปี 1941 หลังจากนั้นจึงถูกเกณฑ์ทหาร สติฟ และโรเจอร์รู้จักกันเมื่อเป็นทหารที่ฟิลิปปินส์ ทั้งคู่เคยคุยกันเรื่อง Utopian Community และสติฟได้เคยอ่านพบบทความของเพรเซอร์ที่อ้างเกี่ยวกับชุมชนดังกล่าวโดยบังเอิญ ภาพชายหนุ่มที่สับสนเพราะผลของสงครามเป็นเหตุผลหนึ่งที่แสดงความสับสนของสังคมร่วมสมัย สกินเนอร์ได้สะท้อนความรู้สึกของชายหนุ่มหลังสงครามในยุคนั้น

¹¹สมร นิตินัทธ์ประภาส, สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน ค.ศ. 1945 - 1980

(กรุงเทพฯ : รอเดียนสตรี, 2531), หน้า 157.

¹²เรื่องเดียวกัน, หน้า 189.

โรเจอร์มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี เขาเคยมีความสุขความพอใจในชีวิต เขาสามารถหาสิ่งดี ๆ จากชีวิตได้ แต่เมื่อประสบกับเหตุการณ์ในสงครามทำให้เขามองเห็นชีวิตอีกด้านเป็นความทุกข์ ดังที่บุร์ริสได้สนทนากับโรเจอร์

"What made you see through it? Two or three years in the Pacific?"

"Right, Sir! It made me see through that and a lot of other things too." He threw a particularly heavy log into place with a crash

(Walden Two, p.151)

โรเจอร์จึงเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาสังคมในขณะนั้นที่มีผลกระทบมาจากสงครามซึ่งทำให้เขาเห็นการเข่นฆ่าเบียดเบียนกันและการแสวงหาอำนาจ จึงบั่นทอนจิตใจของเด็กหนุ่มซึ่งควรจะอยู่ในโลกของการศึกษากลับมาต้องจับอาวุธฆ่าฟัน และอีกเหตุผลของการแสวงหาสังคมอุดมคติเพราะการเห็นความทุกข์ในชีวิต

โรเจอร์มีคู่หมั้นชื่อบาราแมคลิน เธอเป็นผู้หญิงสวยมีความเชื่อมั่นสูง และมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีเช่นเดียวกับโรเจอร์ เพียงแต่เธอไม่เคยผ่านสงคราม

บาราร้างเกี้ยวสังคมวอลเดิน ๗ เธอไม่เข้าใจว่าทำไมคนอย่างเพรเซอร์ซึ่งสามารถหาเงินได้มากมายกลับมาหมกตัวเพื่อสร้างวอลเดิน ๗ สกินเนอร์สร้างตัวละครเช่นบาราเพื่อเป็นตัวแทนของผู้ที่ขาดสำนึกทางสังคม เธอต้องการแต่ความสุขของตนเองด้วยการมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีลูก ๆ มีคนรับใช้ ได้สนุกสนานกับเพื่อน ๆ โรเจอร์ได้วิจารณ์บาราให้บุร์ริสฟังว่า "You called it a social conscience. Well, she hasn't got any." (Walden Two, p.152)

โรเจอร์และบาร่าเป็นตัวอย่างที่ผู้เขียนยกขึ้นเปรียบเทียบระหว่างบุคคลที่มีความเห็นแก่ตัวและผู้ที่มิสนใจทางสังคม โรเจอร์ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดีขึ้น แต่บาร่าเป็นตัวแทนของผู้ที่ต้องการชีวิตแบบเก่า ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าที่เธอคิดเช่นนั้นเพราะเธอบังเอิญเกิดมามีความสุข ความยึดมั่นจึงอยู่กับความสุขของตนเอง ขณะที่โรเจอร์ผ่านสงครามมาแล้วจึงมองเห็นความทุกข์ของผู้อื่น

"The trouble is, not everybody has been through the same thing. A lot of people still don't see the way things are, the old life seems all right."

(Walden Two, p.152)

4.2 สตีฟและแมรี (Jamnik Steve, Mary Grove)

ร้อยโทสตีฟเป็นเพื่อนของโรเจอร์ สตีฟและโรเจอร์รู้จักกันเมื่อไปเป็นทหารอยู่ที่ฟิลิปปินส์ ก่อนไปสงครามนั้น สตีฟทำงานเกี่ยวกับแผนกขนส่งทางเรือ เมื่อสงครามเลิก สตีฟไม่รู้จะตัดสินใจทำอะไรต่อไป

ตัวละครเช่นโรเจอร์และบาร่าเป็นตัวแทนของบุคคลชั้นสูงในสังคม ในทางตรงกันข้ามผู้เขียนก็ได้ยกตัวอย่างความคิดของชนชั้นที่ด้อยกว่าลงมาด้วย ได้แก่ สตีฟและคู่รักของเขาชื่อแมรี โกรฟ

ฐานะของสตีฟไม่ได้มีเงินเช่นโรเจอร์ ชีวิตในวอลเต็น ภูมิศาสตร์และการเมืองทำให้ สตีฟจึงตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของวอลเต็น อย่างไม่ต้องลังเล ถ้าอยู่นอกสังคมวอลเต็น ทุ สตีฟจะขาดทุกอย่าง เขาจะไม่มียาน ไม่มีเงิน ไม่มีบ้านและไม่สามารถจะแต่งงานได้เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ

สตีฟผู้ด้อยโอกาสในสังคมภายนอก สามารถมีทุกอย่างที่เขาเป็นต่อ การดำรงชีวิต ถ้าเขาเลือกสังคมวอลเต็น ทุ ดังที่บุร์ริสได้บอกกับเขา "If I were you, yes. You've nothing to lose and everything to gain!" (Walden Two, p.183)

แม้ผู้รักของสติฟมีฐานะ เช่นเดียวกับสติฟ เธอไม่สามารถแต่งงานกับสติฟ
ได้ถ้าเขายังไม่มีงานทำ เพราะทั้งคู่จะไม่มีเงินเลี้ยงดูครอบครัว ลูก ๆ ของเธอจะเติบโตใน
สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีเพราะยากจน

สังคมวอลเต็น ฑู จึงเป็นเสมือนคาสัญญาที่จะให้โอกาสแก่ทุกคนได้ใช้
ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ว่าเขาจะมีฐานะเช่นไรแต่สังคมวอลเต็น ฑู เป็นสังคมไม่มีชนชั้นทุกคนจึง
ได้รับโอกาสจากสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

ตัวละครที่ปรากฏบทบาท เช่น เฟรเซอร์ บุร์ริส คาสเติล รเจอร์
บาราธา สติฟ แมรี จึงเป็นตัวแทนความคิดของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อสังคมวอลเต็น ฑู

แม้ว่าสกินเนอร์ไม่ให้การสร้างสังคมของเขาเป็นลักษณะการรวมชนาชนเชื่อ
แต่สกินเนอร์ได้ใช้กลวิธีในการให้จำนวนฝ่ายสนับสนุนและค้านจากตัวละคร คือ จากผู้มาเยี่ยม
ชมวอลเต็น ฑู ทั้งหมด 6 คน มีผู้ไม่เห็นด้วยและตัดสินใจอยู่ที่วอลเต็น ฑู 3 คน คือ สติฟ แมรี
และที่สำคัญคือบุร์ริส แม้นบทบาทครั้งแรกบุร์ริสจะมีท่าทางคัดค้านเฟรเซอร์แต่เมื่อมาเห็นสังคม
วอลเต็น ฑู เขากลับตัดสินใจว่าจะอยู่ที่วอลเต็น ฑู ส่วนรเจอร์เองก็พอใจกับหลักการ
ของวอลเต็น ฑู แต่เขาต้องกลับไปเพราะคู่หมั้นไม่ต้องการอยู่ อยากรู้ก็ตามรเจอร์กล่าว
ทิ้งท้ายว่าสักวันเขาจะกลับมาสู่วอลเต็น ฑู ฝ่ายที่คัดค้านจึงมีอยู่จริง ๆ เพียง 2 คน ได้แก่
คาสเติลนักปรัชญาหัวดีและบาราธาผู้ถูกวิจารณ์ว่าเห็นแก่ตัว ชัยชนะครั้งนี้จึง เป็นของฝ่าย
เฟรเซอร์อย่างงดงาม

จาก

วอลเต็น ฑูมีความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ของนวนิยายจากยูโรปอื่น ๆ เช่น ยูโรปเปีย
ของมอร์ หรือ อะ รมเติร์น ยูโรปเปีย หรือ วอลเต็น ฑู ไม่ได้เป็นสังคมที่แยกไปจาก
โลกนี้ แต่เป็นส่วนหนึ่งของโลกนี้ มีตำแหน่งบอกชัดเจนว่าเป็นสังคมชนบทแห่งหนึ่งในประเทศ
อเมริกา การเดินทางสู่วอลเต็น ฑู เป็นไปได้สะดวกเพียงขึ้นรถรางจากในตัวเมือง ชนบท

แห่งนี้ อยู่ห่างจากเมืองที่ใหญ่ที่สุดในรัฐประมาณ 30 ไมล์ แม้จะเป็นเพียงตำแหน่งสมมุติแต่ก็เป็น การสมมุติที่ยังเป็นภูมิศาสตร์ของสังคมปัจจุบัน

สกินเนอร์มีพื้นฐานชีวิตแบบชนชั้นกลางรูปแตรสแตนท์ พรรคนะนี้สะท้อนอยู่ในหลักการของ วอลเดิน ทุ สมาชิกวอลเดิน ทุ จะทำงานอย่างขยันขันแข็ง มีชีวิตแบบสมถะตัดสิ่งฟุ่มเฟือยออก จากชีวิต และการที่ผู้เขียนเติบโตอย่างมีความสุขจากชนบทแบบท้องทุ่งของเมือง Susquehanna ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งฟาร์มที่มั่งคั่งของรัฐ Pennsylvania สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนในฉากที่บรรยายที่ตั้ง ของสังคมวอลเดิน ทุว่า "in the midst of some prosperous farm land" (Walden Two, p. 349.)

แม้ว่าฉากของวอลเดิน ทุจะเป็นสังคมชนบทแต่หลักการดำเนินชีวิตเป็นแบบทันสมัย มี เทคโนโลยีเข้ามาช่วยผ่อนแรงในชีวิต ดังที่เฟรเซอร์อธิบายภาพสังคมของเขาว่า

"The secret of our economic success," says Frazier, "is this: we avoid the goat and the loom. We avoid the temptation to return to primitive modes of farming and industry... Utopias usually spring from a refection of modern life. Our point of view here isn't atavistic, however. We look ahead, not backwards, for a better version."

(Walden two, pp. 75-76)

สำหรับสกินเนอร์แล้วเขาเล็งเห็นว่าชีวิตที่ดิ้นรนไม่ได้เป็นความผัน สิ่งเหล่านั้นกำลัง รอคอยมนุษย์อยู่ที่นั่นและเวลานี้ "The one fact that I would cry from every housetop is this : The good life is waiting for us - here and now! (Walden Two, p. 193)

ฉากของวอลเดิน ทุ จึงมีความเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอก รวมถึงหน้าที่ของบุคคลต่อสังคมภายนอก ได้แก่ สมาชิกวอลเดิน ทุ ต้องปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศด้วยการเสียภาษีให้รัฐบาลของอเมริกา และเมื่อมีการเลือกตั้งประธานาธิบดี พวกสมาชิกวอลเดิน ทุ ก็ต้องออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย สกินเนอร์เชื่อว่ายุทธเปียมาเซโรลกแห่งความผันอีกต่อไป เราสามารถสร้างให้เป็นจริงได้ด้วยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้วยเหตุนี้เขาจึงสร้างจากและเวลามบนโลกจริง ดังที่ผู้เขียนได้ทิ้งท้ายในตอนจบว่า "Frazier was not in his heaven. All was right with the world." (Walden two, p. 320)

การใช้ชื่อสังคมอุดมคติของเขาว่าวอลเดิน ทุ เพเรเซอร์อ้างว่าตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ Thoreau วอลเดิน ทุ มีความหมายถึง The second Thoreau และยังเป็นการเล่นคำว่า Walden Too เขาใช้ชีวิตอย่างง่าย ๆ อยู่ในบ้านที่สร้างเองอย่างหยาบ ๆ ปลูกพืชกินเอง ดำรงชีวิตอย่างประหยัดและง่ายที่สุดเท่าที่จำเป็นต่อการครองชีพ ทั้งนี้เพื่อใช้เวลาที่เหลือในการสังเกตธรรมชาติ คิดและเขียน เขาได้พิสูจน์ว่าคนเราสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างง่ายที่สุดและมีความเป็นส่วนตัว

การที่สกินเนอร์นำสังคมของเขาไปเปรียบกับชอโร ทาห์มีเสียงวิจารณ์ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะจุดที่ว่าวอลเดินของชอโรเป็นสังคมส่วนตัวที่เป็นธรรมชาติ แต่วอลเดิน ทุเป็นสังคมที่นำเทคโนโลยีเข้าไป¹³ ทั้งนี้สกินเนอร์มองที่หลักการทดลองด้วยชีวิตของตนเองโดยที่ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

"We chose our name in honour of Thoreau's experiment, which was in many ways like our own. It was an experiment in living, and it sprang from a similar doctrine of our relation to the state"

(Walden Two, p. 223)

¹³Kumar, Krishan, Utopian and Anti-Utopian in Modern Time, p. 241.

ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการประพันธ์นวนิยายเรื่อง อะโรมเคิร์น ยูโรทเปีย
เรื่อง เมืองนิมิตร และเรื่อง วอลเต็น ๗

โครงเรื่อง

โครงเรื่องในนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ไม่มีความซับซ้อน เรื่องดำเนินไปตามลำดับ เหตุการณ์เริ่มตั้งแต่การแนะนำตัวละครเอกให้ผู้อ่านได้รู้จัก แล้วโยงไปสู่จินตนาการในสังคมอุดมคติ แต่ขั้นตอนการโยงเรื่องไปสู่การจินตนาการภาพสังคมอุดมคติมีความแตกต่างกันออกไป

ในเรื่อง อะโรมเคิร์น ยูโรทเปีย นั้น ตั้งแต่ตอนเปิดเรื่องคือแนะนำตัวละครเอกไปจนถึง "ปัญหาเริ่มปรากฏ" คือการที่ตัวละครเอกพบโลกยูโรทเปียเป็นขั้นตอนที่รวดเร็ว เพราะเป็นจินตนาการของตัวละครเอกจึงไม่จำเป็นต้องปูพื้นสถานการณ์การพบโลกยูโรทเปียมากนัก ส่วนใน วอลเต็น ๗ ขั้นตอนของปัญหาเริ่มปรากฏค่อนข้างเร็วเช่นกัน การที่บูร์ริส สตีฟและโรเจอร์สนใจวอลเต็น ๗ เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหา จากนั้นผู้ประพันธ์ได้ปูพื้นลักษณะนิสัยของตัวละครผู้เป็น "คนนอก" ได้แก่ กลุ่มที่บูร์ริสเป็นผู้นำมาพบเป็นสังเขป แล้วจึงโยงมาถึงการพบโลกยูโรทเปียใน วอลเต็น ๗ ซึ่งมีเฟร์เซอร์เป็นผู้สร้างสังคมนี้ แต่ขั้นตอนจากการเปิดเรื่องไปถึงการพบปัญหาค่อนข้างช้ากว่า เนื่องจากผู้ประพันธ์ใช้เวลาในการให้ภูมิหลังกลุ่มตัวละคร

ส่วนในเรื่อง เมืองนิมิตร การเปิดเรื่องและการพบปัญหาแตกต่างจากนวนิยายสองเรื่องต้นอย่างสิ้นเชิง โครงเรื่องเปิดด้วยการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกคือ รุ่งกับตุรณีให้แก่ผู้มีอำนาจบ้านเมืองในขณะนั้น ปัญหาของเรื่องเริ่มปรากฏเมื่อรุ่งได้รับอิสรภาพจากที่คุมขัง ความสนใจของผู้อ่านอยู่ที่รุ่งจะดำเนินชีวิตไปอย่างไร เรื่องพัฒนาไปด้วยการทำให้รุ่งได้เผชิญปัญหาหลายอย่างในสังคม อาทิ ปัญหาความแค้น ปัญหาความรัก ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง กว่าจะถึงการค้นพบโลกยูโรทเปียก็ทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้ายว่าโลกของความจริงในเรื่องเป็นแก่นเรื่องหลักที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอมากกว่า แต่ถ้าวิเคราะห์ตามโครงเรื่องแล้ว

หลักการอุดมคติที่รุ่ง เสนอยังคงเป็นแก่นเรื่องสำคัญ ทว่าการเสนอขั้นตอนไปสู่แก่นเรื่องเน้นกว่า
 ทั้งนี้เป็นเพราะกลวิธีการเสนอที่แตกต่างกัน ถ้าการพบโลกยูโทเปียคือ "คำตอบ" นักประพันธ์
 2 ท่านแรกคือ เวลส์และสกินเนอร์จะใช้หลักการเดียวกันคือ เข้าไปอยู่ใน "คำตอบ" แล้วจึง
 ค้นหาคำถามซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นของโลกจริง ส่วน "นิมิตร์มงคล" ตาเนินขั้นตอนด้วย
 การถามคำถามแก่ผู้อ่านตลอดเวลาถึงปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของสังคมจริงโดยผ่านประสบการณ์
 ของรุ่ง ครั้นเมื่อถึงการพบโลกยูโทเปียก็เสมือนปัญหาทุกข้อได้รับคำตอบในคราวเดียวกัน ส่วนที่
 เป็นการพบโลกยูโทเปียของ เมืองนิมิตร์ จึงสั้นและตรงไปตรงมาดังที่ปรากฏเป็นหลักการอยู่
 ในหนังสือที่รุ่ง เขียนชื่อ ทรศนะแห่งสยามอนาคต

ด้วยกลวิธีการเสนอแนวคิดสังคมอุดมคติ ขั้นตอนที่แตกต่างกันนี้เอง มีผลสำคัญใน
 อัตรส่วนของโครงเรื่องระหว่างสังคมจริงในนวนิยายและสังคมอุดมคติในเรื่อง

ในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย และ วอลเดิน ทุ จะรวบรัดทั้งปัญหาของ
 สังคมและการแก้ปัญหาสังคมอยู่ในบริบทเดียวกันคือในโลกยูโทเปีย ผู้ประพันธ์จึงให้อัตรส่วนของ
 โครงเรื่องส่วนใหญ่อยู่นานโลกจินตนาการของยูโทเปีย ส่วน เมืองนิมิตร์ เน้นส่วนที่เป็นปัญหา
 สังคมอยู่มาก อัตรส่วนของโครงเรื่องส่วนมากจึงอยู่ในส่วนของโลกจริง แต่โครงเรื่องทั้งโลกจริง
 และโลกอุดมคติเป็นส่วนสนับสนุนกันได้อย่างสมบูรณ์แบบ เพราะเมื่ออ่าน เมืองนิมิตร์
 จนกระทั่งจบแล้ว ผู้อ่านจะได้สารจากเรื่องเกี่ยวกับ "ปัญหาสังคมและการแสวงหาสังคมอุดมคติ"
 ซึ่งเป็นแก่นเรื่องที่พบในนวนิยายเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย และ วอลเดิน ทุ เช่นเดียวกัน

อัตรส่วนระหว่างโครงเรื่องสังคมจริงและสังคมอุดมคติ มีผลต่อขั้นตอนสำคัญใน
 การดำเนินเรื่องด้วย เช่นในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย ความฉงนของตัวละครเริ่มเมื่อ
 เขาเข้าไปในยูโทเปีย เรื่องพัฒนาต่อไปเมื่อเขาคุ้นเคยโลกยูโทเปียและได้พบผู้คน วัฒนธรรม
 วิธีการดำเนินชีวิตในโลกยูโทเปีย เมื่อประสบการณ์ในโลกยูโทเปียได้รับการถ่ายทอดเสร็จสิ้น
 เวลส์ได้คลี่คลายเข้าสู่จุดจบเรื่องด้วยการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกและเพื่อนร่วม
 ทางทวิความรุนแรงขึ้นจนถึงขั้นถกเถียงกัน ตัวละครเอกจึงตื่นจากจินตนาการของโลกยูโทเปีย ผู้
 ประพันธ์ทั้งทำยาให้ผู้อ่านขบคิดถึงปัญหาลงโลกจริงต่อไป ด้วยการทำให้ผู้เล่าตื่นพบโลกความจริงอัน

สับสน ซึ่งเป็นภาพตรงกันข้ามกับความสงบสุขในยูโทเปีย เรื่องจบลงด้วยความหวังของตัวละคร
 เอกว่าโลกที่เขาฝันจะเป็นจริงในวันหนึ่ง การจบของเรื่องไม่ได้จบเมื่อแก่นเรื่องสำคัญคือการเล่า
 เรื่องยูโทเปียได้รับการเสนอจบสิ้น แต่จบแบบผากคำถามให้ผู้อ่านคิดเปรียบเทียบกับระหว่าง
 ความงามของโลกอุดมคติและความสับสนแห่งโลกจริง

ส่วนในเรื่อง วอลเต็น ทู มีอัตราส่วนของโลกจริงเช่นเดียวกับ อะ รมเดิร์น
ยูโทเปีย การพัฒนาเรื่องและการคลี่คลายสู่จุดจบจะอยู่ในตำแหน่งใกล้เคียงกันคือเมื่อประสบ
 การณ์ใน วอลเต็น ทู ได้รับการถ่ายทอดจนจบ แต่ขั้นตอนตามโครงเรื่องยังไม่เสร็จสิ้นเพียง
 แค่นั้น ตัวละครบางส่วนเดินทางออกนอกสังคมยูโทเปียรวมทั้งบุรุษผู้เป็นมุมมองให้ผู้อ่านในเรื่อง
 สกินเนอร์จบเรื่องด้วยการหักมุมให้บุรุษหวนกลับมาสู่วอลเต็นทูอีกครั้ง ด้วยการตัดสินใจของเขา
 เอง สกินเนอร์ปิดเรื่องด้วยการหักมุมขณะที่เวลส์ปิดเรื่องด้วยการทิ้งท้ายปัญหา การปิดเรื่อง
 ได้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนเจตจำนงของการเสนอภาพสังคมยูโทเปียด้วย ดังเช่นในเรื่อง
อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย จบลงด้วยตัวละครตื่นจากความฝัน มีผลให้ภาพยูโทเปียยังคงเป็น
 ภาพฝัน แต่ใน วอลเต็น ทู นั้นตัวละครได้หวนกลับมาสู่ยูโทเปีย ซึ่งแสดงว่ายูโทเปียเป็นโลกที่ดี
 แท้จริงเสียยิ่งกว่าสังคมจริงคือสังคมทุนนิยมในอเมริกาในนิยายเรื่องนี้

ส่วนเรื่อง เมืองนิมิตร มีอัตราส่วนของโครงเรื่องในสังคมจริงมากกว่าสังคม
 อุดมคติ จึงเป็นภาคที่แตกต่างจากนวนิยายยูโทเปียทั่วไป ขั้นตอนการพัฒนาเรื่องและคลี่คลาย
 เรื่องจึงแตกต่างจาก อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย และ วอลเต็น ทู แม้ว่า"หลักการสังคม
 อุดมคติ"จะได้รับการถ่ายทอดจนจบ แต่ชีวิตของรุ่งยังมีเวลาให้ดำเนินต่อไปเพื่อเพิ่มความสมจริง
 ให้ตัวละครยิ่งขึ้น รุ่งผิดหวังจากความรักเป็นครั้งที่สอง รุ่งถูกอาญาจาก"ยุคทมิฬ"เป็นครั้งที่สอง
 เช่นกัน แต่คราวนี้เป็นตอนจบของเรื่องและจบชีวิตของรุ่ง

โครงเรื่องของ เมืองนิมิตร จะมีขั้นตอนเป็นการย้อนรอยกลับ ที่มีแก่นเรื่อง
 อุดมคติเป็นจุดกึ่งกลาง กล่าวคือผู้ประพันธ์เปิดเรื่องด้วยการที่รุ่งติดคุกครั้งที่ 1 สูญเสียคนรักคน
 แรก จากนั้นคือการเล่าถึงปัญหาของรุ่งจนกระทั่งถึงจุดกึ่งกลางเรื่องคือหลักการในสังคมอุดมคติ

ซึ่งเสนอวิธีแก้ปัญหาสังคม เมื่อหลักการในสังคมอุดมคติถูกถ่ายทอดจบลง ขั้นตอนของเรื่องวก
 ไปสู่จุดเดิมอีกคือรุ่งสูญเสียความรักครั้งที่ 2 รุ่งต้องอาญา "ยุคทมิฬ" ครั้งที่ 2 แต่คราวนี้เป็น
 การจากลาในฉากสุดท้าย ไม่ใช่การเริ่มต้นดังในฉากแรก อาจกล่าวได้ว่า "นิมิตรมงคล"
 ได้ทิ้งท้ายให้ผู้อ่านขบคิดต่อเช่นเดียวกับเวลส์ โดยใช้วิธีการต่อยอดจากประสบการณ์ที่ล้มเหลว
 ของรุ่งด้วยสถานการณ์เท่านั้นเอง

สรุปคือ โครงเรื่องของนวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติ 3 เรื่องนี้ เป็นแบบง่าย ๆ
 ไม่มีความขัดแย้งหรือยกย่อนเท่าใดนัก ความขัดแย้งที่ปรากฏจะเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละคร
 ละครเอกกับคู่กรณีเสียมากกว่าทั้งนี้เพราะผู้ประพันธ์ต้องการเสนอภาพสังคมอุดมคติเป็นสำคัญ จึง
 ไม่มุ่งที่ความซับซ้อนของโครงเรื่อง แต่เพื่อให้เห็นที่นาสนใจตามลักษณะของนวนิยาย ผู้ประพันธ์
 จึงนำองค์ประกอบอื่นมาชดเชย อาทิ ในเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย มีความน่าตื่นตาตื่นใจ
 ด้วยการจินตนาการถึงโลกยูโทเปียว่าเป็นดินแดนต่างดาวอยู่ในมิติที่ 4 ในเรื่อง เมืองนิมิต
 เน้นประสบการณ์ชีวิตของรุ่งที่มีทั้งรัก ทั้งผิดหวัง ส่วนในเรื่อง วอลเดิน ๗ เน้นความแปลก
 ใหม่ของการทำให้ศาสตร์ทางจิตวิทยาเพื่อบริหารสังคม

ตัวละคร

สัดส่วนของโครงเรื่องระหว่างโลกจริงในนวนิยายและโลกยูโทเปีย มีผลต่อตัวละคร
 ในเรื่องเช่นกัน ใน อะ รมเดิร์น ยูโทเปีย และ วอลเดิน ๗ อัตราส่วนโครงเรื่องในส่วน
 โลกจินตนาการยูโทเปียมีมาก ตัวละครส่วนใหญ่จึงเป็นตัวละครในโลกยูโทเปีย ส่วนชาวโลก 2
 คน เป็นเพียงสื่อโยงไปสู่โลกอุดมคติด้วยการนำปัญหาที่ยังค้างคาใจจากโลกเก่าของตนเอง
 เข้าไปหาทางเรียนรู้ในโลกยูโทเปีย เช่นเดียวกับกลุ่มตัวละครในเรื่อง วอลเดิน ๗ กลุ่มตัว
 ละครทั้ง 6 คน ได้เข้าไปเรียนรู้ประสบการณ์โลกยูโทเปียในสังคมวอลเดิน ๗

เวลส์และสกินเนอร์แบ่งกลุ่มตัวละครเป็น 2 ประเภท เช่นกัน คือผู้ที่เข้าฝ่ายโลกยูโทเปีย
 จะเป็นตัวละครฝ่ายดี ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยเพราะยังยึดมั่นค่านิยมในโลกเก่า จะเป็นตัวละคร
 ฝ่ายปรักษ์ซึ่งขัดแย้งความคิดเห็นในโลกยูโทเปียตลอดเวลา ตัวละครฝ่ายดีจะมีตัวละครเอกเป็น

เจ้าของจินตนาการโลกยูโทเปีย แต่บทบาทมุมมองของตัวละครอาจจะต่างกันตามเจตนาของผู้ประพันธ์ได้แก่ ตัวละครเอกผู้เล่าเรื่อง น อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย เป็นตัวละครที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เล่าเรื่องของตนเอง ความสำคัญของการกำหนดให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง ยูโทเปียนั้น คือเวลส์ต้องการชี้ให้เห็นว่าสังคมอุดมคติในเรื่อง มาจากจินตนาการของคน ๆ เดียวอาจมีผิดหรือถูกก็ได้ ยูโทเปียสมัยใหม่ไม่ต้องการโฆษณาชวนเชื่อว่าสังคมอุดมคติเป็นสังคมที่เจริญสูงสุดแล้ว สกินเนอร์ก็เช่นเดียวกับเวลส์คือไม่ต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นโฆษณาชวนเชื่อ

ถ้าแบ่งสัดส่วนตัวละครตามสัดส่วนของโครงเรื่องแล้ว จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวละครในโลกจริง, ตัวละครในโลกยูโทเปีย

ตัวละครในโลกจริง

เมื่อเปรียบเทียบเรื่องตัวละครแล้ว จำเป็นที่จะต้องแยกเรื่อง เมืองนิมิต ออกจากนวนิยายอีก 2 เรื่อง คือ อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย และ วอลเต้หนู ทั้งนี้เพราะตัวละครในเรื่องทั้งหมดเป็นตัวละครในโลกของความจริง ขณะที่ส่วนที่กล่าวถึง ทรศนะแห่งสยามอนาคต เป็นเพียงทฤษฎีการเมือง ด้วยเหตุนี้เอง "นิมิตมงคล" จึงต้องวางสัดส่วนความเป็นนวนิยายบางส่วนของโลกจริงโดยมีผู้เป็นผู้ถ่ายทอด

บทบาทของผู้รู้เหมือนกับผู้เล่าเรื่อง น อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย ซึ่งเป็นเจ้าของความคิดสังคมอุดมคติ แต่บทบาทของผู้รู้แตกต่างจากผู้เล่าเรื่อง (I) เพราะผู้รู้มีบทบาทเป็นผู้กระทำและเป็นตัวละครสำคัญในการดำเนินโครงเรื่อง ขณะที่ ผู้เล่าเรื่อง (I) เป็นเพียงตัวละครที่ดำเนินไปตามโครงเรื่อง กล่าวคือ เนื้อหาในเรื่อง เมืองนิมิต ำบทบาทเด่นอยู่ที่ประสบการณ์ของผู้รู้ ขณะที่ อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย ความสำคัญของเรื่องอยู่ที่ภาพสังคมอุดมคติ ตัวละครเป็นเพียงดำเนินตามโครงเรื่อง ไม่เข้าสู่นำโครงเรื่อง

ตัวละครในยูโทเปีย

ในส่วนของ เมืองนิมิต ไม่มีตัวละครในโลกยูโทเปีย ดังที่กล่าวแล้วว่ายูโทเปียของ เมืองนิมิต เป็นทฤษฎีหรืออุดมการณ์ทางการเมือง

ส่วน อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย และ วอลเต็น ู นั้น แม้ว่าโครงเรื่องจะ
 ำที่สัดส่วนนวนิยายานโลกยูโรเปียมมาก แต่ตัวละครของทั้ง 2 เรื่องยังมีข้อแตกต่างกัน เช่น
 าน อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย เป็นการสร้างตัวละครานยูโรเปียขึ้นอีกพวกหนึ่ง ขณะที่
วอลเต็น ู เป็นลักษณะตัวละครจากสังคมภายนอก เข้าไปใช้ชีวิตานยูโรเปีย

ความแตกต่างระหว่างสถานภาพของตัวละครกับโลกยูโรเปีย นวนิยายทั้งสอง
 เรื่องนี้คือ อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย เป็นยูโรเปียทั้งสังคมและคน ส่วน วอลเต็น ู ตัวละคร
 เป็นคนจริงแต่ไปใช้ชีวิตานยูโรเปีย จึงมีผลนาไปสู่ความแตกต่างในการเสนอภาพระหว่างทั้ง 2
 เรื่องนี้ คือ อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย เป็นจินตนาการที่เต็มรูปแบบ ตัวละครค่อนข้างแบนราบ
 ามมีบทบาทแต่ วอลเต็น ู เป็นการเรียนรู้ของตัวละครที่เข้าไปใช้ชีวิตานสังคมวอลเต็น ู
 เช่น กลุ่มบุคคลภายนอก 6 คน ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องสร้างความสมจริงให้ตัวละครมากกว่า ดังนั้น
 ทั้ง เพรเซอร์ บุร์ริส คาสเติล โรเจอร์ แมรี บาบารา สตีฟ ล้วนถูกปูพื้นฐานในฐานะของคนจริง ำ
 ขณะที่ าน อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย นอกจากผู้เล่าเรื่องและตัวละครปรับภัยแล้ว ตัวละครอื่น
 เป็นเพียงหุ่นเชิดไม่มีความซับซ้อน

ความสำคัญของบทบาทตัวละคร

บทบาทของผู้เล่าเรื่อง และผู้สังเกตการณ์

นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ บทบาทการเล่าเรื่อง การสร้างสังคมอุดมคติเป็นหน้าที่ของ
 ตัวละครเอก ำได้แก่ รุ่ง านเรื่อง เมืองนิมิตร ผู้เล่า (I) านเรื่อง อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย
 และเปรเซอร์านเรื่อง วอลเต็น ู

การมอมมองการเล่าและการสังเกตการณ์มีผลต่อน้าหนักความเชื่อถือของเรื่อง
 เช่น รุ่งเป็นผู้เล่าเรื่องทฤษฎีสังคมอุดมคติเสียมากจึงทำให้เรื่องเป็นลักษณะการชวนเชื่อ ขณะที่
อะ รมเดิร์น ยูโรเปีย นั้น ผู้เล่าเรื่อง (I) เป็นเจ้าของจินตนาการ แต่วิธีเสนอเป็นแบบ
 สังเกตการณ์คือจะค่อย ๆ ทาความรู้จักกับตัวละครและโลกยูโรเปีย เช่นเดียวกับมอมมองการ
 สังเกตการณ์ของบุร์ริส จึงมีผลให้เรื่องทั้งสองไม่เข้าลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่ออย่างชัดเจน

แต่เป็นการค่อย ๆ ใช้น้ำทำให้เห็นดีเห็นงามกับความคิดไปด้วย กลวิธีนี้สกินเนอร์ใช้อย่างชัดเจน เมื่อเขาหักมุมในตอนจบทำให้บุรีศรีกลับมาอยู่ วอลเต็น ๗

บทบาทตัวละครปรบักษ์

นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ให้ความสำคัญกับตัวปรบักษ์เป็นตัวเด่นทางฝ่ายลบ ตัวละครปรบักษ์จะมีบทบาทเป็นเหมือนกุญแจไขข้อดีข้อบกพร่องของสังคมอุดมคติ เช่น คำโจมตีของคาสเติลว่า "วอลเต็น ๗" เป็นสังคมเผด็จการ ทำให้ต้องมองย้อนกลับอีกทีว่าสังคมวอลเต็น ๗ มีลักษณะภายนอกชวนให้เข้าใจผิดว่าเป็นเช่นที่แท้จริง ๗ แต่ถ้าเราเข้าใจถึงหลักวิศวกรรมพฤติกรรมของสกินเนอร์แล้วจึงจะเข้าใจความแตกต่างได้ว่า วอลเต็น ๗ เป็นสังคมอุดมคติของนักจิตวิทยา ไม่ใช่เผด็จการ หรือการเรียกร้องสิทธิของนักพฤกษศาสตร์ ในเรื่อง อะ โรเมเตอร์น ยูโรเปีย ก็เป็นอีกมุมมองหนึ่งที่ท้าทายให้เราคิดว่าสังคม อะ โรเมเตอร์น ยูโรเปีย เป็นสังคมที่ทำให้เสรีภาพแก่บุคคลทุกคนแล้วหรือ ตัวละครปรบักษ์จึงมีบทบาททั้งในการขัดขวางอุดมคติของโลกยูโรเปีย แต่อีกแง่มุมหนึ่งคือ ภาพของความเป็นจริงที่ไม่ควรมองข้ามไป

บทบาทตัวละครอื่น ๆ

ผู้ประพันธ์ทั้ง 3 ท่าน ใช้กลวิธีคล้ายกันในการเสนอพรรณนาผ่านตัวละครย่อยอื่น ๆ ตัวละครเหล่านี้จึงมีบทบาทเป็นตัวแทนความคิด ภาพที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอ เช่น สาวกของธรรมชาติ เป็นตัวแทนฝ่ายธรรมชาตินิยม วีรพันธุ์ เป็นตัวแทนคนหนุ่มรุ่นใหม่ รรเจอร์ เป็นตัวแทนคนหนุ่มผู้ผิดหวังกับสังคมโลกที่มีการฆ่าฟันเบียดเบียน ตัวละครย่อยเหล่านี้ไม่มีความซับซ้อน (flat character) ที่น่าสนใจ แต่ก็มีความสำคัญช่วยในการเสนอพรรณนาในเรื่องนั้น ๆ

ฉาก

ฉากในนวนิยาย 3 เรื่อง ได้แก่ อะ โรเมเตอร์น ยูโรเปีย เมืองนิมิตร และ วอลเต็น ๗ มีความสำคัญต่อเนื้อหาของนวนิยายมีอย่างน้อย แต่เนื่องจากนวนิยายที่เสนอเป็นนวนิยายในแนวคิดสังคมอุดมคติ ความสำคัญของฉากจึงแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ฉากสมจริงในเรื่อง และฉากบนโลกจินตนาการ

ฉากสมจริงในเรื่อง

ฉากสมจริงในเรื่องนี้หมายถึงฉากของโลกจริงในนวนิยาย ในส่วนของ อะ
รมเติร์น ยูโทเปีย และ วอลเต็น ทู มีส่วนที่เป็นฉากในโลกจริงน้อยมาก เนื่องจาก
โครงเรื่องเน้นความสำคัญในส่วนของโลกยูโทเปีย แต่ก็มีบ้างเล็กน้อย ได้แก่ ฉากลอนดอนในเรื่อง
อะ รมเติร์น ยูโทเปีย ซึ่งผู้ประพันธ์บรรยายในตอนจบ แต่ภาพที่ปรากฏเป็นโลกของความสับสน
มีการลงข่าวฆ่าฟันทำลายล้างกัน

ในเรื่อง วอลเต็น ทู มีการกล่าวถึงฉากจริงในตอนที่เพร์เซอร์เล่าว่าให้สมาชิก
เด็ก ๆ ได้เล่น "เกมส่นักสืบ" เกมส่นักสืบนี้คือการออกนอกสังคมวอลเต็น ทู และได้พบเห็นชีวิตผู้
คนนอกสังคมวอลเต็น ทู ภาพของสังคมจริงที่สกินเนอร์เสนอมีลักษณะเดียวกันกับที่เวลส์ต้องการ
เสนอคือ ภาพความสับสน เอะอะ ไร้ระเบียบ

ตัวอย่างเช่น ใน วอลเต็น ทู จะมีเกมส์ที่ชื่อว่า นักสืบ ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้
ประสบการณ์จากสังคมจริงด้วยการให้ เด็ก ๆ ออกไปหาความรู้จักกับชาวเมืองนอกวอลเต็น ทู
จากนั้นก็ติดตามไปดูหลักฐานที่บ้าน ผลที่เด็ก ๆ ได้พบคือ สังคมภายนอกมีแต่ความยากจน โรคภัย
ไข้เจ็บและความโสมมทุกแห่งดั่งว่า

And we explain that these have never been
available to many except at the expense of poverty,
disease, and filth for many more.

(Walden Two, p. 206.)

จุดประสงค์ของเวลส์และสกินเนอร์ในฉากโลกความจริงมีลักษณะเดียวกันคือ สื่อ
สารว่าโลกภายนอกเป็นสังคมที่มีข้อบกพร่อง ยังต้องแก้ไข และภาพอุดมคติที่ได้รับการแก้ไขแล้วจะ
ปรากฏอยู่ในส่วนของฉากยูโทเปีย

ส่วนฉากในเรื่อง เมืองนิมิตร จะมีแต่ฉากที่เป็นของโลกจริง ทั้งนี้เพราะ "นิมิตรมงคล" เสนอ "รถยูโรปเปีย" ในลักษณะของทฤษฎีการเมืองเช่นของเพลโต แต่ความเป็นนวนิยายอยู่ในส่วนที่เป็นชีวิตจริงของรุ่ง ฉากที่ปรากฏในเรื่องจึงเป็นฉากที่อยู่ในโลกของความจริง เช่น บ้านพักของรุ่ง ถนนหลานหลวง ศาลาแดง รถราง ฯลฯ

ฉากในส่วนของโลกจริงในเรื่อง เมืองนิมิตร แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีผลต่อรถยูโรปเปียในการสื่อความหมายใดความหมายหนึ่ง นอกจากเป็นองค์ประกอบที่ทาให้เรื่องในโลกจริงดูสมจริงและอาจมีความสำคัญแค่เพียงบันทึกเหตุการณ์ร่วมยุคสมัย เช่น "กรณีกบฏวระเดช" เหตุเกิดการรวบรวมพลที่นครราชสีมา หรือฉากการอบรมก่อนปล่อยนักโทษการเมือง เป็นต้น ฉากเหล่านี้อาจมีความสำคัญกับเรื่อง เมืองนิมิตร ในฐานะวรรณกรรมการเมือง แต่ไม่สำคัญกับรถยูโรปเปียมากนัก นอกจากบางตอนเสนอภาพของระบบความบกพร่องทางสังคมและสนับสนุนความสำคัญของหลักการที่เสนอใน ทรรศนะแห่งสยามอนาคต เรื่องปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น ฉากที่พักของกรรมกรผู้ยากจน

เมื่อฉากยูโรปเปียในเรื่อง เมืองนิมิตร ไม่มีปรากฏ ในการเปรียบเทียบส่วนที่เป็นฉากยูโรปเปียหรือสังคมอุดมคติจึงยกเปรียบเทียบกันเพียง 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง อะระรมเตีร์น ยูโรปเปีย และเรื่อง วอลเต็น ๗

ฉากยูโรปเปีย

เนื่องจากยูโรปเปียเป็นสังคมอุดมคติ ซึ่งไม่ใช่สภาพการจริง ดังนั้นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งในนวนิยายแนวคิดสังคมอุดมคติคือส่วนที่เป็น "ฉาก"

ฉากในความหมายนี้ มีฉากที่เป็นเพียงอาคารสถานที่ แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารความคิดของเรื่อง ฉากที่สำคัญในเรื่องนี้ได้แก่

1 สถาปัตยกรรม

ตัวอย่างในเรื่อง "อะระรมเตีร์น ยูโรปเปีย" ฉากบ้านพักจะบรรยายว่ามีการกระจาย

อยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นบนภูเขาแอลป์ หรือตามเชิงเขา เหตุที่มีการปลูกที่อยู่อาศัยกระจุกกระจาย เนื่องจากว่าชาว "ยูโทเปีย" จะมีการอพยพย้ายถิ่นกันเป็นประจำ ซึ่งถือเป็นเสรีภาพในการเดินทาง รายละเอียดของตัวอาคารสถานที่ไม่ต่างจากบนโลกมนุษย์นัก เช่น ภาพกระท่อมของคนงาน ตามที่ตัวละครผู้เล่าได้บรรยายไว้ว่า เป็นกระท่อมไม้ซุงอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ หรือภาพของบ้านพักกระจายไปทั่วทุกแห่งเพื่อเป็นโรงแรมของคนเดินทาง เนื่องจากโลกยูโทเปียต้องการให้ผู้คนได้กระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก

Yet, after this allowance has been made, there still remains a considerable claim for privacy in Utopia. The room, or apartments, or home, or mansion, whatever it may be a man or woman maintains, must be private, and under his or her complete dominion;

(A Modern Utopia, p. 41)

จากบ้านพักใน อะโมเดิร์น ยูโทเปีย และ วอลเดิน ทู มีความแตกต่างกันคือในส่วนของ วอลเดิน ทู ลักษณะตัวอาคารสร้างแบบง่าย ๆ และสามารถต่อเติมได้ตลอดเมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้น ดังเช่น

There were a few farmhouses and barns dotted about, and ahead and far up the sloping field to the right, a series of building of another sort. They were earth-colored and seemed to be built of stone or concrete, in a simple functional design. There were several wings and extensions which gave the impression of not having been built at the same time or according to a single plan.

(Walden Two, p. 16)

ทั้งนี้เพราะสังคม "วอลเต็นทู" เน้นจุดมุ่งหมายในความประหยัดและใช้ประโยชน์ได้ อย่างเต็มที่ ส่วนสภาพอาคารประกอบอื่น ก็เป็นไปอย่างพื้น ๆ เช่นโรงนาเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับ สัตว์เลี้ยง หรือภาพของกองฟางที่กองสุมเป็นหย่อม ๆ ตามลักษณะชนบทในประเทศอเมริกาแถบ เมืองชุมชนเกษตร เหตุผลประการหนึ่งซึ่ง "วอลเต็นทู" เป็นฉากบ้านเรือนและอาคารประกอบ แบบง่าย ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสังคมวอลเต็นทู ไม่ได้ได้อยู่คนละดินแดนกับสังคมภายนอก แต่เป็น สังคมที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันด้วยลักษณะ สถาปัตยกรรมแบบชาวมุสลิมโลกธรรมดา

ในขณะที่สถาปัตยกรรมใน อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย จะมีส่วนที่แสดงถึงเทคโนโลยีที่ พัฒนากว่า ได้แก่ภาพสะพานเหล็กแขวน หรือ หลังคาโดมแก้วที่สร้างปกคลุมมหานครลอนดอน ทั้ง นี้เป็นการสะท้อนความรุ่งเรืองเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหล็กที่กำลังเฟื่องฟูในยุคสมัยของเวสต์ ประการหนึ่ง และยังเป็นการเน้นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในโลก อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย อีกประการหนึ่งด้วย ดังเวสต์อ้างว่าด้วยวิทยาการสมัยใหม่มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ จากเหล็กได้ดีกว่าอิฐหรือหิน อย่างเช่นในสมัย กรีก โรมัน ซึ่งอิฐและหินจะบังคับรูปทรงของ สถาปัตยกรรมให้ดูเทอะทะ เตี้ย บ่อม ไม่มีสง่า

2. การวางผังเมือง

ในส่วนของ อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย จะมีการวางผังเมืองเป็นระบบกว่าเช่น แยก ส่วนของโรงงานออกจากบ้านพัก และบริเวณที่เป็นที่อยู่ของเด็กจะถูกกันไว้อยู่ในเขตพื้นที่สวยงาม ทั้งนี้เพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ตัวอย่างเช่น

And by way of compensation there will be beautiful regions of the earth specially set apart and favoured for children.

(A Modern Utopia, p. 49)

นอกจากนี้ยังมีการวางขอบข่ายเส้นทางคมนาคมอย่างมากมาย ใน "ยูโทเปีย" ของ เวลส์ มีทั้งเส้นทาง รถไฟ รถราง หรือเส้นทางเดินเท้า เนื่องจากว่าโลกยูโทเปียไม่มีเส้นขอบเขตแบ่งความเป็นชาติ และยังมีนโยบายให้เสรีภาพในการเดินทาง ตัวอย่างเช่นฉากเส้นทาง

But a thin spider's web of inconspicuous special routes will cover the land of the world, pierce the mountain masses and tunnel under the seas. These may be double rail-ways or monorails or what not—we are no engineers to judge between such devices.

(A Modern Utopia, p. 45)

หรือในส่วนของเมืองหลวง และชนบทก็แสดงความแตกต่างอย่างชัดเจน ชนบทใน อะโรมเดิร์น ยูโทเปีย เป็นแบบชนบทบนพื้นโลก แต่มีความงดงาม สงบตามธรรมชาติ ส่วนเมืองหลวงจะมี "สีสัน" ของเทคโนโลยี อาทิเช่น สะพานเหล็กแขวน ตึกสูงใหญ่ เมืองที่คลุมด้วยโดมแก้วเพื่อปรับอากาศให้เหมาะสม

ในส่วนที่นอกเหนือจากเมืองหลวงและชนบท จะเป็นภูมิประเทศที่เขาได้พบเห็นระหว่างการเดินทาง และด้วยความกว้างขวางของฉากพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโลกตามที่พรรณนาในเรื่อง ทำให้เกิดภาพรวมของ อะโรมเดิร์น ยูโทเปีย ในความหมายของพื้นที่โลกซึ่งครอบคลุมทั้งหมด ฉากนี้จึงเป็นการสนับสนุนว่า อะโรมเดิร์น ยูโทเปีย มีระบบการปกครองแบบ "รัฐโลก" จริง ๆ

ในขณะที่เรื่อง วอลเต็น ทู แพนฟังก์เมืองไม่ได้กล่าวมากไปกว่าภายในชุมชนเล็ก ๆ ซึ่งมีบ้านพักรวม อาคารที่ทำงานจะแยกออกไปเป็นส่วน ๆ แต่ก็สามารถเดินออกจากบ้านพักไปได้โดยสะดวก เพราะมีหลังคาคลุมเชื่อมติดกัน จึงไม่ต้องกลัวว่าอากาศหนาวเย็น หรือฝนตก ในส่วนที่ถัดที่พักอาศัยจะเป็นป่าไม้ย่อย ๆ ของสังคมวอลเต็น ทู

เหตุผลหนึ่งซึ่งสกินเนอร์สร้างผังเมืองแบบง่าย ๆ เพราะ วอลเดิน ทู เป็นสังคมเล็ก ๆ ทั้งนี้เพราะสกินเนอร์ไม่ต้องการไปยุ่งเกี่ยวกับระบบการเมือง วอลเดิน ทูจึงสร้างมาจากพื้นที่ ๆ เป็นฟาร์มเก่า ๆ "There were a few farmhouses and barns dotted about." (Walden Two, p. 16)

ขอบเขตของผังเมืองจึงไม่กว้างขวางเช่น "รัฐโลก" ของเวลส์ ฉากที่เสนอระบบผังเมืองสะท้อนภาพให้เราอาจวิเคราะห์ไปถึงนโยบายทางการเมืองของสังคมอุดมคติทั้งสองแห่งนี้ได้ด้วย ขณะที่เวลส์ต้องการรวบรวมอาณาเขตทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว แต่สกินเนอร์ต้องการชุมชนแบบสหกรณ์ย่อย ๆ ดังเช่นในเรื่อง เมื่อบูร์ริส ตามถึงในอนาคต ถ้าชุมชนของวอลเดิน ทูขยายตัวแล้วพื้นที่เช่นนี้จะไม่พอ เพรเซอร์ได้แถลงนโยบายของเขาว่าจะค่อย ๆ กว้างซื้อที่นาแห่งอื่น ๆ นโยบายของเพรเซอร์ในการขยายชุมชนจึงมีลักษณะค่อย ๆ รุกคืบอย่างช้า ๆ โดยทำตัวอย่างให้เห็นผลใน "วอลเดิน ทู" ก่อน

3. วิธีชีวิตความเป็นอยู่

อะ รมเติร์น ยูโทเปีย จะเสนอฉากของการเดินทาง จากผู้คนจากหลายเชื้อชาติปะปนกัน ดังเช่นที่ผู้เล่าเรื่องได้พบชาวจีนบ้าง ชาวสวิสบ้าง เช่นในบทที่ชื่อว่า "Race in Utopia" วิธีชีวิตของผู้คนมีหลากหลาย ทั้งงานส่วนที่เป็นกรรมกร ในส่วนของชาวยุโรป เวลส์ค่อย ๆ อธิบายภาพของแต่ละพวกไปทีละบทจนครบเรื่อง ฉากความหลากหลายนี้สนับสนุนความคิดเรื่อง "รัฐโลก" อีกเช่นกัน แต่ที่น่าสนใจยิ่งคือ เวลส์เสนอว่าโลกของเขาจะไม่มีสัตว์เลี้ยงเฟ้นผ่านกลางถนนให้สกปรก เวลส์ถือว่าสัตว์เลี้ยง หรือสัตว์พาหนะ เช่น ช้าง ม้า หมดสมัยานโลกยูโทเปียซึ่งเจริญด้วยเทคโนโลยีจนสามารถนำมาใช้แทนแรงงานสัตว์เหล่านี้ได้ ถนนหนทางของยูโทเปียจึงสะอาดปราศจากสัตว์เลี้ยงซึ่งทำให้พื้นที่สกปรกและยังเป็นบ่อเกิดของการแพร่เชื้อโรค ส่วนในเรื่อง วอลเดิน ทู ฉากจะแสดงถึงวิธีชีวิตที่มีกิจกรรมร่วมกันทางสังคมมากกว่าในเรื่องที่เวลส์เสนอ เช่นในวอลเดิน ทู จะมีพิธีต้อนรับเด็กที่อายุครบ 7 ปี ในห้องโรงอาหารใหญ่ของอาคารพักรวมสมาชิกทุกคนจะมาร่วมงานต้อนรับความเป็นผู้ใหญ่ของเด็กกลุ่มอายุครบ 7 ปี กลุ่มนี้

Through the door we could see that the room had been slightly darkened for the occasion. As the song was sung again and again, two silent figures moved from table to table. One of them, an older child, carried a birthday cake upon which seven candles sparkled in the dusk. She stopped at each table and allowed the children to read the inscription. The other figure was a child of seven, in her best dress, solemn as a nun, glowing with pride.

(Walden Two, pp. 38-39)

หรือตอนที่กล่าวถึงการศึกษาใน วอลเดิน ทู จะเบีระบบการศึกษาจากของจริง เช่นวิชาชีววิทยา จะเรียนจากในโรงฆ่าและเนื้อ หรือ ภาพยนตร์ที่สมาชิกเข้ารับประทานอาหารในอาหารของชุมชน จะเป็นภาพคนกลุ่มใหญ่

จากภาพการดำเนินวิถีชีวิตหลาย ๆ ฉากในเรื่อง วอลเดิน ทู จะให้ภาพรวมเป็นการกระทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับวิถีชีวิตที่ปรากฏใน อะรัม เดิร์น ยูโทเปีย แล้วจะพบว่า เวลส์ เน้นฉากที่มาจากประสบการณ์เดี่ยวของแต่ละตัวมากกว่า เช่นฉากของการจุดธูป มาจากการบอกเล่าของคู่แฝดที่เป็นชาวยุโรป ฉากมหานครลอนดอนบอกเล่าจากมุมมองของผู้เล่าเรื่อง การเสนอฉากที่แตกต่างกันนี้เป็นส่วนสนับสนุนแนวความคิดของเรื่องด้วย สังคมอุดมคติของเวลส์ มุ่งเน้นไปที่เสรีภาพ จากประกอบจึงเกิดจากประสบการณ์ในส่วนตัวบุคคล ขณะที่เจตน์เจางของสกินเนอร์มุ่งเสนอสังคมที่เป็นชุมชนแบบสหกรณ์ ดังนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมักเป็นการกระทำร่วมกันของกลุ่ม ฉากที่ออกมาจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มงานเสียเป็นส่วนมาก

2.3 ที่ตั้ง

อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย ๑ ให้ฉากที่ตั้งเป็นดินแดนต่างดาว มีผลให้เรื่องเป็น "แฟนตาซี" ตรงกันข้ามกับ วอลเต็น ๗ ชุมชนของวอลเต็น ๗ เป็นชนบทเรียบง่าย ๑ มีภูมิฐานติดต่อกับโลกภายนอกได้

ฉากที่ตั้งให้บรรยากาศของเรื่องมีความแตกต่างกัน ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือน อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย เป็นโลกที่ห่างไกล ขณะที่ วอลเต็น ๗ เป็นสังคมของคนจริง ๆ มากกว่า ทั้งนี้จึงให้ผลสมดังที่สกินเนอร์ต้องการคือ สร้างสังคมของเขาเพื่อการทดลองอยู่โดยสงบ ไม่จำเป็นต้องไปเปลี่ยนแปลงการเมือง

สรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่ากลวิธีการประพันธ์แบบของสกินเนอร์ในลักษณะของการสร้างฉากที่สมมุติว่าเป็นสังคมจริง รวมถึงการนำตัวละครเข้าไปในสังคมอุดมคติแบบใช้วิธีสังเกตุการณ์ มีผลให้ภาพของสังคมวอลเต็น ๗ มีความสมจริงสมจังมากกว่ากลวิธีแบบของเวลส์ที่สร้างให้ อะ โรมเติร์น ยูโทเปีย เป็นโลกในจินตนาการ หรือ "นิมิตรมงคล" สร้างสังคมอุดมคติในภาคของความคิดฝัน

กลวิธีการประพันธ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อความหมายของเรื่อง ซึ่งเป็นธรรมชาติของผู้ประพันธ์ ในการเข้าใจความหมายของเรื่องได้ดี นอกจากองค์ประกอบของกลวิธีการประพันธ์แล้ว ส่วนสำคัญอีกส่วนคือ ธรรมชาติของผู้เขียนซึ่งสื่อสารในรูปแนวคิดของเรื่อง ดังจะได้เปรียบเทียบให้เห็นแนวคิดที่เหมือนและแตกต่างในส่วนของการเปรียบเทียบภาพสังคมในอุดมคติของนักประพันธ์แต่ละท่านในบทต่อไป